



**NACKA**  
KOMMUN

Kallelse/föredragningslista  
22 mars 2022

Kulturnämnden

Tid: kl. 18:00-20:00

Plats: Nacka stadshus

Richard Herrey (M), ordförande

Kulturnämnden

**1. Mötesinformation**

**Förslag till beslut**

Tid: Tisdag den 22 mars 2022 kl. 18.00

Plats: Nacka stadshus, lokal Jelgava ÖF 0 (samt via Teams)

Politisk beredning: Tisdag den 15 mars kl. 17.00 via Teams

Förmöten: den 22 mars kl. 17.00-18.00. Majoriteten: Jelgava ÖF 0 (samt via Teams),

Oppositionen: Kisumu ÖF 0 (Samt via Teams)

**2. Upprop**

**3. Justering**

**4. Anmälan av extra ärende**

**5. Information om Nackas krisledning till följd av kriget i Ukraina**

**Förslag till beslut**

Kulturnämnden noterar informationen.

**6. Avtal om drift och bemanning av Nacka aula och Nacka konferenscenter (KUN 2022/13)**

**Förslag till beslut**

Kulturnämnden beslutar att teckna avtal med Valfärd samhällsservice gällande drift och bemanning av Nacka aula och Nacka konferenscenter, enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 24 februari 2022.

**7. Samråd över detaljplan för Henriksdalsbacken, del av fastigheten Sicklaön 37:11, Nacka kommun (KUN 2022/18)**

**Förslag till beslut**

Kulturnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 1 mars 2022.

Beslutet justeras omedelbart.

**8. Samråd över Skarpnäs naturreservat (KUN 2022/15)**

**Förslag till beslut**

Kulturnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 28 februari 2022.

Beslutet justeras omedelbart.



**NACKA**  
KOMMUN

Kallelse/föredragningslista  
22 mars 2022

Kulturnämnden

**9. Delegationsbeslut (KUN 2022/3)**

**Förslag till beslut**

Kulturnämnden noterar delegationsbesluten till protokollet.

**10. Anmälningar (KUN 2022/4)**

**Förslag till beslut**

Anmälningarna noteras till protokollet.

**11. Övriga frågor**

**Avtal om drift och bemanning  
av Nacka aula och Nacka  
konferenscenter**

**6**

**KUN 2022/13**

2022-02-24

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KUN 2022/13

## **Avtal om drift och bemanning av Nacka aula och Nacka konferenscenter**

### Mellan kulturnämnden och Valfärd samhällsservice

#### **Förslag till beslut**

Kulturnämnden beslutar att teckna avtal med Valfärd samhällsservice gällande drift och bemanning av Nacka aula och Nacka konferenscenter, enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 24 februari 2022.

#### **Sammanfattning**

Kulturnämnden beslutar att teckna avtal med Valfärd samhällsservice angående drift och bemanning av Nacka aula och Nacka konferenscenter. Avtalet omfattar drift av lokaler, värdskap och stöd för lokaluthyrning. Avtalet föreslås tecknas för perioden den 1 februari 2022 till den 31 december 2022 med möjlig förlängning med ett år i befintlig form. Kostnaden för avtalet uppgår till 412 500 kr för 2022 vilket ryms inom ramen för nämndens budget.

#### **Ärendet**

##### **Bakgrund**

Nacka aula är en konsertsal belägen i anslutning till Eklidens skola. Den invigdes 1965 och ritades av arkitekterna Sven Backström och Leif Reinius. Nacka aula har som konsertlokal en unik akustik i paritet med flera etablerade konserthus i Sverige, till exempel Berwaldhallen och lämpar sig väl till både konserter för publik upp till 600 personer och inspelningar.

Fram till 2021 har uthyrning och drift av Nacka aula ombesörjts inom fritidsnämndens lokalutbud. Lokalbokning handlagts genom Nacka kommuns bokningsgrupp och nyckelhantering samt viss tillsyn av idrottsdriften. Felanmälan har hanterats av enheten för fastighetsförvaltning (EFF) och vissa fastighetsdriftsfrågor genom fastighetsdrift och fastighetsförvaltare. 2021 övergick ansvaret för Nacka aula och konferenscenter till kulturnämnden.

## Inriktningsbeslut

Kulturnämnden fattade i maj 2021 beslut (KUN 2021/121) om att utveckla Nacka aula till en modern konsertsal och utveckla dess unika akustik samt att utveckla nya flexibla kulturlokaler med multifunktioner och digital anpassning med utökade aktiviteter för musik och streaming av konserter, opera och film.

Kultur- och fritidsenheten har utrett hur drift och bokning av framför allt Nacka aula har sett ut och vilka behov som finns. Följande exempel på svagheter i tidigare driftsuppdrag har identifierats. Kund som bokat lokalen har kunnat kvittera ut nycklar och fått tillträde till lokalen, dock har kunden i flera fall haft svårigheter att få instruktioner och hjälp på plats, då den servicen inte alltid kunnat tillhandahållas. Kunden har ibland mötts av trasig eller obrukbar utrustning då rutiner för kontroll av utrustning inte tydligt har ingått i uppdraget. Det har funnits otydligheter i hur felanmälningar ska hanteras och av vem. Lokal- eller kundspecifika frågor har i flera fall inte kunnat hanteras effektivt vid frågor och önskemål rörande mer komplexa bokningsönskemål eller önskemål som går utanför det normala. Brister i städning har förekommit då avtalad städfrekvens inte motsvarar behovet av städning i relation till typ av bokning eller bokningsfrekvens. Uppföljningen av avtalad städning har varit problematisk då inga fastställda rutiner för det har upprättats. I vissa fall har t ex städning inte kunnat utföras enligt avtal då lokalen varit bokad. Utöver det ovan nämnda så är lokaler och inventarier slitna och i behov av renovering och utbyte, samt vissa ytor behöver ses över hur de ska användas.

Kultur- och fritidsenheten genomförde 2021-09-28 en workshop om kulturlokaler i Centrala Nacka – med fokus på utveckling av Nacka aula. I workshopen deltog tjänstepersoner från kultur- och fritidsenheten, enheten för fastighetsförvaltning och planenheten från Nacka kommun, samt representanter från Valfärd samhällsservice (Nacka musikskola, Eklidens skola), orkestrar, tjänstepersoner från kulturinstitutioner och andra kommuner med liknande projekt i Storstockholm.

Frågor som diskuterades var förutsättningar som krävs för att utveckla Nacka aula till en framtida konsertsal av hög klass. De deltagare som representerade organisationer som verkat i Nacka aula bekräftade i många fall bilden av de svagheter som beskrivs ovan och betonade vikten av ett värdskap som på ett systematiskt och kompetent sätt kan bistå i att förbättra kundupplevelsen och lokalens förutsättningar mot ett framtida läge.

- Möjlighet att boka tekniker/teknisk introduktion i anslutning till bokning
- Kontroll att utrustning är hel och komplett inför varje bokning
- Kontroll att lokalen lämnas i godkänt skick efter bokning
- Uppföljning av felanmälningar och reparationer

Behov finns av att ha en löpande tillsyn av lokalerna och dess utrustning, samt kunskap om den tekniska utrustningen för att bibehålla funktion och kvalitet över tid, samt även kunna arbeta för en succesiv kvalitetshöjning och ökad tillgänglighet av lokalen som en unik konsertlokal i Nacka och Storstockholm.

Ambitionen med detta avtal är att skapa förutsättningar för att fånga upp och åtgärda de svagheter som identifieras gällande lokalens nuvarande nyttjande. Dessa förutsättningar kan vara att identifiera problem, analysera orsaker och föreslå lösningar, i vissa fall även utföra åtgärder för att avhjälpa problem. Att skapa ett bra och fungerande utgångsläge inför att fortsätta arbetet med utveckling av lokalen.

Kultur- och fritidsenheten har utrett flera alternativa lösningar för ett uppdrag kring drift och bemanning. Förslaget är att kulturnämnden tecknar avtal med Välfärd och samhällsservice (VSS) för drift av lokaler, värdskap och stöd för lokaluthyrning.

### **Uppdraget i huvudsak:**

#### **Drift av lokaler**

VSS förbinder sig att:

- Till MoH kultur- och fritidsenheten ta fram förslag på rutiner för tillsyn av lokaler och utrustning
- Genomföra tillsyn av lokaler och utrustning i enlighet med överenskomna rutiner
- Ta fram rutiner för och genomföra kontroller enligt SBA samt tillse att erforderliga säkerhetsbesiktningar utförs
- Bistå MoH kultur- och fritidsenheten med ta fram och följa upp rutiner för normalstädning, extra städning och storstädning samt svara för beställning av förbrukningsmaterial mm.
- Bistå MoH kultur- och fritidsenheten och enheten för fastighetsförvaltning ta fram rutiner för planering och genomförande av löpande underhåll, reparationer och felanmälningar så att t ex dessa arbeten kan ske utan att inbokad verksamhet påverkas
- Bistå MoH kultur- och fritidsenheten kring investeringsbehov i prioriteringsordning

#### **Värdskap**

VSS förbinder sig att:

- Visa lokalen för de kunder som önskar det
- Se till att lokalerna är tillgängliga för bokning på tillgänglig tid och säkerställa tillgängligheten till kunder som bokar lokalerna

- Se till att teknik och utrustning är funktionell samt att all teknik återställs till en grundinställning efter varje bokning
- Upprätta manualer för användning av tillgänglig teknisk utrustning
- Svara för stöd och service enligt bokande kunders önskemål
- Ombesörja scenteknisk hjälp om kunden så beställer

## Lokalbokning

Lokalbokningar görs av bokningsgruppen. VSS förbinder sig att bistå bokningsgruppen kring bokning av lokalerna i enlighet med nedanstående specifikationer.

- För att underlätta bokningsförfarandet ska en checklista med frågor tas fram rörande kundens önskemål inför en bokning av lokalerna.
- När behov finns ska en producent kopplas in innan en bokning kan bekräftas.
- Vid inplanerade underhållsarbeten och likande som kräver tom lokal ska MoH kultur- och fritidsenheten godkänna att lokalen blockeras för publik bokning.
- Tillgänglighet för frågor gällande lokalbokning ska finnas under kontorstid. Mejl ska besvaras inom 48 timmar.

## Uppföljning

Detta avtal ska följas upp vid tertial 2 och tertial 3. Tre månader innan avtalets utgång ska VSS informeras om hur MoH kultur- och fritidsenheten ämnar hantera fortsatt drift av anläggningen. Fler uppföljningstillfällen kan tillkomma efter behov.

Ansvarsfördelningen mellan kulturnämnden och Valfärd samhällsservice (VSS) är specificerat i bifogad gränsdragningslista, bilaga 2. Prioriterat är att skapa rutiner för driftens olika delar och i dialog lösa oförutsedda omständigheter och löpande uppdatera den gränsdragningslista som upprättats allteftersom beslut på uppkomna frågor fattas. Beslut gällande justeringar av uppdrag och gränsdragningar som kan utföras inom överenskommen budgetram fattas av utvecklingsledare i samråd med enhetschef.

## Ekonomi

Kulturnämndens budgetram för drift av Nacka aula och Nacka konferenscentrum 2022 är 450 000 kr. Kostnaden faktureras av Valfärd samhällsservice med 37 500 kr i månaden start från den 1 februari 2022. Kostnaden för avtalet 2022 uppgår därmed till 412 500 kr. Avtalet gäller från den 1 februari 2022-02-01 till den 31 december 2022 och kan förlängas i befintlig form med ett år om inte skriftlig uppsägning sker 3 månader innan avtalets utgång.



## **Ekonomiska konsekvenser**

Avtalet medger ett effektivt utnyttjande av resurser då Valfärd samhällsservice (VSS) kan disponera befintliga kompetenser inom områden som exempelvis scenkonstproduktion och teknisk kompetens. Fördelning av medel för att täcka driftskostnader för Nacka aula har gjorts inför 2022 och kostnaden för avtalet ryms inom kulturnämndens budgetram för 2022.

## **Konsekvenser för barn**

Avtalet främjar tillgänglighet av Nacka aula för bokning av kulturverksamhet för alla vilket också gagnar kulturutbudet för barn och unga.

## **Bilagor**

Bilaga 1. Avtal gällande drift och bemanning av Nacka aula och Nacka konferenscenter daterat den 24 februari 2022.

Bilaga 2. Gränsdragningslista kulturnämnden – Valfärd samhällsservice gällande driftsavtal den 25 februari 2022.

Cortina Lange  
Enhetschef  
Kultur- och fritidsenheten

Sabina Plomin  
Utvecklingsledare  
Kultur- och fritidsenheten



Avtal  
Dnr KUN 2022/13

## Avtal gällande drift av lokaler, värdskap och stöd för lokaluthyrning i Nacka aula och Nacka konferenscenter mellan kulturnämnden och Valfärd Samhällsservice

Kontaktperson  
Kultur- och fritidsenheten  
Sabina Plomin  
Telefon: 08-718 95 27,  
0704-31 95 27  
[sabina.plomin@nacka.se](mailto:sabina.plomin@nacka.se)

Kontaktperson  
Valfärd Samhällsservice  
Mats Kiesel  
Telefon: 08-718 97 35,  
0704-31 97 35  
[mats.kiesel@nacka.se](mailto:mats.kiesel@nacka.se)

Byte av kontaktperson ska omgående anmälas skriftligen till kultur- och fritidsenheten.

Genom detta avtal mellan kulturnämnden, Nacka kommun, och Valfärd Samhällsservice Nacka kommun, nedan kallat VSS, åtar sig VSS att svara för daglig drift, bemanning och stöd och service till lokalbokande kund i Nacka aula och Nacka konferenscenter i enlighet med nedan uppdrag.

### Avtalsperiod

Detta avtal gäller från och med 2022-02-01 till och med 2022-12-31. Avtalsparterna har var för sig, under avtalsperioden, rätt till omförhandling rörande detta avtal om förutsättningarna för detta avtal väsentligen ändras och det rör sig om en förändring som part inte förutsett eller borde förutsett. Omförhandling av avtalet kan även ske om förutsättningarna för avtalet ändras på grund av politiska beslut i Nacka kommun, eller väsentligt förändrade hyresvillkor mellan kulturnämnden och enheten för fastighetsförvaltning.

Avtalet kan förlängas i befintlig form med ett år om inte skriftlig uppsägning sker 3 månader innan avtalets utgång.

### Styrdokument

VSS ska ombesörja lokaldrift enligt gränsdragningslista (bilaga 1) och i enlighet med av kulturnämnden beslutade styrdokument.

## Drift av lokaler

VSS förbinder sig att:

- Till MoH kultur- och fritidsenheten ta fram förslag på rutiner för tillsyn av lokaler och utrustning
- Genomföra tillsyn av lokaler och utrustning i enlighet med överenskomna rutiner
- Ta fram rutiner för och genomföra kontroller enligt SBA samt tillse att erforderliga säkerhetsbesiktningar utförs
- Bistå MoH kultur- och fritidsenheten med ta fram och följa upp rutiner för normalstädning, extra städning och storstädning samt svara för beställning av förbrukningsmaterial mm.
- Bistå MoH kultur- och fritidsenheten och enheten för fastighetsförvaltning ta fram rutiner för planering och genomförande av löpande underhåll, reparationer och felanmälningar så att t ex dessa arbeten kan ske utan att inbokad verksamhet påverkas
- Bistå MoH kultur- och fritidsenheten kring investeringsbehov i prioriteringsordning

## Värdskap

VSS förbinder sig att:

- Visa lokalen för de kunder som önskar det
- Se till att lokalerna är tillgängliga för bokning på tillgänglig tid och säkerställa tillgängligheten till kunder som bokat lokalerna
- Se till att teknik och utrustning är funktionell samt att all teknik återställs till en grundinställning efter varje bokning
- Upprätta manualer för användning av tillgänglig teknisk utrustning
- Svara för stöd och service enligt bokande kunders önskemål
- Ombesörja scenteknisk hjälp om kunden så beställer

## Lokalbokning

VSS förbinder sig att samverka med Bokningsenheten kring bokning av lokaler i enlighet Lokalbokningar görs av bokningsgruppen. VSS förbinder sig att bistå bokningsgruppen kring bokning av lokalerna i enlighet med nedanstående specifikationer.

- För att underlätta bokningsförfarandet ska en checklista med frågor tas fram rörande kundens önskemål inför en bokning av lokalerna.
- När behov finns ska en producent kopplas in innan en bokning kan bekräftas.
- Vid inplanerade underhållsarbeten och likande som kräver tom lokal ska MoH kultur-och fritidsenheten godkänna att lokalen blockeras för publik bokning.
- Tillgänglighet för frågor gällande lokalbokning ska finnas under kontorstid. Mejl ska besvaras inom 48 timmar.



## Kommunikation och marknadsföring

VSS ska i samråd med MoH kultur- och fritidsenheten ta fram en plan för kommunikation kring lokalerna och aktivt marknadsföra och kommunicera all verksamhet enligt detta avtal. VSS ska bistå i arbetet med information som ska finnas lättillgängligt på [nacka.se](http://nacka.se). I all skriftlig kommunikation ska VSS följa regelverk/lagstiftning gällande krav om tillgänglighet. På kommunens webbplats ska information finnas om lokalernas funktioner utifrån tillgänglighetsperspektiv. På [www.scenrum.nu](http://www.scenrum.nu) ska lokalernas tekniska förutsättningar presenteras.

## Ekonomi, ersättning och fakturering

Uppdraget finansieras genom:

- Totalbudget om 450 000 kronor per år, fördelat på 37 500 kr per månad som faktureras kultur- och fritidsenheten per månad, med början i februari 2022. Uppge dnr KUN 2022/13.
- Intäkter från lokalbokning tillfaller kulturnämnden. Intäkter från uthyrning av scentekniskt stöd vid bokningar tillfaller VSS enligt beslutad taxa, för att täcka tillkommande personalkostnader.

Ersättningsnivåer beslutas av kommunfullmäktige och kulturnämnden. Ersättningsnivå och avgiftsnivå kan förändras beroende på politiska beslut i samband med beslut om internbudget i kulturnämnd och kommunfullmäktige varje år.

## Avvikelsehantering

Vid omständigheter då VSS inte kan fullfölja det enskilda uppdraget, ska VSS omgående ta kontakt med MoH kultur- och fritidsenheten. I första hand ska ett avhjälpande ske och de avvikelser som uppstått ska skyndsamt avhjälpas. I andra hand ska en prisjustering ske så att ersättning endast utgår för arbete utfört i enlighet med avtalet. Avvikelse som upprepas kan beläggas med vite, 1000 sek för varje avvikelse gentemot avtalet. I samband med vite tilldelas även en skriftlig varning. Vid tre varningar under en sex månaders period äger kultur- och fritidsenheten rätten att häva avtalet. Om leverantören brister i efterlevnad av svenska lagar och förordningar eller saknar erforderligt tillstånd för sin verksamhet äger kultur- och fritidsenheten rätten att häva avtalet med omedelbar verkan.

## Särskilda avtalsvillkor

Ansvarig för verksamheten och samtlig personal som anställs ska, innan de tillträder tjänsten, till VSS lämna ett registerutdrag ur det register som förs enligt lagen om belastningsregister. Utdraget får vara högst ett år gammalt. En logg över uppvisade utdrag avseende samtliga inom verksamheten ska finnas tillgänglig vid uppföljning/tillsyn.

## **Ansvar och försäkringar**

VSS förbinder sig att förebygga skador och tillbud som kan drabba besökare, personal och utomstående samt inneha erforderliga försäkringar.

### **Brandsäkerhet**

VSS har ansvar att lokalen omfattas av ett systematiskt brandsäkerhetsarbete, samt att adekvat släckningsutrustning finns och att personal hålls utbildad. Brandsäkerhetsrutiner ska upprättas och följas oavsett om det är verksamhet i egen regi eller vid lokalupplåtelse. Brandsäkerhetsarbetet genomförs enligt Nacka kommuns gränsdragningslista, Brandskydd för lokal.

### **Miljöarbete**

VSS ska bidra till att uppfylla Nacka kommuns miljöprogram år 2016–2030, bilaga 10, genom att så långt det är möjligt hitta miljövänliga lösningar i driften av verksamheten.

### **Inventarier och utrustning**

VSS ansvarar för att i samråd med MoH kultur- och fritidsenheten ta fram komplett inventarielista med ägarförhållande som komplement till detta avtal.

VSS ska ansvara för översyn, utbyte och anskaffning av nya inventarier och utrustning, i samråd med MOH kultur- och fritidsenheten, under avtalstiden och tillse att nödvändiga reparationer utförs. Reparationskostnader bekostas av respektive ägare till utrustningen.

### **Inköp**

Nya inköp ska VSS förteckna i inventarieförteckningen. Där ska anges: anskaffningsdatum, avskrivningstid och pris på det nyanskaffade.

Vid avtalets upphörande utgår ingen ersättning till avtalspart för detta utan all nyanskaffning upprättade på inventarieförteckningen ägs av kulturnämnden.

### **IT-system**

VSS ska använda de gemensamma IT-system som beslutas av beställaren för genomförandet av verksamheten enligt uppdragen i detta avtal. System gällande lokalbokning är vid avtalets skrivande Royal boka och planeras bytas ut till Actor Smartbook under 2022.

### **Ändringar och tillägg**

För att en ändring eller tillägg till avtalet ska vara giltigt krävs att det är skriftligt och undertecknat av båda parter.

### **Säkerhet och trygghet**

VSS ansvarar för säkerheten för besökare och personal. Besökarantal, bemanning och personalens kompetens ska anpassas för att uppnå önskvärd trivsel, säkerhet och trygghet för besökare och personal. VSS ska polisanmäla alla brott riktade mot den avtalade verksamheten i huset och omgående informera kommunen. All personal ska behärska



sedvanlig hjärt- och lungräddning. Personalen ska bära namnskyltar, eller motsvarande, så att det tydligt framgår vilka personer som är i tjänst i huset.

## Uppföljning

Detta avtal ska följas upp vid tertial 2 och tertial 3. Tre månader innan avtalets utgång ska VSS informeras om hur MoH kultur- och fritidsenheten ämnar hantera fortsatt drift av anläggningen. Fler uppföljningstillfällen kan tillkomma efter behov. Vid uppföljningarna ska resultat av följande områden redovisas:

- Lokalbokning och kundfrågor
- Utrustnings- och inventeringsfrågor
- Underhålls- och reparationsbehov
- Inköps- och investeringsbehov
- Ärenden som behöver lyftas för beslut

Dessutom ska en ekonomisk uppföljning lämnas in.

## Avtalets ikraftträdande

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna erhållit var sitt.

## Bilagor

1. Gränsdragningslista 2022-02-25

Nacka 2022

Nacka 2022

Cortina Lange  
Enhetschef  
Kultur- och fritidsenheten

Mats Kiesel  
Affärsområdeschef  
Affärsområde kultur och fritid  
Välfärd Samhällsservice

Nacka 2022

Richard Herrey  
Ordförande  
Kulturnämnden

<b>Ansvarsområde/uppgift (i samarbete)</b>	<b>KUN</b>	<b>VSS</b>
<b>Bokning</b>		
Stöd för bokningsförfrågningar		x
Boka tekniker		x
Ha kundkontakt		x
Nyckelhantering		x
Fördela långtidsbokningar	(x)	x
Riktlinjer för bokning	x	
Riktlinjer för fördelningsprincip	x	
Taxor och avgifter	x	
Följa upp bokning		x
<b>Felanmälan/reparationer</b>		
Information om hur och var felanmälan görs, rutiner	x	(x)
Boka reparationer och åtgärder inom KUNs ansvar	(x)	x
Ta emot hantverkare		x
Göra felanmälan	x	x
Ta in kostnadsförslag på reparationer		x
Bekräfta reparationskostnad	x	
<b>SBA</b>		
Ansvar enligt gränsdragningslista för SBA	x	
Kontroller enligt gränsdragningslista för SBA		x
Informera kund vid bokning/på plats om gällande brandskyddsregler och ansvar		x
<b>Städning</b>		
Teckna städavtal	x	
Ta fram rutiner för normalstädning	(x)	x
Följa upp normalstädning		x
Följa upp kundstädning		x
Boka specialstädning (golvvård, storstädning mm)	(x)	x
<b>Investeringar/underhåll</b>		
Inventera investeringsbehov	x	(x)

Samråd över detaljplan för  
Henriksdalsbacken, del av  
fastigheten Sicklaön 37:11,  
Nacka kommun

7

KUN 2022/18



Planbeskrivning  
SAMRÅDSHANDLING  
Upprättad januari 2022  
Utökat förfarande

Dnr: KFKS 2019/416

Nacka stad  
Ingår i tunnelbaneavtalet

## Henriksdalsbacken

Detaljplan för Henriksdalsbacken, del av fastigheten Sicklaön 37:11, Nacka kommun



Kartan visar områdets avgränsning. Den lilla kartan visar var i Nacka kommun området ligger.

## Sammanfattning

Nacka stad kallas det nya, täta och blandade området som skapas på västra Sicklaön där projektet ingår. Projektet är beläget på Henriksdalsberget öster om Henriksdalsringens befintliga bebyggelse och innebär att en del av ett obebyggt naturområde tas i anspråk för bebyggelse.

Bebyggelse föreslås på båda sidor av Henriksdalsbacken med cirka 450 bostäder, verksamheter och en förskola med fyra till sex avdelningar. Henriksdalsbacken får därmed en karaktär av stadsgata med byggnader som omger den på bägge sidor. Bebyggelsen föreslås få mellan två och nio våningar. På den västra sidan av Henriksdalsbacken planeras bebyggelsen runt två innergårdar, delvis med lokaler i bottenvåningarna. På den östra sidan av Henriksdalsbacken bryts bebyggelsen upp med flera släpp, både i form av allmän plats och kvartersmark som inte får byggas, detta för att skapa både fysiska och visuella kopplingar till naturområdet öster om bebyggelsen. Det befintliga torget föreslås få liv och rörelse genom att fler bostäder och lokaler öppnar sig mot platsen och befintliga utsiktsplatser föreslås utvecklas.

Bebyggelsen öster om Henriksdalsbacken föreslås inom ett område med höga naturvärden och området är även av riksintresse för kulturmiljövården. Henriksdalsbergets befintliga bostadsområde, väster om planområdet, är utpekad som lokalt intresse för kulturmiljövården i Nackas kulturmiljöprogram. Detaljplanen ställer därför krav på att bebyggelsen utformas på ett sådant sätt att den underordnar sig den befintliga bebyggelsen och anpassar sig till naturen och landskapsbilden, vilket bland annat styrs genom reglering av färgsättning, fasadmateriell och takutformning. Planförslaget tar även hänsyn till befintliga stigar och skapar nya kopplingar ut i naturområde. Trots anpassningarna innebär dock den nya bebyggelsen en stor påverkan på både riksintresset för kulturmiljövården och naturvärdena inom område, framförallt öster om Henriksdalsbacken. I avvägningen mellan denna påverkan och behovet av centralt belägen bostadsbebyggelse har dock bostadsbebyggelsen bedömts väga tyngre. Till kommande skeden kommer ytterligare utredningar tas fram och bebyggelsens utformning kommer studeras vidare för att om möjligt minska påverkan på natur- och kulturvärdena i området.

Kommunens bedömning är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Området ägs idag av Nacka kommun men kommer att markanvisas till olika byggherrar. En första markanvisning har skett till Stockholms Kooperativa Bostadsförening (SKB) och ytterligare markanvisningar kommer att ske efter detaljplanens samråd. Kommunen kommer att vara huvudman för allmänna platser inom planområdet och därmed ansvara för drift och underhåll av gator och parker medan respektive byggherre kommer ansvara för utbyggnaden inom kvartersmarken. Under planområdet finns anläggningar tillhörande Henriksdals reningsverk och markreservat för Östlig förbindelse, ingen av dessa funktioner bedöms påverkas av föreslagna bebyggelse.

## Innehållsförteckning

<b>Sammanfattning</b> .....	<b>2</b>
<b>Planens syfte och huvuddrag</b> .....	<b>5</b>
Syfte .....	5
Bakgrund och huvuddrag.....	5
<b>Planhandlingar och underlag</b> .....	<b>5</b>
Plandata och tidigare ställningstaganden .....	6
Läge, areal & markägoförhållande.....	6
Statliga och regionala intressen.....	7
Kommunala intressen.....	10
Undersökning om betydande miljöpåverkan.....	12
<b>Förutsättningar och planförslag</b> .....	<b>13</b>
Övergripande struktur .....	13
Offentliga rum och grönområden.....	15
Markanvändning.....	24
Bebyggelse.....	25
Trygghet .....	36
Teknisk infrastruktur .....	37
Störningar och risker.....	41
Markens beskaffenhet.....	45
Dagvatten, grundvatten och skyfall .....	46
Strandskydd .....	48
<b>Så genomförs planen</b> .....	<b>50</b>
Organisatoriska frågor .....	50
Huvudmannaskap .....	51
Ansvarsfördelning.....	51
Avtal .....	52
Tekniska frågor .....	54
Fastighetsrättsliga frågor .....	55

Ekonomiska frågor .....	58
<b>Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande.....</b>	<b>59</b>
Miljökonsekvenser .....	59
Sociala konsekvenser.....	61
Ekonomiska konsekvenser .....	62
Avvägning mellan motstående intressen .....	62
Fastighetskonsekvensbeskrivning.....	63
<b>Medverkande i planarbetet .....</b>	<b>64</b>

## Planens syfte och huvuddrag

### Syfte

Detaljplanens övergripande syfte är att möjliggöra för i huvudsak den stadsutveckling som föreslogs i det antagna programmet för Henriksdal från 2018. Detaljplanen syftar därmed till att möjliggöra bebyggelse, i form av cirka 450 lägenheter, verksamheter och en förskola med fyra till sex avdelningar, på tidigare obebyggd mark längs med Henriksdalsbacken och kring det befintliga torget. Detaljplanen syftar vidare till att säkerställa att den föreslagna bebyggelsen underordnar sig befintlig bebyggelse på Henriksdalsringen och anpassar sig till naturen och landskapsbilden.

Detaljplanen syftar även till att skapa förutsättningar för ett tryggt och levande gaturum med stärkta kopplingar till det befintliga skogsområdet samt till att ta tillvara, koppla ihop och förstärka de rekreativa värden som finns samt lägga till nya däremellan.

### Bakgrund och huvuddrag

För att möjliggöra utveckling enligt det detaljplaneprogram som antogs 2018 behöver en ny detaljplan tas fram. Huvuddragen i planförslaget är att ny bebyggelse planeras på tidigare obebyggd naturmark. Bebyggelsen är centralt belägen med gång- och cykelavstånd till Stockholms innerstad. Området ligger även i direkt anslutning till befintlig infrastruktur och innebär därmed, trots ianspråktagandet av naturmark, ett effektivt mark- och resursutnyttjande med relativt tät bebyggelse längs befintlig infrastruktur och matargata. Bebyggelsen anpassas till kultur- och naturvärden inom området. Stråk och grönområden planläggs som allmän plats för att säkerställa fortsatt god tillgänglighet till naturen öster om planområdet. Bebyggelsen planeras i huvudsak för bostäder men med verksamheter i bottenvåningarna inom delar av området. Förskola planeras med fyra till sex avdelningar och bilparkering föreslås i garage.

## Planhandlingar och underlag

Kommunstyrelsen antog start-PM på delegation den 13 maj 2019. Planförslaget är därmed upprättad enligt plan- och bygglagen PBL (2010:900) enligt dess lydelse efter den 1 januari 2015. Planförslaget tas fram med utökat förfarande då det bedöms vara av betydande intresse för allmänheten.

Detaljplaneförslaget omfattar följande planhandlingar:

- Detaljplanekarta med planbestämmelser
- Denna planbeskrivning
- Fastighetsförteckning

Detaljplaneförslaget grundas på följande underlag:

- Dagvattenutredning (*Norconsult, 2021-12-06*)
- Fågelinventering (*Calluna, 2020*)
- Inventering av naturvärdesträd (*ProNatura, 2013*)

- Kulturmiljö-PM (Nacka kommun, december 2021)
- Miljöredovisning (Nacka kommun, januari 2022)
- Naturvärdesinventering (ProNatura, oktober 2020)
- Risk-PM (Brandskyddslaget, 2021-12-06)
- Teknisk förstudie (Liljewall Arkitekter, december 2021)
- Trafikbulerutredning (ACAD, 2021-10-15)
- PM Strategi för riksintresset Farleden (Nacka kommun, januari 2022)

Utöver ovanstående underlag baseras förslaget på detaljplaneprogram för Henriksdal (antaget januari 2018) med tillhörande utredningar.

### Plandata och tidigare ställningstaganden

Nedan beskrivs områdets läge och tidigare ställningstaganden av betydelse för detaljplanen.

### Läge, areal & markägoförhållande

Planområdet omfattar båda sidor om Henriksdalsbacken från Kvarnholmsvägen upp mot höjdpartiet på Henriksdalsberget, norr om Värmdöleden i Henriksdal på västra Sicklaön. Mer specifikt omfattar projektet naturmark belägen väster om bebyggelsen på Henriksdalsberget samt befintlig vändslinga utformad för buss och entré till Henriksdalsbergets bebyggelse. Området är cirka 3,5 hektar stort och ägs idag av Nacka kommun.



Figur 1: Kartan visar ett flygfoto över planområdet. Röd linje anger planområdets ungefärliga gräns.

## Statliga och regionala intressen

Nedan beskrivs de statliga och regionala intressen som påverkar/påverkas av detaljplanen.

### Riksintressen enligt 3 och 4 kap MB

#### Riksintresse för kulturmiljövården

Den östra delen av den föreslagna bebyggelsen ligger i ett område som är av riksintresse för kulturmiljövården, Norra Sicklaön och norra Saltsjö-Boo -Älsvik -Vaxholm-Oxdjupet - Lindalssundet-Norra Värmdölandet (AB 51, 58). Motivet för riksintresset är att den utgör en *”farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreativt liv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbildningar. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur.”*

Riksintresset är stort och innehåller många olika uttryck. De uttryck som framför allt är läsbara i området vid Henriksdalsbacken, från farleden utanför Kvarnholmen till Svindersviken är:

- Sprickdalsbetonad skärgårdsterräng som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och förutsättningarna för odling och bebyggelse.
- Industrimiljöer: fabriksbyggnader, kajer, lämningar, tekniska strukturer, bostäder, kontorshus, servicebyggnader koncentrerade till Nackas norra kuststräcka från Danvikstull till Nacka strand/Augustendal. Det sena 1800-talets industriella epok med utbyggnadsfaser från 1900-talets industriella epok. Anläggningar lokaliserade sjönära nedanför och på de bergsbranter som kännetecknar kustområdet. Finnboda varv och de storskaliga ångkvarnarna Saltsjöqvarn med Mannagrynskvarnen samt kvarnen Tre kronor på Kvarnholmen. Till industrierna hörande bostadsbyggnader, kontorshus och anläggningar samt tekniska strukturer. Kvarnholmens funktionalistiska byggnader.

Detaljplanen för Henriksdalsbacken berörs direkt av uttrycken skärgårdslandskapet och modernismens bebyggelsestrukturer. Det sprickdalsbetonade skärgårdslandskapet påverkas genom att en del av tidigare obebyggd mark ovanför Svindersviken tas i anspråk. Påverkan minskas genom att bebyggelsen placeras så nära gatan som möjligt och med hjälp av bevarad vegetation.

Bebyggelsestrukturen längs inloppet påverkas genom att den nya bebyggelsen hamnar ovanför Finnbodas bebyggelse silhuett sett från farleden utanför Kvarnholmen vilket minskar läsbarheten. Sett från Svindersviken och Värmdöleden är påverkan mindre då en stor del av Henriksdalsberget och dess bebyggelse förblir synligt.

Planförslaget innebär en begränsad exploatering av en tidigare obebyggd del av skärgårdslandskapet inom riksintresse för kulturmiljövården. Berget ovanför Svindersviken och en stor del av skogen bevaras vilket gör att topografin inom riksintresset fortfarande är avläsbar. Den inbäddande grönskan eller ”gröna foten” nedanför bebyggelseenheter som bidrar till skärgårdslandskapets läsbarhet och att bebyggelsen framstår som avskilda enheter påverkas dock negativt genom att skogsområdet öster om Henriksdalsbacken blir mindre och grönskans inbäddande effekt i området minskar. Den befintliga bebyggelsen på Henriksdalsberget påverkas genom ändrad planstruktur, minskade vyer och ändrad topografi. Nockhöjder, material, utformning och färgsättning regleras genom planbestämmelser för att minska påverkan från farleden.

### **Riksintresse för kommunikation**

Planområdet berörs av ett översiktligt lokaliserat riksintresse för Östlig förbindelse, planerad trafikled i tunnel öster om Stockholms innerstad. I den nationella transportplanen, beslutad av regeringen, ingår inte finansiering av Östlig förbindelse. Detta innebär enligt Trafikverket att arbetet med projektet avslutas. Det sedan länge utpekade riksintresset för Östlig förbindelse, för kommunikation enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken, kvarstår dock. Trafikverket anger vidare att det är viktigt att kunna återuppta arbetet med en eventuell Östlig förbindelse om förutsättningarna förändras. Därför har Trafikverket under flera år arbetat med en precisering av befintligt riksintresse, som berör de östligaste delarna av aktuellt planområde. Östlig förbindelse går inom aktuellt planområde djupt under mark och bedöms ligga inom det område som idag berörs av en befintlig detaljplan som ger planstöd för Österleden (DP 137).

Sammantaget gör kommunen bedömningen att detaljplanen utifrån föreslagen reglering är förenlig både med det nuvarande översiktligt lokaliserade riksintresset Östlig förbindelse och den framtida preciseringen som ännu inte har beslutats genom att planförslaget innehåller bestämmelser för att säkra ett fortsatt planstöd för gata i tunnel i överensstämmelse med befintlig detaljplan för Österleden.

### **Miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap MB**

#### **Vatten**

Recipient för planområdet är vattenförekomsten Strömmen. Vatten från planområdet rinner dels norrut mot Saltsjön och dels söderut mot Svindersviken. Viken är kraftigt förorenad främst från tidigare verksamheter, även kustområdet vid Saltsjön är kraftigt förorenat.

Miljö kvalitetsnormen (MKN) för ekologisk status i Strömmen är *måttlig* fram till år 2027 där samhällsviktig infrastruktur i form av hamnverksamhet motiverat ett mindre strängt krav. Kvalitetsfaktorerna får dock ej försämrats. Ekologisk status idag klassas som otillfredsställande.

MKN för kemisk status i Strömmen är *god* status 2021. Kemisk status idag klassas som uppnår ej god status. Längre tidsfrister finns för antracen, bly och blyföreningar och tributyltennföreningar där åtgärder behöver sättas in senast år 2021 för att uppnå god status år 2027. Ett generellt undantag för samtliga vattenförekomster finns för PBDE (polybromerade difenyletrar) och kvicksilver på grund av atmosfärisk deposition.



Planförslaget innebär att markanvändningen för allmän platsmark förändras marginellt medan markanvändningen för de planerade bostadskvarteren går från att vara naturmark till att bli helt eller delvis exploaterad mark.

En sammanställning av föroreningsbelastningen i kg per år för planområdet visar att totalt sett ökar inte belastningen från planområdet efter föreslagen dagvattenrening vilket innebär att miljö kvalitetsnormerna, MKN, klaras. Från kvartersmarken ökar föroreningsbelastningen för vissa ämnen (kväve, fosfor och krom) trots föreslagen rening, men det kompenseras av dagvattenreningen på allmän platsmark.

### **Luft**

Översiktliga spridningsberäkningar för luftföroreningshalter av partiklar, PM<sub>10</sub>, och kvävedioxid, NO<sub>2</sub>, har utförts för Sicklaön av SLB-analys (LVF 2017:5).

Beräkningarna visar att dygnsmedelhalterna av PM<sub>10</sub> är 20 - 25 µg/m<sup>3</sup> inom planområdet under det 36:e värsta dygnet, att jämföra med att miljö kvalitetsnormen som ska klaras är 50 µg/m<sup>3</sup>. Miljö kvalitetsnormen för PM<sub>10</sub> bedöms alltså klaras med god marginal.

När det gäller den beräknade dygnsmedelhalten av NO<sub>2</sub> under det 8:e värsta dygnet är den inom planområdet 18 - 24 µg/m<sup>3</sup>. Miljö kvalitetsnormen som ska klaras är 60 µg/m<sup>3</sup>. Även för NO<sub>2</sub> bedöms alltså miljö kvalitetsnormen klaras med god marginal.

Området är högt beläget på ett berg och det är generellt sett välventilerat. Avståndet mellan den föreslagna nya bebyggelsen på vardera sida om Henriksdalsbacken är cirka 30 meter och den planeras bestå av flera huskroppar med öppningar emellan, vilket gör att gaturummet blir relativt brett och att luften kan passera mellan huskropparna. Förväntad trafikökning i Henriksdalsbacken (från dagens cirka 2 700 fordon/vardagsmedeldygn till knappt 3 800 fordon/vardagsmedeldygn år 2040) är inte av den storleksordningen att halterna bedöms kunna öka så mycket att det blir problem att klara miljö kvalitetsnormerna med planområdet utbyggt.

### **Områdesskydd och förordnanden**

#### **Strandskydd**

En mindre del av planområdets södra del ligger inom 100 meter från Svindersvikens strandlinje. I nuvarande detaljplaner är strandskyddet upphävt. När ett område detaljplanläggs inträder strandskyddet automatiskt och om det finns önskemål om att upphäva strandskyddet inom berört område måste det motiveras och prövas. Strandskyddet föreslås upphävas inom planområdet, se motivering under avsnitt *Förutsättningar och planförslag* rubrik *Strandskydd*.

#### **Mellankommunala intressen**

I anslutning till planområdet ligger Henriksdals reningsverk som renar avloppsvatten från ett flertal av länets kommuner. Kapaciteten i avloppsreningsverket ska fördubblas vilket innebär att Stockholm Vatten och Avfall genomför en ombyggnad av anläggningen. Delar av anläggningen, bland annat arbetstunnlar, ligger under mark inom planområdet. Dessa delar ges skydd i

detaljplaneförslaget genom begränsningar av tillåtet schaktdjup samt markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar och bedöms därmed inte påverkas negativt av bebyggelsen.

### **Kommunala intressen**

Nedan beskrivs de kommunala intressen som påverkar/påverkas av detaljplanen.

#### **Översiktlig planering**

Projektet ingår i Nacka stad - det nya, täta och blandade området som skapas på västra Sicklaön. Nacka stad ska vara en nära och nyskapande del av Stockholmsregionen. Här är det attraktivt att leva, vistas och verka. 14 000 nya bostäder och 10 000 nya arbetsplatser gör det möjligt att bygga tunnelbanan till Nacka.

#### **Översiktsplanen**

Enligt Nacka kommuns översiktsplan, Hållbar framtid i Nacka från 2018, ligger planområdet inom område för tät stadsbebyggelse. Tät stadsbebyggelse beskrivs som bebyggelse med sådana funktioner som är typiska för en blandad stad, det vill säga bostäder, handel, kontor, skolor och förskolor, lokaler för kulturella ändamål, lokaler för vård, anläggningar för idrott och rekreation samt andra verksamheter som inte innebär betydande störning. I översiktsplanen lyfts ett antal strategier fram för att nå ett långsiktigt hållbart Nacka. En av dessa är att ”skapa en tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön”. Planförslaget är förenligt med översiktsplanen.

#### **Kulturmiljöprogrammet**

Västra delen av det nya bebyggelseområdet ligger i ett område som i Nacka kommuns kulturmiljöprogram (antaget 2011) pekats ut som ett lokalt intresse för kulturmiljövården. De karaktärsdrag som lyfts fram är framför allt bebyggelsens starka arkitektoniska uttryck med sin borgliknande karaktär, ockragula fasader och sammanhållen takfotslinje som har stor betydelse för stadsbilden och gör området till ett landmärke i landskapet. I den lilla skalan är torgets utformning och funktion som en mötesplats och entré till området ett viktigt karaktärsdrag liksom den tidstypiska trafiksepareringen.

#### **Grönstrukturprogrammet**

I Nackas grönstrukturprogram (antaget 2011) anges aktuellt planområde som en del av ett större sammanhängande naturområde, en så kallad regional grön kil. Grönstrukturprogrammet anger vidare att naturen inom planområdet bedöms ha ett kommunalt värde (klass 3) och att skogen har höga naturvärden. Området bedöms även vara av stort värde för lokal rekreation med många upplevelsevärden såsom utsiktsplatser med vidsträckta utblickar.

#### **Detaljplaneprogram**

Henriksdalsbacken ligger inom etapp 1A och 2A i programmet för Henriksdal som antogs av kommunfullmäktige i januari 2018. Området är även utpekade som lämpligt för bebyggelse i Utvecklad Strukturplan för Nacka stad från 2016. För aktuellt område anger detaljplaneprogrammet kvartersliknande bebyggelse längs Henriksdalsbacken med u-formade

kvarter som möter naturen på berget. Naturen på berget bevaras till stor del. I anslutning till naturområdet anger programmet att det kan vara lämpligt med en förskola. Runt Henriksdalstorget föreslår programmet att ny bebyggelse utvecklas som främst inrymmer bostäder. Programmet anger även att ett högre bostadshus kan byggas här. Detaljplaneförslaget följer i huvudsak programmet men det höga hus som föreslogs i programmet har utgått och bebyggelsen har getts en utformning som innebär att mindre naturmark tas i anspråk.



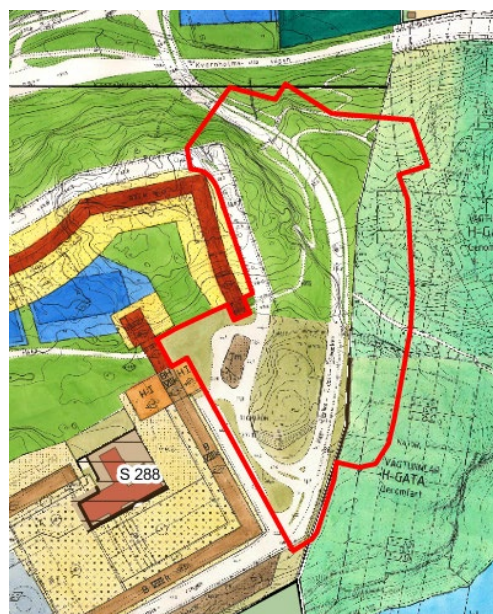
Figur 2. Bild från detaljplaneprogrammet för Henriksdal. Planområdets ungefärliga läge visas med röd oval markering. Bild: Nacka kommun

### Gällande detaljplaner

Inom området gäller följande detaljplaner:

- DP 137 från 1996 som anger användningen natur samt huvudgata. Planen syftar till att möjliggöra för den tunnelförlagda Österleden.
- S 42 från 1965 anger användningen park-allmän plats samt gata-allmän plats.
- S 67 från 1970 anger bland annat användningen park-allmän plats, gata allmän plats samt Tp – område för trafikändamål.

Genomförandetiden har gått ut för samtliga detaljplaner. Denna detaljplan kommer inom planområdet att ersätta detaljplanerna DP 137, S 42 och S 67.



Figur 3. Gällande planer, röd linje markerar planområdet. Bild: Nacka kommun, Intern-GIS

### **Miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka**

Nacka kommun har antagit en strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka. Syftet med strategin är att vara vägledande i stadsutvecklingen genom att miljö- och klimatarbetet förankras tidigt i stadsbyggnadsprojekten samt i de olika skedena i stadsbyggnadsprocessen.

Detaljplanen utgör ett delprojekt av ett större stadsbyggnadsprojekt som även innehåller utbyggnadsfasen. Kommunen och byggherren ska gemensamt enas kring projektspecifika ambitionsnivåer för strategins sex strategiska inriktningar (se nedan) och vilka möjliga åtgärder som kan vidtas för att uppnå ambitionerna. I detta projekt har markanvisning skett för en ankarbyggherre, SKB, för övriga delar är det inte klart vem/vilka som blir byggherrar. Markanvisning till övriga aktörer kommer att ske efter samråd och då kommer en gemensam dialog om miljö- och klimatambitioner att föras.

1. Tillgängliga och utvecklade park- och naturområden
2. Hållbart resande och mobilitet
3. Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande
4. Hållbar hantering av vatten i bebyggelsen
5. Hållbar avfallshantering och återbruk
6. Anpassning framtida klimat

### **Undersökning om betydande miljöpåverkan**

Detaljplanen innebär att mark som idag utgör obebyggd naturmark tas i anspråk för bebyggelse. Planområdet är beläget centralt i Nacka kommun, med gång- och cykelavstånd till Stockholms innerstad. Befintlig infrastruktur avses utnyttjas genom att bebyggelsen placeras längs med Henriksdalsbacken, som är en befintlig gata. Planförslaget bedöms överensstämja med gällande översiktsplan. Planförslaget berör inte områden som har erkänd skyddsstatus nationellt, inom Europeiska unionen eller internationellt. Planförslaget bedöms inte strida mot några kommunala eller nationella riktlinjer, lagar eller förordningar, bortsett från viss risk för överskridande av miljö kvalitetsmålet för luft (partiklar, PM10). Trots att obebyggd naturmark tas i anspråk bedöms miljö kvalitetsnormerna för vatten klaras då planförslaget även medför att rening tillkommer för befintliga hårdgjorda ytor inom planområdet. Risken för att nedströms liggande bostadsområden översvämmas minskar med planförslaget. Planförslaget ligger inom ett bullerstört område och bebyggelsen behöver utformas med särskild hänsyn till detta. Planbestämmelser säkerställer att riktvärden för buller ska innehållas.

Planförslaget innebär en begränsad exploatering av en tidigare obebyggd del av skärgårdslandskapet inom riksintresse för kulturmiljövården. Berget ovanför Svindersviken, en stor del av skogen och den gröna foten bevaras vilket gör att topografin inom riksintresset fortfarande är avläsbar. Exploateringen i naturmarken öster om Henriksdalsbacken innebär dock att skogens inbäddande grönska som bidrar till skärgårdslandskapets läsbarhet minskar i området.

Den befintliga bebyggelsen på Henriksdalsberget påverkas genom ändrad planstruktur, minskade vyer och ändrad topografi. Byggnadshöjder, material, utformning och färgsättning regleras genom planbestämmelser för att minska påverkan från farleden. Sammantaget innebär förslaget en stor påverkan på kulturmiljövärdena och landskapsbilden, men inte så stor att det innebär risk för betydande miljöpåverkan.

Ett genomförande av planförslaget kommer att medföra en påtaglig negativ påverkan på naturmiljön och de arter som är knutna till denna. Detta framförallt då delar av planområdet omfattar tidigare icke exploaterad naturmark. Sammantaget innebär förslaget en stor påverkan på befintliga naturvärden, men inte så stor att det innebär risk för betydande miljöpåverkan.

Samttaget bedöms ett genomförande av detaljplanen inte medföra betydande påverkan på miljön, natur- eller kulturvärden eller människors hälsa.

Kommunens bedömning är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. En miljöbedömning enligt miljöbalken behöver därför inte göras för detaljplanen. De miljöfrågor som har betydelse för projektet undersöks under planarbetet och redovisas i planbeskrivningen och tillhörande underlag. Inom detaljplanen bedöms påverkan på riksintresse för kulturmiljövärden vara av särskild vikt att utreda, analysera, reglera och konsekvensbedöma. Även frågor om naturmiljö, landskapsbild, buller samt skyfallshantering bedöms vara av särskild vikt att utreda, analysera, reglera och konsekvensbedöma. Som underlag för planbeskrivningen tas det fram en miljöredovisning som redovisar miljökonsekvenserna.

## Förutsättningar och planförslag

Under detta avsnitt beskrivs områdets förutsättningar och planförslaget, med dess konsekvenser, utifrån olika aspekter.

### Övergripande struktur

Planområdet omfattar en del av Henriksdalsberget på västra Sicklaön, nära gränsen till Stockholms kommun. På Henriksdalsberget byggdes omkring år 1970 Henriksdalsringen, med cirka 750 bostäder, i form av långa skivhus som omsluter en skyddad innergård. Förutom bostäder finns här bland annat förskola och en park, samt en livsmedelsbutik och andra verksamheter vid det befintliga torget öster om bebyggelsen. Vid torget stannar också de bussar som trafikerar området. Planområdet är beläget öster om Henriksdalsringen och består av obebyggd mark med stora nivåskillnader och vidsträckta utblickar. Öster om Henriksdalsbacken ligger ett skogsområde som kallas Trolldalen. I berget under Henriksdalsbacken ligger delar av Henriksdals reningsverk som är Sveriges största avloppsreningsverk.

Söder och sydväst om planområdet består terrängen av branta bergssluttningar. Även Svindersvikens vatten samt stora trafikleder och ett avstänglat område för Stockholm vattens reningsverk begränsar tillgängligheten i söder. Den enda vägen upp till Henriksdalsringen för

fordonstrafik är norrifrån via Henriksdalsbacken. Den viktigaste transportfunktionen är idag bussen som är den enda kollektivtrafiken som finns på berget. När det gäller gångstråk så går idag ett flertal stråk norrut till Kvarnholmsvägen. Söderut går ett parkstråk med trappor från Henriksdalsringen genom skogen ner till Svindersviken och vidare till Sickla. Inget av gångstråken uppfyller tillgänglighetskraven på grund av den branta topografin.



Figur 4. Övergripande struktur idag där Henriksdalsringen, belägen väster om planområdet, dominerar landskapsbilden. Planområdets ungefärliga läge visas med röd oval markering. Bild: Nacka kommun

Planförslaget innebär att befintlig infrastruktur (Henriksdalsbacken) utnyttjas för ny bebyggelse, vilket medför ett resurseffektivt byggande med förhållandevis många nya bostäder på en begränsad yta. Bebyggelse föreslås på båda sidor av Henriksdalsbacken, som får en karaktär av stadsgata med byggnader som omger den på bägge sidor. Även det befintliga torget föreslås utvecklas och levandegöras. Planförslaget säkerställer stråk ut i naturmarken öster om planområdet genom att ytor mellan bebyggelsen planläggs som allmän plats. Hänsyn till skogens natur- och rekreationsvärden utgör en viktig del av förutsättningarna och inspiration för förslaget gestaltning och begränsningen för dess utbredning.

Delar av den föreslagna bebyggelsen ligger inom ett område av riksintresse för kulturmiljövården. Henriksdalsbergets bostadsområde, som är beläget direkt väster om föreslagna bebyggelse, är utpekad som lokalt intresse för kulturmiljövården i Nackas kulturmiljöprogram. Området öster om Henriksdalsbacken innehåller även höga naturvärden. Den nya bebyggelsen har därför anpassats för att inte medföra alltför stor påverkan på riksintresset och för att minimera intrånget i naturmarken. Exploateringen i naturmarken öster om Henriksdalsbacken innebär dock att skogens inbäddande grönska som bidrar till skärgårdslandskapets läsbarhet minskar i området.

Gestaltungsprinciper införs på plankartan för att säkerställa att bebyggelsen underordnar sig den befintliga bebyggelsen. Bebyggelsen innebär dock en ny årsring vilket medför att landskapsbilden delvis förändras samt att idag obebyggd mark med höga naturvärden tas i anspråk. Den nya bebyggelsen medför även att Henriksdalsbergets bostadsområde delvis skymms från farleden och i viss mån även från Värmdöleden samt att utblickarna från den befintliga bebyggelsen påverkas. I det fortsatta planarbetet kommer bebyggelsens volymer studeras vidare för att om möjligt minska påverkan på riksintresse, naturvärden, landskapsbild och Henriksdalsbergets befintliga bostadsområde.



Figur 5. Övergripande situationsplan för planområdet. Planområdets gräns redovisas med gul linje.  
Bild: AIX Arkitekter

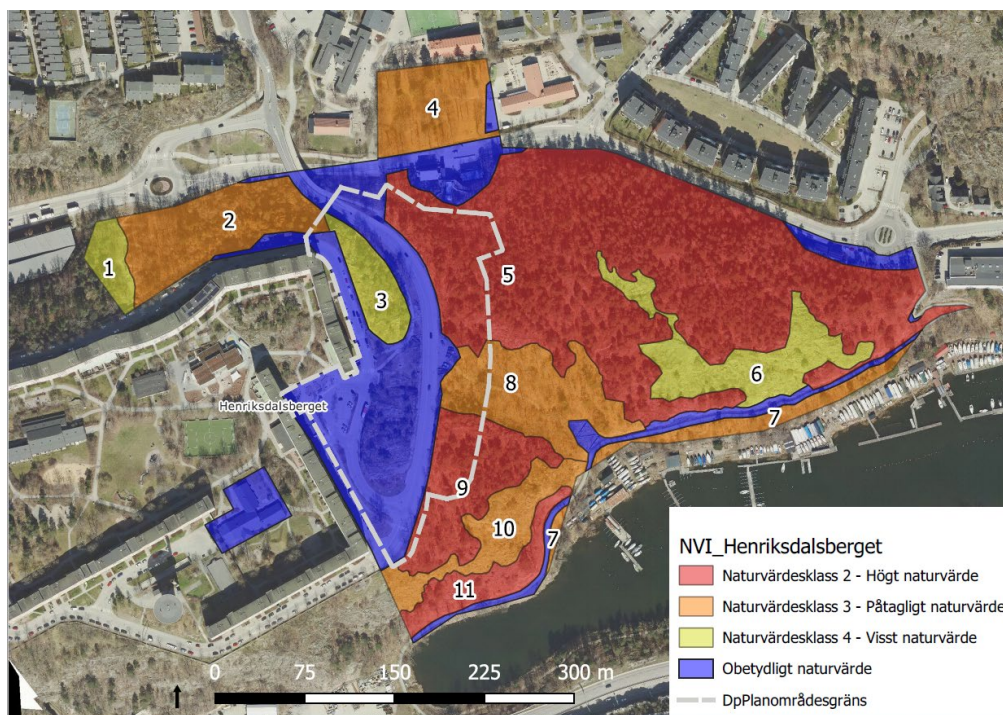
## Offentliga rum och grönområden

### Befintliga naturvärden

Planförslaget föreslår bebyggelse på naturmark. En naturvärdesinventering har därför tagits fram (ProNatura, 2020). Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de

geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa. Ett områdes naturvärde redovisas genom att det tilldelas en naturvärdesklass. Naturvärdesinventeringen för Henriksdalsberget har genomförts enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) SS 199000:2014. Fältarbetet genomfördes under slutet av april 2020, med en kompletterande svampinventering under oktober 2020.

Vid inventeringen, som omfattade ett större område än aktuellt detaljplaneförslag, se figur 6, identifierades 11 naturvärdesobjekt. Inget av objekten gavs den högsta naturvärdesklassen (naturvärdesklass 1), däremot identifierades ett flertal områden av den näst högsta naturvärdesklassen (naturvärdesklass 2) och även ett antal områden med naturvärdesklass 3 och 4. Av de identifierade naturobjekten berörs objekt 3, 5, 8 och 9 samt en mycket liten del av objekt 2 av aktuellt detaljplaneförslag.



Figur 6. Karta över inventeringsområdet och avgränsade naturvärdesobjekt samt deras naturvärdesklass. Bild från naturvärdesinventering (ProNatura, 2020). Planområdets gräns redovisas med vit linje.

Av naturvärdesinventeringen framgår att de största naturvärdena inom planområdet är knutna till gammal tallskog med inslag av björk, ek, rönn och asp. Det finns även en sänka beväxten med ekdominerad lövskog på något mullrikare jord. Inom planområdet finns även rikligt med död ved. Den gamla tallskogen och andra miljöer med gamla träd förekommer i ett nätverk tillsammans med andra miljöer med gamla träd i tätortsnära småskogar och på äldre tomter på västra Sicklaön. Nätverket av gamla träd i dessa tätortsnära miljöer spelar sannolikt en stor roll för biologisk mångfald. Flera förekomster av den rödlistade svampen talticka (klassad som nära hotad) finns rapporterade inom planområdet, vilket indikerar att tallarna de växer på är 100-150 år eller äldre.



Skogsstyrelsen har i sin bedömning av områdets skogliga värden (nyckelbiotopsinventering) definierat området öster om Henriksdalsbacken och söder om Henriksdalsringen som område av klassen ”naturvärde”.

Inom aktuellt planområde är det framförallt bebyggelsen på östra sidan av Henriksdalsbacken som påverkar naturområden med höga naturvärden. Delar av två områden med ”höga naturvärden” i naturvärdesinventeringen (område 5 och 9) kommer att påverkas negativt av planförslaget. Även delar av område med ”påtagligt naturvärde” (område 8) kommer att påverkas negativt.

Bebyggelsen på västra sidan av Henriksdalsbacken innebär att naturobjekt 3, som bedömts ha visst naturvärde, kommer att försvinna vid ett genomförande av planen. I övrigt ligger bebyggelsen väster om Henriksdalsbacken inom områden som i naturinventeringen bedömts ha obetydligt naturvärde.

Förutom naturvärdesinventeringen har även en inventering av naturvärdesträd utförts (ProNatura, 2013). Inventeringen identifierade en mycket stor mängd naturvärdesträd inom inventeringsområdet. Inventeringsområdet utgjordes av ett större område än aktuellt detaljplaneområde, se figur 7. Med naturvärdesträd avses:

1. Jätteträd – träd grövre än en meter i diameter på smalaste stället under brösthöjd.
2. Mycket gamla träd – ek, bok, tall, gran äldre än 200 år, övriga trädslag äldre än 140 år.
3. Grova hålträd – träd grövre än 40 centimeter som har en väl utvecklad hålighet i stammen.



Figur 7. Naturvärdesträd inom inventeringsområdet. Bild från trädinventering (ProNatura, 2013).

Cirka 30-40 så kallade naturvärdesträd, eller särskilt skyddsvärda träd, måste avverkas vid ett genomförande av planen. De flesta är gamla tallar men även 5-6 ekar berörs. Träden är främst belägna på östra sidan av Henriksdalsbacken.

Under planarbetets gång har utbyggnadsförslaget justerats något utifrån framförallt de natur- och rekreationsvärden som identifierats inom ramen för projektet. Ett genomförande av planförslaget kommer, trots det, att medföra en påtaglig negativ påverkan på naturmiljön. Detta framförallt då delar av planområdet omfattar tidigare icke exploaterad naturmark med höga naturvärden.

Ett genomförande kommer även att medföra negativa konsekvenser för spridningssambanden för organismer knutna till såväl barrskogs- som ädellövträdmiljöer. Detta gäller särskilt de nord-sydliga spridningssambanden. Minskningen av skogsområdet på Henriksdalsberget innebär en förlust av biologisk mångfald. Konsekvenserna för den gröna infrastrukturen och spridningsmöjligheterna bedöms vara negativa då planområdet utgör en del av en länk i såväl ädellövsnätverket som barrskogsnetverket. De kumulativa effekterna med övriga pågående detaljplaner på västra Sicklaön bidrar till att ytterligare försvaga spridningssambanden.

Naturområdet öster om Henriksdalsbacken är redan idag välbesökt och uppvisar på flera ställen tecken på slitage. Minskad naturyta på Henriksdalsberget och ökad mängd boende kommer att innebära större slitage på den natur som återstår. Övervägande del av berget utgörs av hållmarksskog på mycket tunna jordlager, vilket är en slitagekänslig naturtyp. Trädens rötter skadas lätt och det blir även svårt för nya träd (föryngring) att etablera sig.

Runt de föreslagna kvarteren är risken stor för kanteffekter på naturen. Tillgången till markvatten förändras ofta vid en exploatering med negativa konsekvenser för vegetationen. Bebyggelse ändrar även ljusförhållandena i anslutning till de nya kvarteren, vilket påverkar växt- och djurliv. Vid produktion av byggnader och anläggningar finns även risk för påverkan utanför planområdet.

Med ökad mängd boende kan det komma krav på att undanröja upplevda risker, till exempel träd som lutar eller branter som boende vill ska förses med stängsel. Även ett ökat antal husdjur kan medföra påverkan på djurlivet.

### **Fågelinventering**

En fågelinventering har utförts av Calluna, 2020. Vid inventeringarna, som omfattade ett större område än aktuellt detaljplaneförslag, se figur 8, påträffades sammantaget tolv inventeringsarter varav sex är rödlistade: tornseglare och grönfink (klassade som starkt hotade), björktrast, svartvit flugsnappare och kråka (klassade som nära hotade) samt stare klassad som sårbar. Tornseglare hade konstaterad häckning 2020 i närheten av planområdet. Grönfink har konstaterats med trolig häckning på tre platser i närheten av planområdet. En utbyggnad enligt planförslaget riskerar att påverka de rödlistade fågelarterna negativt.

Övriga inventeringsarter som påträffades var bergfink, gråsparv, röstjärt och sidensvans (klassade som minskade trend), stenknäck (klassad som naturvårdsart) samt skogsduva (klassad som prioriterad enligt skogsvårdslagen).



Figur 8. Inventeringsområdet och observationspunkter för fågelinventeringen. Röd linje visar slinga för inventering. Bild från fågelinventering (Calluna 2020).

Under 2021, efter genomförd fågelinventering, har bland annat ett fynd av mindre hackspett rapporterats i Artportalen i nära anslutning till planområdet. Det finns ingen indikation på att arten mindre hackspett häckar inom området, utan arten nyttjar sannolikt Henriksdalsberget tidvis som födosöksområde eller för överflygning. Arten har stora revir.

En artskyddsutredning för fågel ska tas fram inför granskningskedet, för att klargöra om skyddade fågelarter kan behålla livskraftiga populationer.

#### Fladdermusobservationer

Under 2021 har även bland annat fynd av fladdermöss registrerats i Artportalen i nära anslutning till planområdet. Rapporterade arter är nordfladdermus (klassad som nära hotad) samt större brunfladdermus och dvärgpipistrell (klassade som livskraftiga). Fladdermössen har identifierats med hjälp av ultraljudsdetektor.

En inventering och vid behov en artskyddsutredning för fladdermöss ska genomföras inför granskningsskedet. Alla arter av fladdermöss är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845). Fridlysningen innebär bland annat att det är förbjudet att avsiktligt döda, fånga och störa fladdermöss samt förstöra deras boplatser (viloplats och fortplantningsområde).

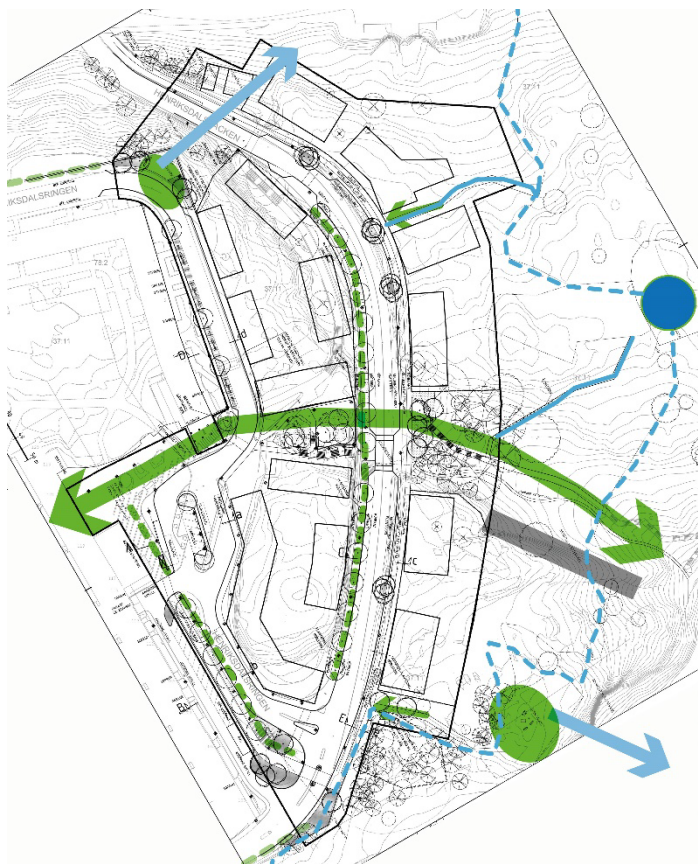
I samband med att vissa hålträd försvinner, samtidigt som exploatering av området riskerar att minska insektsproduktionen och skapa barriärer i form av byggnader och hårdgjorda ytor samt ökad mängd ljus, föreligger en risk för negativ påverkan på samtliga fladdermusarters livs- och födosökmiljöer.

### **Rekreation**

Idag finns de rekreativa värdena vid planområdet framför allt inom parken i Henriksdalsringen och i skogen öster om Henriksdalsbacken. Bebyggelsen medför att ytor för rekreation till viss del minskar. Planen ska därför ta tillvara, koppla ihop och förstärka de rekreativa värden som kvarstår samt skapa nya däremellan. De rekreativa stråken består av parkstråket ner till Svindersviken som i och med planförslaget blir en mer direkt utökad grön parkstråksdel med trappor från Henriksdalsringen ner till Svindersviken. I parkstråkets övre del, mellan torget och Henriksdalsbacken, föreslås parkvärden som planteringar och sittplatser.

Parkstråkets fortsättning, från Henriksdalsbacken ner till Svindersvikens strandpromenad, utgörs även fortsättningsvis av en mer naturlig grönska med uppvuxna ekar och hasselnår. En del av den bergvägg som idag används för klättring föreslås sprängas bort för att göra plats för en ny byggnad. Bergväggen är en del av det landskapselement som skapar väggarna i parkstråket. Om flera stora gamla träd och befintlig bergvägg i parkstråkets mynning tas bort förkortas den gröna korridor som skapar känslan av ett grönt rum. Bergväggen kommer inte att kunna återställas men på längre sikt kan nyplanterade parkträd skapa en ny grönska i parkstråket som dock blir smalare än tidigare vid mynningen mot Henriksdalsbacken.

Parkstråket leder ner till Svindersvikens rekreationsmöjligheter i form av båtliv, strandpromenader och vattenkontakt. Här finns även en större etablerad klättringsvägg som inte berörs av bebyggelsen.



Figur 9. Bilden visar parkstråk (gröna heldragna), nya trädader (streckad grön) samt befintliga stigar (blåstreckat), nya stigar (heldragna blå) Blå stenens plats (blå plupp) och fickpark grön plupp. Det grå strecket illustrerar den bergvägg som blir kvar. Pilar visar utsiktspunkter. Bild: Helena Jeppsson, Nacka kommun.

I Trolldalen, öster om planområdet, finns en av naturen formad plats som heter Blå stenens plats/Arga stenens plats som är ett stort flackt skogsområde. Platsen är omgiven av lekvänlig skog med fina förutsättningar för naturpedagogik, naturlek och picknick. Den ligger på en avskild plats i terrängen och upplevelsen av att vara långt inne i skogen är stor. Platsen är mycket viktig för, och välanvänd av, skolor, förskolor och boende.

För att bevara känslan av en avskild plats kommer bergsknallen som ligger väster om Blå stenens plats att behålla sin högsta höjd för att skärma av platsen från bebyggelsen. Upplevelsen av att vara långt in i skogen kommer dock att minska då föreslagna bebyggelse kommer bli synlig även inne i skogen.

En del av stigarna från Henriksdalsbacken till Blå stenens plats bryts av den föreslagna bebyggelsen. Därför föreslås två nya kopplingar för att ansluta nya stigar mot de befintliga stigarna. Den ena föreslås i norr mellan husen, i höjd med den planerade förskolan. Den andra föreslås utgöras av en ny stig från parkstråket upp i Trolldalen.

Utsiktsplatser är ytterligare en värdefull rekreativ tillgång på Henriksdalsberget. I projektet görs två befintliga utsiktsplatser mer tillgängliga för vistelse. En av platserna ligger inom planområdets nordliga del och utgörs av ett av Henriksdalsringens utsiktshörn. Ytan föreslås utvecklas till en mindre fickpark med sittplatser och planteringar. Den här sidan av Henriksdalsringen är mindre bullerstörd av Värmdöleden än den södra delen av berget, vilket förbättrar upplevelsevärdena.

Den andra befintliga utsiktsplatsen ligger sydöst om planområdet med utsikt över Svindersviken. Den befintliga hundrastgården som idag ligger öster om Henriksdalsringen i höjd med det befintliga torget föreslås flyttas till en plats väster om denna utsiktsplats. Viss förbättring av befintlig stig föreslås samt eventuellt enklare sittmöbler men i övrigt föreslås befintliga naturytor kvarstå. Utsiktsplatsen och den föreslagna hundrastgården ligger utanför aktuellt planområde då områdena redan i gällande detaljplan är planlagda som naturmark.

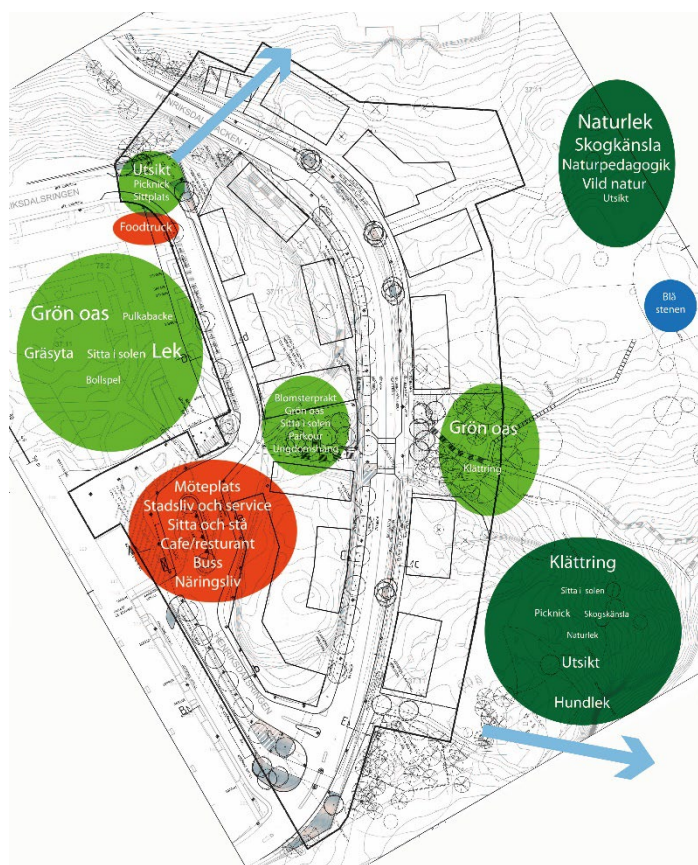
#### **Lekplatser/naturlek**

Lekytorna i den kommunala parken inne i Henriksdalsringen, väster om planområdet, är stora och varierade och planeras upprustas ytterligare av kommunen. Alla barn, både boende i befintlig och föreslagen bebyggelse på Henriksdalsberget, kan nå parken inom cirka 300 meters gångväg.

Lika nära har de till naturleksytorna i skogsområdet. Hela skogen, särskilt de flackare delarna i mitten av skogen och ytorna vid den södra utsiktsplatsen, används idag flitigt för naturlek och naturpedagogik av områdets barn. Naturleksytorna kommer genom bebyggelsen att minska. Samtidigt planeras en ny förskola med 4-6 avdelningar. Förskolegårdens yta motsvarar cirka 10 kvadratmeter per barn, vilket medför att förskolan kommer att använda skogen som en förlängning av förskolegården.

#### **Torgytor/stadslivskvalitéer**

Torgytor, näringsliv, service och kollektivtrafik vid busshållplatsen vid Henriksdalsringen medför att människor stannar på platsen en längre stund, vilket ger en god möjlighet att skapa bättre stadslivskvaliteter om näringsliv kan knytas till platsen. Redan idag finns flera funktioner som postutlämning, livsmedelsbutik och restaurang med mera kopplade till platsen. I de nya byggnaderna mot torgytan skapas bottenvåningar med lokaler för nya verksamheter. Fler platsbildningar/torgliknande ytor kommer att finnas på platsen än idag.



Figur 10. Bilden visar rekreativa värden och stadslivskvaliteter som är planerade att skapas eller redan finns inom området. De som är kopplade till park är gröna och de som är mörkgröna är kopplade till naturen. Det röda området visar stadskvaliteter. Bild: Helena Jeppsson, Nacka kommun.

Planområdet är på grund av placeringen på en höjd och närheten till havet vindutsatt. Någon mikroklimatstudie har inte gjorts i det här skedet men ska göras i kommande planeringsskeden för att se var de lämpligaste platserna finns för vistelse och för att avgöra hur offentliga platser lämpligast ska utformas.

### Tillgänglighet

Området saknar idag tillgänglighetsanpassade ramper och hissar, vilket medför att bussen utgör en mycket viktig funktion för områdets tillgänglighet. För att nå den större kollektivtrafikpunkten nere på Kvarnholmsvägen används idag i stor utsträckning en upptrampad bred stig som sicksackar sig nerför slänten från den norra sidan om Henriksdalsringen, väster om planområdet.

En av de svåraste utmaningarna med den befintliga Henriksdalsringen och föreslagna Henriksdalsbacken är tillgängliga lutningar. Landskapets form gör det omöjligt att skapa mycket god tillgänglighet på alla offentliga platser i förslaget utan att hissar byggs in i terrängen.

Ökad tillgänglighet till naturen planeras genom att plana ut grusstigen mot utsiktsplatsen söder om planområdet och lägga till en trapp i slänten upp mot Trolldalen för att ersätta en stig som ligger inom det område som föreslås bebyggas.

## Markanvändning

I gällande detaljplaner är planområdets mark reglerad för allmän plats i form av natur, park och gata. En mindre del vid befintligt torg regleras för användningen bilserviceändamål. I denna nya detaljplan föreslås den tillkommande bebyggelsen i huvudsak innehålla bostäder **B** med inslag av verksamheter i entréplan **C** samt underjordisk parkering (**P**). Ett av bostadskvarteren föreslås innehålla en förskola **S<sub>1</sub>**. Blandningen av verksamheter och bostäder avses bidra till en blandad stad där de offentliga rummen befolkas över olika tider på dygnet. Detta har fördelar trygghetsmässigt och kan bidra till gynnsamma förutsättningar för närservice.

Vidare regleras områden för allmän plats i form av gata, torg och park samt ett område med kvartersmark för tekniska anläggningar för elnätstation och pumpstation **E**. I planområdets östra del möjliggör befintlig detaljplan för Österleden, dessa planbestämmelser bekräftas i detta detaljplaneförslag genom allmän plats gata i tunnel under mark (**GATA<sub>1</sub>**).

På plankartan redovisas gränsen mellan kvartersmark och allmän platsmark med linjen ”**användningsgräns**”. För olika delar av den allmänna platsen och kvartersmarken gäller varierande egenskapsbestämmelser och gränsen mellan områden med olika egenskapsbestämmelser utgörs av en ”**egenskapsgräns**”. Områden som berörs av administrativa bestämmelser avgränsas av en ”**administrativ gräns**” och där administrativa bestämmelser och egenskapsbestämmelser berör samma yta utgörs gränsen av en ”**administrativ och egenskapsgräns**”.

### ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN




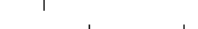

Allmän plats, 4 kap. 5 § i ut 2 p.

GATA	Gata
(GATA <sub>1</sub> )	Gata
PARK	Park
TORG	Torg

Kvartersmark, 4 kap. 5 § i ut 3 p.

B	Bostäder
C	Centrum
E	Tekniska anläggningar
S <sub>1</sub>	Förskola
(P)	Parkering

### GRÄNSBETECKNINGAR

	Planområdesgräns
	Användningsgräns
	Egenskapsgräns
	Administrativ gräns
	Administrativ och egenskapsgräns



## Bebyggelse

Inom planområdet finns idag ingen bebyggelse. Planförslaget möjliggör för cirka 450 nya bostäder, verksamheter i bottenvåningar och en förskola längs Henriksdalsbacken och kring befintligt torg. Bebyggelsen förläggs på båda sidor av Henriksdalsbacken för att skapa ett levande och tryggt gaturum och utgörs preliminärt av fem kvarter, se situationsplan i figur 11 nedan.

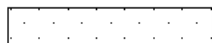


Figur 11. Situationsplan med kvartersnumrering. Planområdets gränns redovisas med gul linje.

Bild: AIX arkitekter

De tre kvarteren öster om Henriksdalsbacken, kvarter 1-3, utgörs av lameller som i huvudsak placeras längs med Henriksdalsbacken för att minimera intrången i naturmarken. Bebyggelsen placeras in i skogsterrängen och för att koppla samman befintlig bebyggelse med naturmarken öster om de nya husen utformas bebyggelsen med gröna släpp mellan husen. Släppen utgörs delvis av ytor planlagda som allmän plats park och delvis av ytor planlagda som kvartersmark

som inte får bebyggas. Gårdarna föreslås utformas så att deras karaktär får en samstämmighet med den befintliga naturen. På plankartan anges att gårdarna inte får bebyggas samt att marken ska möta intilliggande naturmark med särskild omsorg. I den mån det är möjligt bör befintlig vegetation och terrängformationer sparas. Bebyggelsens höjd regleras på plankartan med bestämmelser om nockhöjd i förhållande till angivet nollplan. På plankartan redovisas illustrationstext för att tydliggöra hur många våningar angiven nockhöjd motsvarar, illustrationstexten är dock inte en bindande planbestämmelse.



Marken får inte förses med byggnad, 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

$n_1$

Marken ska möta omkringliggande naturmark med särskild omsorg, 4 kap. 10 §



Högsta nockhöjd i meter över angivet nollplan, 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

6 vån

Illustrationstext

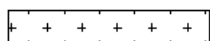
Kvarter 1 består av två flerbostadshus med nockhöjder som motsvarar en bebyggelse på mellan 5-8 våningar sett från gatan. En mindre del av det södra huset har nockhöjder motsvarande två våningar. I det södra huset möjliggör planen även en förskola med 4-6 avdelningar med tillhörande gård. Gårdens storlek begränsas av områdets topografi och naturvärden. Möjlig gårdsyta uppskattas till cirka 10 kvadratmeter per barn. Från barnperspektiv är det negativt att gården endast motsvarar ungefär en fjärdedel av den friyta som rekommenderas från Boverket. Förskolan placeras i direkt anslutning till ett av de gröna släpp som leder in till skogens stigsystem, vilket möjliggör för kompletterande lektytor i direkt anslutning till förskolan. Även Henriksdalsparken finns inom gångavstånd från förskolan.

Kvarter 2 består av två flerbostadshus med nockhöjder som motsvarar en bebyggelse på 8-9 våningar sett från gatan för det norra huset och 5 våningar för det södra huset. Kvarter 3 består av två flerbostadshus med nockhöjder som motsvarar en bebyggelse på 6-8 våningar sett från gatan.

På Henriksdalsbackens västra sida placeras två större kvarter som utformas med innegårdar. Här innebär bebyggelsen omfattande sprängningar vilket medför att befintlig vegetation i huvudsak inte kommer att kunna sparas. Det södra kvarteret, kvarter 4, består av tre flerbostadshus med nockhöjder som motsvarar en bebyggelse på 4-8 våningar sett från gatan. Detaljplanen reglerar att i detta kvarter ska lokaler anordnas i entréplan mot angränsande gata, detta för att möjliggöra för en levande stadsmiljö i gatuplanet. Det norra kvarteret, kvarter 5, består av tre flerbostadshus, vars nockhöjder motsvarar en bebyggelse på 5-9 våningar sett från gatan. I västra delen av kvarteret, mot Henriksdalsringen, föreslås två radhuslängor med nockhöjder som motsvarar två våningar sett från gatan. Under kvarter 4 och delar av kvarter 5 planeras parkeringsgarage. På

plankartan regleras, genom så kallad korsmark, att inom gårdarna på kvarter 4 och 5 får endast komplementbyggnader placeras. Korsmark reglerar enbart byggnader och innebär inte förbud mot andra typer av byggnadsverk.

e<sub>1</sub> Bostadslägenheter får ej anordnas på entréplan mot angränsande GATA. Centrumändamål ska anordnas i entréplan mot angränsande GATA, 4 kap. 11 § 1 st 1 p.



Endast komplementbyggnad får placeras, 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

I planområdets norra del möjliggörs en yta för tekniska anläggningar för att tillgodose behov av pumpstation och elnätsstation. Till kommande skede ska det studeras vidare hur anläggningarna kan samordnas för att minimera intrånget i naturmarken.

Bebyggelsen inom samtliga kvarter kommer att studeras vidare till kommande skede utifrån natur- och kulturvärden på platsen, även vind- och mikroklimatstudier kommer att genomföras. I kommande skeden kommer det även studeras om det inom mindre känsliga delar av planområdet kan vara möjligt att anpassa bebyggelsens nockhöjder för att möjliggöra byggande med trästomme. Efter samrådet kommer det även ske markanvisning, se vidare under avsnittet *Så genomförs planen* nedan. Bebyggelsen kommer bearbetas i samarbete med de byggherrar som då kommer in i projektet.

### Gestaltningsskoncept

Gestaltningsskonceptet utgår ifrån de uttryck som kännetecknar riksintresset för kulturmiljövården och att Henriksdalsringen är ett lokalt intresse för kulturmiljövården i Nackas kulturmiljöprogram. Detaljplanen ställer därför krav på att bebyggelsen utformas på ett sådant sätt att den underordnar sig den befintliga bebyggelsen och anpassar sig till naturen och landskapsbilden.

Bebyggelsen längs Henriksdalsbacken adderar en ny årsring till Henriksdalsringens befintliga bebyggelse. Den tillkommande bebyggelsen blir en del av Henriksdalsbergets större skala och behöver förhålla sig till hur den påverkar och förändrar stadsbilden. Bebyggelsen ges en enhetlig utformning med variationer främst i den mindre skalan, i gaturummet. Inspiration hämtas från Henriksdalsbergets putsarkitektur och från naturens varma färgskala. Nedan beskrivs det gestaltningsskoncept som arbetats fram för bebyggelsen.



Figur 12. Volymskiss från öster över den tillkommande bebyggelsen. I bakgrunden Henriksdalsringens bebyggelse.  
Bild: AIX Arkitekter

Byggnaderna ska bilda en lugn siluett, både i färg och form, mot Henriksdalsringen och underordna sig den befintliga bebyggelsen. I den större skalan ska bebyggelsen ha ett lugnt uttryck med samlade volymer utan uttrycksfulla tak och takfötter. Färgsättningen inspireras av naturens grönska och berg i dova färger.

Taklandskapet är lugnt och samlat. Hisstoppar, tekniska installationer etcetera ska byggas in eller designas på sådant sätt att de inte påverkar byggnationens siluett mot Henriksdalsringen på ett negativt sätt. Taken på flerbostadshusen ska till 80 % vara vegetationsklädda för att smälta in med skogslandskapet men också för att kompensera för förlorad biologisk mångfald. Solpaneler får utföras ovanpå vegetationsklädd takyta.

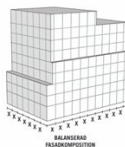


Figur 13. Byggnaderna utformas med socklar och indrag som skapar detaljer i den lilla skalan samtidigt som den stora skalan förblir lugn och enhetlig. Bilden visar ett exempel på en möjlig miljö som detaljplanen medger, slutlig utformning avgörs i bygglovskedet. Bild: AIX Arkitekter

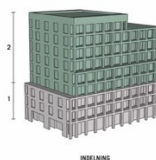
Gaturummet förstärks genom byggnadernas vandring uppför Henriksdalsbacken med korta byggnader som har tydliga socklar. På den västra sidan är bebyggelsen mer kontinuerlig, medan den östra sidan utformas med utblickar mellan husen ut mot skogen.

Byggnadsvolymer behåller sitt samlade uttryck i gaturummets skala. Indrag och terrasser bidrar till variation. Balkonger får inte kräva ut i gaturummet utan ska byggas in i volymen. Byggnaderna har fasadgestaltning runtom och en horisontell indelning i kropp och sockel skapar en differentiering av skalan.

Byggnadernas lugna uttryck skapas av en balans mellan horisontalitet och vertikalitet. Horisontaliteten skapas av de horisontella band och förskjutningar i fasaden som löper per våning, som balanserar den vertikala, repetitiva, fönsterkompositionen. Med en bearbetning och variation i gestaltningen av terrasser och den horisontella indelningen i kropp och sockel skapas en differentiering av skalan.



*Balanserad, lugn, fasadkomposition.*



*Sockeln kan uttrycka sig i en till tre våningar.*



*Princip för utformning. Balkonger utformas indragna i volymen.*

Figur 14. Principer för horisontella fasadindrag, indragna balkonger och sockelutformning Bild: AIX Arkitekter

Byggnaderna uttrycker ett detaljkoncept, ett tema, som återanvänds och varieras för att skapa en helhet med variation. Till exempel kan fönsteromfattningar, friser, balkongdetaljer varieras. Detaljerna är viktiga – räcken, fönster, entrépartier – hur dessa utformas skapar en känsla av omsorg och kvalitet.

Byggnaderna har tydliga, markerade, socklar. De lägre volymerna har en till en och halv vånings sockelmotiv. Hus högre än 5 våningar kan ha en till tre våningars sockelmotiv. Sockeln är stabil och uttrycker bärande och buret med gedigna material.

Byggnadernas bottenvåning är det som möter människan i gaturummet, mot allmän plats ska den vara markerad och utformas med särskild omsorg beträffande gestaltning och arkitektonisk kvalitet så att den bidrar till en varierad gatumiljö. Bostadsentréer ska placeras mot gata. Höjdskillnaderna mellan entré och gata får inte tas upp genom utanpåliggande ramper utan ska hanteras genom att bottenvåningen dras in i förhållande till ovanpåliggande våning så att arkader tillskapas på kvartersmark, se figur 13. Arkaden ska utformas med hög kvalitet i material, detaljer och belysning för att bli en välkomnande och trygg entré och samordnas höjdmässigt med gatans nivåer.



**Figur 15.** Illustration av arkad som tar upp höjdskillnaden mellan entré och gata. Arkaden utformas med stor omsorg för att utgöra en trygg och välkomnande entré. Bild: AIX Arkitekter

Fasaderna ska beklädas med puts eller trä, sockeln får utformas med tegel eller granit. Eventuella skarvar ska vara dolda. Fasadernas färgsättning inspireras av naturens grönska och berg i dova färger. En färgpalett med dova och naturnära färgtoner kompletterat med dova accentfärger ska användas, se figur 16. Principen för färgsättning är att de byggnader som syns mest ska ha de dovar färgerna, medan byggnader med accentfärger är placerade så att de inte läses samman med Henriksdalsringen.



Figur 16. Färgpalett och färgzonsindelning. Bild: AIX Arkitekter



Figur 17. Materialpalett. Bild: AIX Arkitekter

Ovanstående gestaltningskoncept regleras på plankartan genom gestaltningsprinciper.

För samtliga byggnader regleras:

- Eventuella skarvar mellan fasadelement ska vara dolda.
- Färgsättning ska vara i dova och naturnära färgtoner kompletterat med dova accentfärger.
- Balkonger mot allmän plats ska utföras indragna i fasaden., 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

För flerbostadshusen regleras även:

- f<sub>1</sub> Endast balkonger får uppföras. Balkonger ska utföras indragna i fasaden., 4 kap. 16 § 1 st 1 p.
- f<sub>2</sub> -Bottenvåning mot allmän plats ska vara markerad samt utformas med särskild omsorg beträffande gestaltning och arkitektonisk kvalitet så att den bidrar till en varierad gatumljö.  
-Enskilda byggnader ska utformas med horisontala förskjutningar i fasaden, se planbeskrivningen sida 29.  
-Bostadsentréer ska placeras mot allmän plats.  
-Bottenvåning ska vara indragen i förhållande till ovanliggande våning vid entré där så krävs för att ta upp höjdskillnad mellan entré och allmän plats, se planbeskrivningen sida 30.  
-Loftgångar får ej anordnas.  
-Fasadmaterial ska i huvudsak utgöras av puts eller trä, sockeln får även utgöras av granit eller tegel.  
-Tillkommande bebyggelse ska underordna sig bebyggelsen på Henriksdalsringen.  
-Tak ska i huvudsak utformas plana utan uppstickande delar.  
-Minst 80% av takytan per byggnad ska vara vegetationsklädd, solpaneler får uppföras ovanpå.  
4 kap. 16 § 1 st 1 p.

För de föreslagna radhusen i västra delen av kvarter 5 gäller förutom gestaltungsprinciperna om dolda skarvar, färgsättning och indragna balkonger en särskild bestämmelse om fasadmaterial:

- f<sub>3</sub> Fasadmaterial ska i huvudsak utgöras av puts eller trä,  
4 kap. 16 § 1 st 1 p.

### **Påverkan på befintlig bebyggelse**

Planförslaget innebär bebyggelse i anslutning till befintlig bebyggelse på Henriksdalsberget. De fria vyerna från Henriksdalsberget åt alla väderstreck är en viktig kvalitet i boendemiljön på berget. Den nya bebyggelsen står till största del nedanför Henriksdalsringens bebyggelse och har placerats med släpp mellan husen och med bestämmelser som ställer krav på hur taken utformas för att minska påverkan för intillboende. Trots det kommer den nya bebyggelsen att påverka vyerna åt öster från befintliga hus. Störst blir påverkan från det befintliga bostadshuset vid Henriksdalsringen 103-113 på grund av det flerbostadshus som ersätter den nuvarande bergknallen och vid Henriksdalsringen 1-7 där de planerade radhusen påverkar vyerna från gatunivå och från de nedersta bostadsvåningarna.

### **Anpassning till kulturmiljövården**

Den nya bebyggelsen ska utformas med ett lugnt och sammanhållet fasaduttryck och färgsätts med dova färger i andra kulörer än det mörkt ockragula som karakteriserar Henriksdalsberget. I utvalda lägen föreslås inslag med accentkulörer. En gestaltning som inte konkurrerar med Henriksdalsberget och ger det nya ett lätt avläsbart, eget uttryck är positivt för kulturmiljön. Dova



färger med kulörer som utgår ifrån skärgårdslandskapet bidrar även till att den nya bebyggelsen upplevs mindre framträdande från farleden.

På västra sidan av Henriksdalsbacken har bebyggelsen anpassats till landskapets former, så att nockhöjderna blir lägre än på Henriksdalsringen. Bebyggelsen kommer dock att kräva omfattande sprängningar vilket påverkar topografin, framför allt i det norra kvarteret.

Den östra sidan av Henriksdalsbacken utformas med huslameller med nockhöjder som motsvarar 5-9 våningar. Bebyggelsen placeras längs med gatan för att minska ingreppet i naturmarken. Denna del av planförslaget har en begränsad påverkan på den kommunalt utpekade kulturmiljön på Henriksdalsberget, men däremot påverkas riksintresset. Genom bebyggelsens placering så nära gatan som möjligt och med viss del av gröna släpp mellan husen begränsas påverkan på topografin och upplevelsen av det obebyggda berget ovanför Svindersviken bevaras. Bebyggelsestrukturen påverkar inte heller Henriksdalsringens betydelse som ett landmärke sett från Svindersviken och Värmdöleden eftersom hela södra fasaden och en stor del av den östra fasaden förblir synliga.

Trots ovanstående anpassningar innebär den nya bebyggelsen stor påverkan på riksintresse för kulturmiljövården och på lokala kulturmiljövården, se rubrik *Kulturmiljö och landskapsbild* under avsnittet *Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande*.



Figur 18. Volymskiss från farleden, den nya bebyggelsen i mitten av bilden och Henriksdalsringen i bakgrunden. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter



Figur 19. Volymkiss från Värmdöleden. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter



Figur 20. Volymkiss från stranden vid Svindersviks gård. Den lilla bilden visar var vyn är tagen.  
Bildmontage: AIX Arkitekter



Figur 21. Vy från Henriksdalsringen 1 mot söder. Befintligt torg till höger i bilden och kvarter 4 rakt fram i bilden. Bilden visar ett exempel på en möjlig miljö som detaljplanen medger, slutlig utformning avgörs i bygglovskedet. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter



Figur 22. Vy norrut på Henriksdalsringen, radhusen inom kvarter 5 till höger i bilden. Bilden visar ett exempel på en möjlig miljö som detaljplanen medger, slutlig utformning avgörs i bygglovskedet. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter

### Grönnytefaktor

Planeringsverktyget *Grönnytefaktor – Nacka stad* är utformat för byggherrar och arkitekter och syftar till att skapa mångfunktionella gröna ytor på kvartersmark genom att kombinera åtgärder för att främja ekosystemtjänster inom kategorierna sociala värden, dagvattenhantering, biologisk mångfald, luftrening samt lokalklimat. Kommunens ambition är att verktyget ska användas i alla

stadsbyggnadsprojekt i Nacka stad. Verktuget tillämpas på kvartersmark och dess förankring sker i markanvisning eller exploateringsavtal. Inför samråd har en provberäkning gjorts i GYF för att se att föreslagna kvarter har möjlighet att nå en GYF-kvot på 0,6.

Beräkningarna visade att kvarteren på den östra sidan klarar Grönytefaktorn om så mycket naturlig skogsvegetation som möjligt behålls inom kvarteren och byggnaderna utformas med gröna tak enligt föreslagna planbestämmelser. Kvarteren på den västra sidan har sämre förutsättningar att klara grönytefaktorn, dock kan förutsättningar skapas för ekosystemtjänster och grönska genom djupa jordlager på bjällklag för innergårdar med regnbäddar, planteringar, träd samt klättrande växter på fasad och gröna tak. Detta ska studeras vidare till nästa skede.

### **Klimat**

De föreslagna bostädernas gårdar, balkonger och terrasser kommer behöva utformas med tanke på områdets utsatta vindförhållanden. Terrängens form ger även en stor skillnad på solinstrålning beroende på väderstreck.

Solförhållandena har studerats översiktligt för planförslaget. Bebyggelsen som föreslås i planförslaget kommer inte skugga befintlig bebyggelse i någon större bemärkelse. Viss skuggverkan kan upplevas på närmaste hushörn. Befintliga huskroppar skuggar ny bebyggelse närmast Henriksdalsringen under sen eftermiddag vår och höst.

Den nya bebyggelsen skuggar sig själv och sina gårdar i förhållandevis stor utsträckning. Det kommer bli svårt att etablera växtlighet och göra varierade gårdar ur ljussynpunkt. Det beror till stor del på den föreslagna bebyggelsens höjd och täthet, särskilt för bebyggelsen norr om parkstråket.

Torget norra och nordöstra sidor bedöms få goda solförutsättningar. Förskolans gård i nordostläge kommer däremot vara beskuggad en stor del av året vilket kommer påverka varierade vistelse- och lekvärden negativt.

### **Trygghet**

Trygga och säkra platser skapas till stor del genom att det finns ögon på platsen från bostäder, verksamheter, trafik och stråk med mera. De skapas också genom en medveten gestaltning och en blandning av funktioner. Idag finns det främst ögon på platsen i anslutning till Henriksdalsringen då planområdet är obebyggt och utgörs av natur, väg samt gång- och cykelväg med gångtunnlar i naturterräng. Området kan därmed upplevas otryggt under dygnet mörka timmar.

Den befintliga gång- och cykelvägen som huvudsakligen går genom obebyggt natur kommer att ersättas med huvudstråk längs Henriksdalsbacken samt sammanbundet parkstråk från Henriksdalsringen till Svindersviken. I och med att gångstråken ner till Kvarnholmsvägen i förslaget kommer ligga längs med gatan och husens framsidor kommer de ögon som finns på

platsen bli betydligt fler än idag. Det kommer även finnas fönster mot natuirtyorna från bostäderna vilket ger en viss social kontroll även där. Genom bebyggelsen längs med Henriksdalsbacken kommer de boende på Henriksdalsringen att få ett tryggare stråk mellan sitt boende och Kvarnholmsvägen.

Planförslaget möjliggör för både bostäder, förskola och lokaler i bottenvåningar vilket innebär att platsen kommer vara befolkad flera tider på dygnet. Detta är en viktig del som bidrar till ökad trygghet i ett område. I de arkader som byggs vid husens entréer är det viktigt med stor möjlighet till överblickbarhet så att dessa bidrar till ett levande gaturum och inte riskerar att bli dolda ytor som kan ge en känsla av otrygghet.

Parkeringsgarage pekas ofta ut som särskilt otrygga platser på grund av dålig överblickbarhet och brist på social kontroll och behöver därför utformas med omsorg för att upplevas trygga.

Parkeringar för besökande till Henriksdal samt naturområden bedöms kunna rymmas utmed stadsgatan. Detta är positivt utifrån ett trygghetsperspektiv då det blir mer liv och rörelse utmed gatan. Parkeringarna syns också från bostäderna vilket bidrar till ökad social kontroll.

### **Teknisk infrastruktur**

För att försörja den nya bebyggelsen behövs ny teknisk infrastruktur vilket beskrivs utförligare nedan.

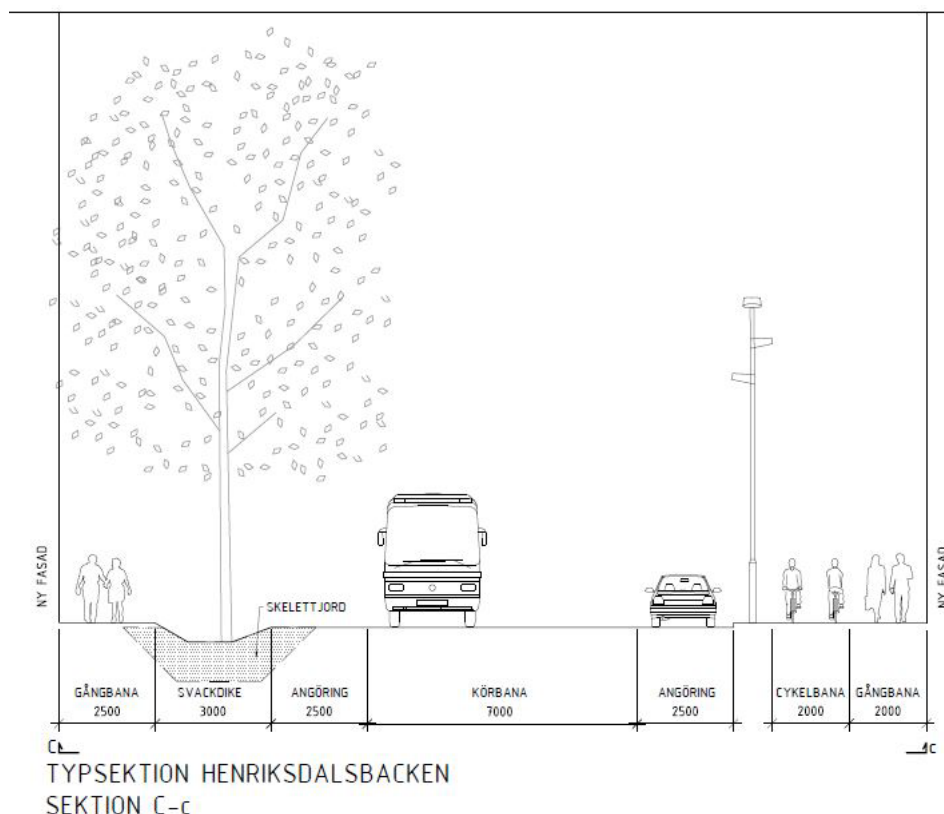
#### **Gator och trafik**

Henriksdalsbacken är idag den enda gatan för fordonstrafik som leder upp till området. Mindre gång- och cykelvägar finns för genare anslutningar till och från området. Henriksdalsbacken har idag dubbelriktad trafik med en gång- och cykelbana på den östra sidan av gatan som avslutas uppe på torget. Henriksdalsringen är också dubbelriktad med trottoarer på båda sidor och längsgående tidsreglerad parkering, därtill finns en anslutning i väster till verksamheterna för Henriksdals reningsverk. Henriksdalsbacken trafikeras idag av cirka 2700 fordon/vardagsdygn och beräknas efter utbyggnad öka grovt med cirka 1000 fordon/dygn, vilket inkluderar besökande och övrig nyttotrafik. Henriksdalsringens trafik uppskattas grovt öka med 10 %. Den faktiska ökningen är delvis beroende på parkeringarnas, garagens samt angöringarnas reglering, dimensionering och utformning.

All fordonstrafik, både till de nya bostäderna samt till de befintliga bostäderna i Henriksdalsringen, passerar på Henriksdalsbacken. Gatan trafikeras även av tät busstrafik upp till torget vid Henriksdalsringen samt av leveranser till bostäder, verksamheter och i viss mån till reningsverkets infart väster om planområdet.

Henriksdalsbacken ska dimensioneras för en dubbelriktad 7 meter bred körbana med ett körfält i vardera trafikriktning. Västra sidan utmed gatan får en gångbana samt dagvattenhanterande trädplanteringar och på östra sidan anordnas en dubbelriktad gång- och cykelbana. Utmed båda

sidorna av gatan skapas angöringar för att klara en del av trafikförsörjningen till den nya bebyggelsen.



Figur 23. Typsektion Henriksdalsbacken. Bild från teknisk förstudie (Liljewall Arkitekter, 2021)

Delen av Henriksdalsringen som byggs om får en dubbelriktad 5,5 meter bred körbana med längsgående parkeringar respektive angöringar. Befintlig gångbana på västra sidan gatan behålls. Mot den nya bebyggelsen på östra sidan byggs en ny gångbana så att båda sidor om gatan får en trottoar.

### Gång- och cykeltrafik

Idag finns två gångtunnlar som möjliggör för gångtrafikanter att passera under Henriksdalsringen och Henriksdalsbacken för att därefter ansluta till befintlig gång- och cykelbana på östra sidan av Henriksdalsbacken och vidare till bron över Kvarnholmsvägen. Till följd av planerad bebyggelse kommer marknivåerna att ändras inom området och de två tunnlar kommer att tas bort.

Allmän plats i form av park säkerställer att det fortfarande kommer att vara möjligt att gå genom området mellan Henriksdalsringen och Henriksdalsbacken, om än i ett något annat läge än idag. Utöver detta kommer Henriksdalsbacken och Henriksdalsringen förses med gång- och cykelbanor enligt beskrivning ovan.

### **Busstrafik**

Området trafikeras idag av flera busslinjer där Henriksdalsberget är en ändhållplats. Idag saknas reglerplatser och bussen är istället hänvisad till att reglera utmed Kvarnholmsvägen vilket inte är praktiskt möjligt. Henriksdalsberget trafikeras av normalstor buss (L=12 m) som enda kollektivtrafikförsörjning, förutom en grusad stig utan tillgänglighetsanpassning till hållplatserna utmed Kvarnholmsvägen. Kollektivtrafikens funktion är därför väldigt viktig för områdets tillgänglighet.

Planförslaget är dimensionerat för busstrafik med normalstora bussar (L=12 meter) såsom dagens situation med skillnaden att reglerplatser anordnas. Henriksdalsringens busstorg dimensioneras såsom idag för normalstora bussar och planeras för en hållplats, en avstigning som kan användas till reglering samt en egen enskild reglerplats. Trafikförvaltningens Riktlinjer Utformning av infrastruktur med hänsyn till busstrafik (RiGata-Buss) har använts.

Gatorna inom planområdet är befintliga gator som är byggda för en normalstor buss (L=12 meter). I avvägning mellan torgets övriga funktioner, bebyggelsens utformning och bussens ytbehov har en bedömning gjorts som medfört att planförslaget inte dimensionerats för boggibuss/ledbuss utan för samma busstyp som idag trafikerar området. Till kommande skeden ska dock utformningen av vändplanen studeras vidare i samråd med Trafikförvaltningen för att säkerställa att området får en effektiv kollektivtrafikförsörjning samtidigt som platsens funktion som torg tillvaratas.

### **Leveranser**

Runt torget finns flera verksamheter, en matbutik, restauranger och närbutik. Matbutiken har sina leveranser via garage. Övriga leveranser antas ske från torget. Leveranser till matbutiken kommer kunna fortgå via garage. Antal tunga leveranser är cirka 9-12 per dag och matbutiken fungerar även som postombud för Postnord, Schenker och DHL. Övriga leveranser har inte studerats i detalj men kommer även fortsättningsvis kunna ske från torget.

### **Parkering**

Inom planområdet finns idag en mindre grusparkering öster om Henriksdalsbacken samt ett antal parkeringar vid torget. Grusparkeringen försvinner i och med planerad bebyggelse men platserna bedöms ersättas genom att parkering respektive angöring möjliggörs längs med Henriksdalsbacken. Vid torget och längs med norra delen av Henriksdalsringen kommer det även fortsättningsvis vara möjligt att parkera efter ombyggnad av ytorna. Dessa befintliga parkeringar består av cirka 20 kundparkeringar till butik och verksamheter, cirka 17 boendeparkeringar och en parkering för rörelsehindrade.

Den nya bebyggelsens parkeringsbehov ska i sin helhet lösas inom kvartersmark, i huvudsak i garage under marknivå. Parkeringsplatser på allmän plats tillgodoser ett allmänt behov av angöring, tillgänglighet och parkering och kan inte tillgodoräknas vid bygglov. Två parkeringsgarage planeras att byggas väster om Henriksdalsbacken, under kvarter 4 och delar av kvarter 5.

Garagen kommer nyttjas för parkering för all tillkommande bebyggelse. Kommunens modell för beräkning av parkeringsbehov för bostäder ska följas, den anger riktlinjer för både bil- och cykelparkering. Kommunens parkeringstal för bostäder är dynamiska och flexibla vilket innebär att parkeringsbehovet kan förändras under projektets gång, exempelvis om förhållandet mellan stora och små lägenheter förändras. En avstämning av parkeringstal görs i bygglovsskedet.

Kommunen har inga fastställda parkeringstal för andra användningar än bostäder, då ska istället ett rimligt parkeringsbehov för bil och cykel utredas och bedömas i samband med detaljplanen för att se att behovet kan tillgodoses. Parkeringsbehovet för förskolan samt centrumverksamheterna ska studeras till kommande planskede.

### Österleden

För östra delen av planområdet gäller idag bestämmelser till stöd för Österleden. På plankartan införs bestämmelser som reglerar att tunnel för Österleden medges under mark för motsvarande ytor som i gällande detaljplan. Detta regleras genom användningen (**GATA<sub>1</sub>**) och egenskapsbestämmelserna **tunnel<sub>1-4</sub>** som anger mellan vilka höjder användningen (**GATA<sub>1</sub>**) gäller. Bestämmelserna kompletteras med begränsningar av tillåten schaktningsnivå för att säkra tunnelns bärighet. Till kommande skede ska dialog föras med Trafikverket huruvida planbestämmelser till stöd för Österleden behöver kvarstå med hänsyn till arbetet med Östlig förbindelse.

tunnel <sub>1</sub>	tunnel, ( <b>GATA<sub>1</sub></b> ) gäller mellan +6,5 och -22,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
tunnel <sub>2</sub>	tunnel, ( <b>GATA<sub>1</sub></b> ) gäller mellan +4,5 och -24,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
tunnel <sub>3</sub>	tunnel, ( <b>GATA<sub>1</sub></b> ) gäller mellan +23,5 och -29,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
tunnel <sub>4</sub>	tunnel, ( <b>GATA<sub>1</sub></b> ) gäller mellan +16,5 och -33,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.



Lägsta tillåtna schaktningsnivå (i meter relativt nollplan) för schaktning, spontning, pålning, borrar eller andra ingrepp i undergrunden. Nivån får underskridas vid byggande och underhåll av vägtunnel och allmännyttiga underjordiska ledningar. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

### Teknisk försörjning

Planområdet ligger inom kommunalt verksamhetsområde för vatten och dagvatten. Den nya bebyggelsen kommer att anslutas till kommunalt VA och utredning pågår angående val av avfallshantering, se vidare under avsnittet *Så genomförs planen*.



Idag finns en återvinningsstation vid torget. Stationen föreslås flyttas till parkeringen vid den befintliga lokalgatan som går parallellt med Henriksdalsringen. Området är beläget precis väster om planområdet inom mark som i gällande detaljplan är planlagd som allmän plats gata.

Under mark inom planområdet ligger delar av Henriksdals reningsverk. Anläggningen skyddas i planförslaget genom bestämmelser om lägsta tillåtna schaktdjup samt genom markreservat för underjordiska ledningar. Fortsatt dialog kommer att ske med Stockholm Vatten och Avfall.



Lägsta tillåtna schaktningsnivå (i meter relativt nollplan) för schaktning, spontning, pålning, borrhning eller andra ingrepp i undergrunden. Nivån får underskridas vid byggande och underhåll av vägtunnel och allmännyttiga underjordiska ledningar. 4 kap, 5 § 1 st 2 p.

u <sub>1</sub>	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +22,0 meter och -29,0 meter relativt angivet nollplan
u <sub>2</sub>	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +17,0 meter och -29,0 meter relativt angivet nollplan
u <sub>3</sub>	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +23,0 meter och -30,0 meter relativt angivet nollplan
u <sub>4</sub>	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +28,0 meter och -9,0 meter relativt angivet nollplan
u <sub>5</sub>	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +28,0 meter och -30,0 meter relativt angivet nollplan
u <sub>6</sub>	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +25,0 meter och -9,0 meter relativt angivet nollplan

## Störningar och risker

Planförslaget innebär risker och störningar avseende buller och farligt gods vilket beskrivs utförligare nedan.

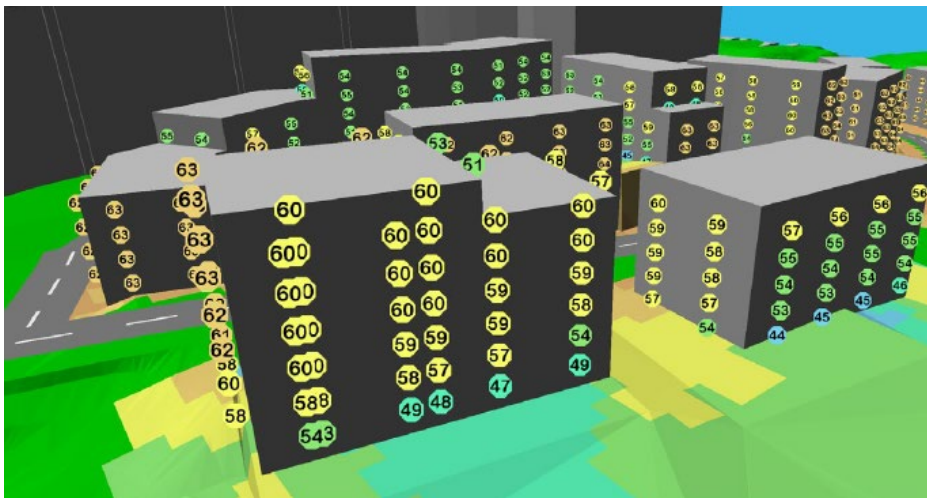
### Buller

Området ligger på en höjd och utsätts för buller av olika slag och från flera håll; från vägtrafik på Henriksdalsbacken som genomkorsar planområdet och från Kvarnholmsvägen i norr, men även från biltrafik på Värmdövägen och Värmdöleden samt spårtrafikbuller från Saltsjöbanan i söder. Föreslagen bebyggelsestruktur innebär i stor utsträckning att det är svårt att få till riktigt väl bullerskyddade fasader.

En bullerutredning har tagits fram för detaljplaneprojektet (ACAD, 2021). Av den framgår att den närmaste bullerkällan för föreslagen bebyggelse är Henriksdalsbacken, som trafikeras av cirka 20 procent tung trafik, vilket i kombination med en brant stigning, ger ekvivalenta ljudnivåer vid fasad på upp till 65 dBA, det vill säga över gällande riktvärde för bostäder över 35 kvadratmeter. Det innebär att sådana bostäder behöver bulleranpassas sett till geometri och planlösning. Även

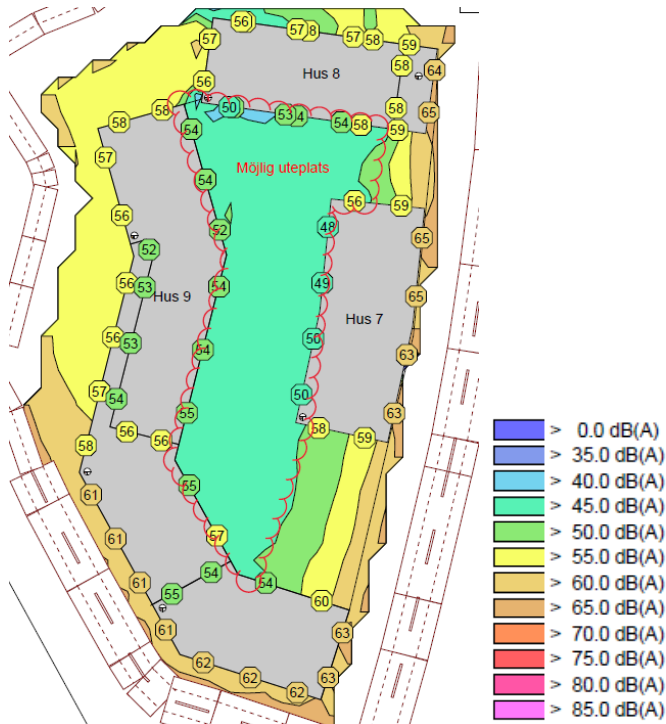
buller från de större trafikanläggningarna söder om planområdet (Värmdöleden, Värmdövägen och Saltsjöbanan) utsätter föreslagen bebyggelse för bullernivåer över riktvärdena, se figur 24. Förslaget möjliggör dock ett flertal uteplatser som innehåller gällande riktvärden på skyddade gårdar.

Planbestämmelsen  $f_1$  som i plankartan reglerar att balkonger ska vara indragna, gäller för delar av bebyggelsen öster om Henriksdalsbacken. De indragna balkongerna har inte utgjort underlag till bullerutredningen, men bör vara gynnsamma ur bullersynpunkt.



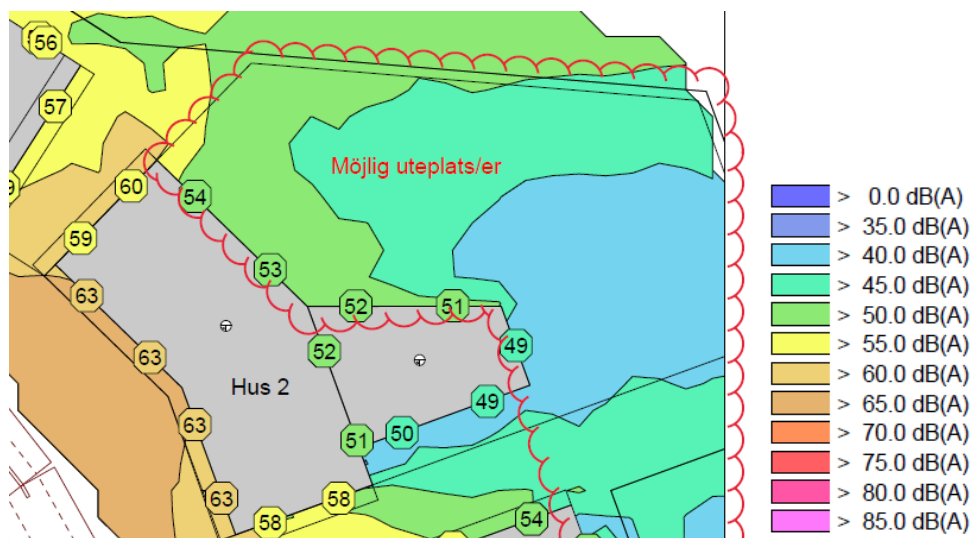
Figur 24. Kvarter 3 sett från sydost. Med ökande höjd ökar även exponeringen mot infallande buller från Värmdöleden; vid genomgående bostäder saknas därför i många fall fasad med tystare sida om högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå (och 70 dBA maximal ljudnivå nattetid) utan skärmande åtgärder. Bild från bullerutredningen.

Det föreslagna längre lamellhuset i kvarter 4 utsätts för nivåer som innehåller gällande riktvärden i de flesta fall – ekvivalenta ljudnivåer strax över 62 dBA har beräknats vid fasader närmast bussväändslinjan och torget (50% av det prognostiserade flödet för Henriksdalsbacken) kan vara en överskattning, och en mätning av trafiken inom området rekommenderas för att kartlägga flödet idag och på så sett få en bättre uppfattning om fördelningen av trafiken på denna del av Henriksdalsringen, jämfört med trafiken som kör via den västra delen av Henriksdalsringen.



Figur 25. Kvarter 4. Dygnskvivalent ljudnivå,  $L_{pAeq,24h}$ , dB(A) från väg- och spårtrafik. Prognos för år 2040. Frifältsvärden vid värsta utsatta del av fasad samt 1,5 meter över mark. Bild från bullerutredningen.

Planförslaget möjliggör en förskola. Bullerutredningen redovisar dock inte riktvärdena för buller på skolgårdar från väg- och spårtrafik (Vägledning från Naturvårdsverket 2017), men de finns i miljöredovisningens bilaga. Riktvärdena gäller även för förskolegårdar. Bullerutredningens beräkningar visar att riktvärdena för förskolegården kan klaras, se figur 26.



Figur 26. Del av kvarter 1 där förskolan planeras. Dygnskvivalent ljudnivå,  $L_{pAeq,24h}$ , dB(A) från väg- och spårtrafik. Prognos för år 2040. Frifältsvärden vid värsta utsatta del av fasad samt 1,5 meter över mark. Det område nord-nordost om byggnaden som markeras som "Möjliga uteplats/er" planeras som förskolegård, och vid en jämförelse med aktuella riktvärden för förskolegårdar (Naturvårdsverket 2017) framgår att de kan klaras här. Bild från bullerutredningen.

Bullerutredningen ger en god överblick över bullerförhållandena för planförslaget, men utan exempelvis föreslagna lägenhetsutformningar och andra kompletteringar och fördjupningar är det svårt att avgöra i vilken utsträckning bullerriktvärdena klaras för planen. I det fortsatta arbetet kommer det studeras vidare hur föreslagen bebyggelse kan anpassas så att bullerriktvärdena klaras. I första hand bör lösningar som lägenhetsutformningar, val av lägenhetsstorlek utifrån bullersituation, indrag av fasader, balkongindrag etcetera användas. Tekniska lösningar som inglasningar och ljudabsorbenter bör endast användas i undantagsfall när andra anpassningar inte är möjliga. Till nästa skede kommer antal och andel lägenheter som klarar riktlinjerna redovisas, liksom de som klarar dem med anpassning respektive de som behöver tekniska lösningar. I det kommande arbetet kommer även trafikens fördelning kring Henriksdalsringen samt busstrafikens påverkan på bullersituationen att studeras vidare. Även hur befintlig bebyggelse vid Henriksdalsringen påverkas avseende på buller kommer att studeras till nästa skede.

I plankartan ställs följande krav på bebyggelsen och förskolegården för att bullerriktvärden ska uppnås:

Bebyggelsen ska utformas avseende trafikbuller så att:

- 60 dBA ekvivalent ljudnivå (frifältsvärde) vid bostadsbyggnads fasad ej överskrider. Där så inte är möjligt ska minst hälften av bostadsrummen i varje bostad ha högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad samt högst 70 dBA maximal ljudnivå vid fasad kl. 22.00-06.00 (frifältsvärden).
- bostäder upp till 35 kvadratmeter får högst 65 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad (frifältsvärden).
- ljudnivån vid minst en uteplats i anslutning till bostäder inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå. Maximal ljudnivå om 70 dBA får överskridas med högst 10 dBA fem gånger per timme kl. 06.00 – 22.00.

Förskolegården ska utformas så att:

- ljudnivån från spår- och vägtrafik på delar av förskolegården avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå, räknat som årsmedeldygn. Maximal ljudnivå får inte överskridas 70 dBA.
- ljudnivån från spår- och vägtrafik på övriga vistelseytor inom förskolegården inte överskrider 55 dBA ekvivalent ljudnivå. Maximal ljudnivå om 70 dBA för dessa ytor får inte överskridas mer än 5 gånger per maxtimme under ett årsmedeldygn under den tid då förskolegården nyttjas.
- ljudnivån från installationer och verksamhetsbuller på delar av förskolegården avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå., 4 kap. 12 § 1 st 1 p.

### Farligt gods

En riskanalys har utförts av Brandskyddslaget. Väster om planområdet ligger Henriksdals reningsverk och Scandinavian Biogas. Scandinavian Biogas arbetar tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall och förädlar rågas som bildas i reningsprocessen till biogas. Genom planområdet går transporter med farligt gods till och från Scandinavian Biogas. Det kan även förekomma transporter med farligt gods till en lokal bilverkstad. Söder om planområdet går Värmdöleden (väg 222) som är en rekommenderad sekundärled för farligt gods. Väster om planområdet, där väg 75 ansluter till väg 222 blir väg 222/75 rekommenderad primärled för

farligt gods. Avståndet mellan planområdets bebyggelse och väg 222/75 överskrider 150 meter och planområdet är även beläget betydligt högre än omkringliggande vägar. De risker som i riskanalysen identifierats kunna påverka aktuellt planområde är explosion/brand vid Henriksdals reningsverk och Scandinavian Biogas samt explosion/brand vid transport av farligt gods. För explosion/brand vid Henriksdals reningsverk och Scandinavian Biogas bedöms inga åtgärder vara nödvändiga inom planområdet då anläggningarna ligger mer än 200 meter ifrån planområdet och det dessutom finns annan bebyggelse mellan planområdet och anläggningarna.

Transporterna av farligt gods genom planområdet bedöms i den genomförda riskanalysen kunna medföra så stor påverkan på risknivån att riskreducerande åtgärder kan vara nödvändiga att vidta inom planområdet. Inför nästa skede ska en fördjupad riskanalys genomföras och vid behov kommer detaljplaneförslaget att kompletteras med planbestämmelser som säkerställer godtagbar risknivå. Exempel på åtgärder som skulle kunna bli aktuella att reglera i detaljplanen är bestämmelser om placering av friskluftsintag, krav på att det ska finnas möjligheter att utrymma bort från vägen, krav på brandklassade fasader och fönster samt begränsningar av stadigvarande vistelse utomhus mellan bebyggelsen och vägen.

#### **Lukt**

Henriksdals avloppsreningsverk ligger i direkt anslutning till planområdet, till stor del i Henriksdalsberget. Vid rengöring av rökamrarna kan lukt spridas. Kring Henriksdals avloppsreningsverk finns bostadsbebyggelse i flera riktningar på närmare avstånd än den nu planerade bebyggelsen. Enligt uppgifter från Stockholms stads respektive Nacka kommuns miljökontor är klagomålen på luktstörningar från reningsverket få. Med de ombyggnader som pågår ska störningsrisken minska ytterligare. Till övervägande del är avloppsreningsverket dessutom inbyggt i berg, vilket minskar risken för lukt och spridning av bakterier från verksamheten. Den planerade bebyggelsen bedöms inte utsättas för några bestående olägenheter på grund av avloppsreningsverket.

#### **Markens beskaffenhet**

Marken består huvudsakligen av urberg (granit – granodiorit) men även av lera täckt av fyllnadsmassor. Jordtäcket är till övervägande del tunt; 0 - 1 meter. Det finns inga inventerade markföroreningar inom planområdet.

Tidigare miljötekniska markundersökningar nära planområdet har konstaterat förhöjda halter av framförallt bly och arsenik, troligen på grund av nedfall från en tidigare industriverksamhet, men riskbedömningen visade att miljö- och hälsoriskerna var i nivå med vad som anses vara säkra nivåer. Riskerna bedömdes därmed inte vara högre än de risker som beräknas för Naturvårdsverkets generella scenarios för känslig markanvändning. En undersökning av eventuella föroreningar på grund av luftnedfall, samt utredning av fyllnadsmassor inom planområdet, kommer att utföras efter plansamrådet och vid behov kommer planbestämmelser införas till granskningsskedet för att säkerställa lämpligheten av föreslagen markanvändning.

Inom planområdet bedöms ingen risk för skred/ras föreligga. Söder om planområdet vid Svindersviken finns dock områden som av Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) är utpekade som aktsamhetsområde där skredrisk kan förekomma. Då skyfallsvatten från planområdet föreslås ledas ner till Svindersviken via dessa områden behöver det studeras vidare att föreslagna lösningar inte medför skredrisk utanför planområdet.

Enligt en preliminär bedömning av ett tidigt utbyggnadsförslag (som i stort omfattar samma område och exploateringsgrad som det nuvarande förslaget) uppskattades mängden massor som behövde tas bort till cirka 55 000 - 60 000 kubikmeter. En berggrundsgeologisk undersökning avseende sulfidmineraler (Atrax, 2020) har genomförts för planområdet. Resultatet av den var att berget inte bedömdes vara sulfidförande.

## **Dagvatten, grundvatten och skyfall**

### **Dagvatten**

En dagvattenutredning har tagits fram för planförslaget (Norconsult, 2021). Av utredningen framgår bland annat att i dagsläget rinner och leds vatten väster om Henriksdalsbacken främst norrut mot Saltsjön längs vägen. Vatten öster om Henriksdalsbacken leds dels mot Svindersviken (från de södra delarna) och dels mot Saltsjön (från de norra delarna). Det finns en dagvattenledning som via Trolldalen mynnar ut i Svindersviken.

Planförslaget innebär att markanvändningen för allmän platsmark förändras marginellt medan markanvändningen för de planerade bostadskvarteren går från att vara naturmark till att bli helt eller delvis exploaterad mark. Topografin och de generellt tunna jordlagren innebär små infiltrationsmöjligheter vilket ställer höga krav på utformningen av dagvattenlösningarna. Dagvatten föreslås i huvudsak hanteras med regnbäddar. På allmän platsmark kommer dessa framför allt bestå av regnbäddar med trädplantering. På kvartersmarken kommer regnbäddarna bestå av både planteringar och dagvattenhanterande träd. Regnbäddarna för kvarter 4 och 5 (väster om Henriksdalsbacken) föreslås anslutas till befintligt ledningsnät. Eftersom garage planeras under delar av gårdsytorna här kan det bli en utmaning att anlägga dessa på bjälklag. För kvarteren 1-3 (öster om Henriksdalsbacken) kan regnbäddarna antingen anslutas till befintligt ledningsnät, eller tillåtas rinna ut i naturmarken åt öster. I kommande planarbete ska dagvattenlösningarna på kvartersmark och inom allmän plats studeras vidare.

Dagvattenutredningens sammanställning av föroreningsbelastningen i kg per år för planområdet visar att totalt sett ökar inte belastningen från planområdet efter föreslagna dagvattenrening vilket innebär att miljö kvalitetsnormerna klaras. Från kvartersmarken ökar föroreningsbelastningen för vissa ämnen (kväve, fosfor och krom) trots föreslagna rening, men det kompenseras av dagvattenreningen på allmän platsmark.

Planförslaget reglerar att 80 % av takytan på flerbostadshusen ska vara vegetationsklädd samt att

kvartersmarken ska utformas med växtbäddar som klarar fördröjning av de första 10 mm regn från hårdgjorda ytor.

Kvartersmarken ska utformas med växtbäddar som klarar fördröjning av de första 10 mm regn från hårdgjorda ytor., 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

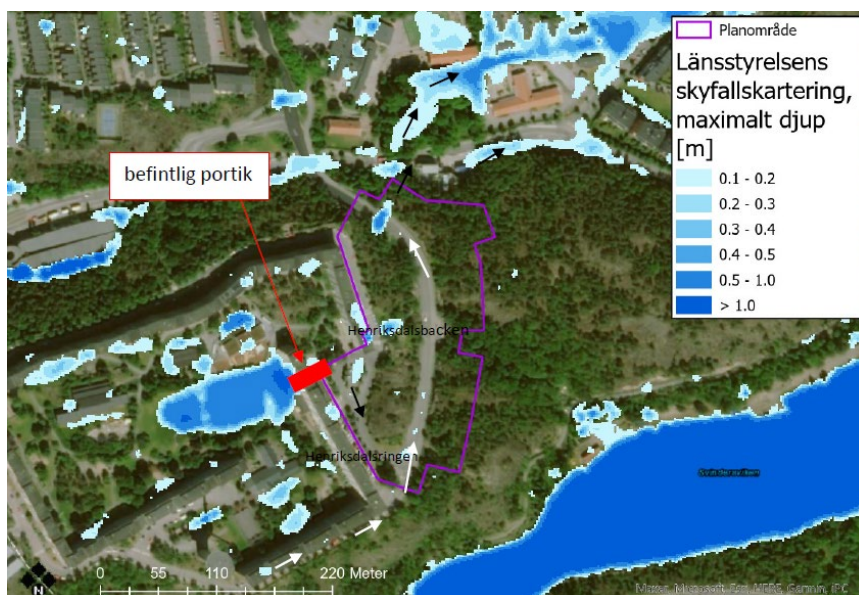
### Grundvatten

Grundvattensituationen i området är inte utredd men kommer att studeras vidare i arbetet. SGU bedömer att grundvattentillgången generellt sett är liten i området (< 250 l/dygn/ha, och i huvudsak <100 l/dygn/ha). Det kan antas bero på planområdets belägenhet på ett berg vid kusten och att jordlagren är tunna.

### Skyfall

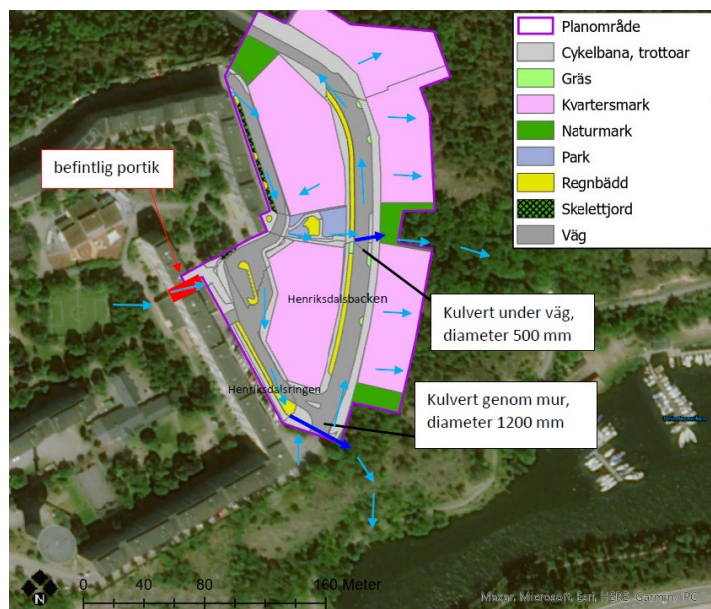
I dagvattenutredningen beskrivs konsekvenserna av skyfall i området och förslag till lösningar för att förhindra översvämningsrisk. Av utredningen framgår bland annat att vatten rinner in i planområdet från väst, men att översvämningsrisken inom själva planområdet är liten vid extrema regn. Istället rinner en stor del av det vatten som faller över planområdet och den intilliggande Henriksdalsringen mot nedströms liggande bostadsområden i Finnboda, nordost om planområdet, och dessa riskerar att översvämmas, se figur 27.

I anslutning till planområdet, i befintlig bebyggelse vid Henriksdalsringen, finns en portik (se figur 27) som leder vatten från en lågpunkt i mitten på Henriksdalsberget ut mot Henriksdalsringen och Henriksdalsbacken. För att se hur mycket vatten som kan flöda ut från den vid ett skyfall behövs en hydraulisk modell.



Figur 27. Skyfallssituation för befintliga förhållanden enligt Länsstyrelsens skyfallskartering (Länsstyrelsen Stockholms Län, 2021) Svarta och vita pilar visar flödesriktning. Röd ruta visar portik i befintlig bebyggelse. Bild från dagvattenutredningen.

För att förbättra skyfallssituationen nedströms planområdet föreslås att delar av vattnet från Henriksdalsberget leds mot Svindersviken via två kulvertar, se figur 28. Den ena kulverten behöver korsa befintlig mur i planområdets södra del. Det är i det sammanhanget viktigt att höjdsättningen anpassas så att vatten kan ledas mot insamlingsbrunnen för kulverten så att vatten inte fortsätter att flöda norrut längs Henriksdalsbacken. Den andra kulverten skulle leda vatten under Henriksdalsbacken och mot Svindersviken via Trolldalen. Föreslagna lösningar leder bort huvuddelen av det vatten som faller över planområdet och den intilliggande Henriksdalsringen vilket gör att de bidrar till att minska översvänningsrisken vid nedströms liggande bostadsområden i Finnboda, nordost om planområdet. Om avrinningsområdet beräknas vid korsningen Kvarnholmsvägen – Finnboda varvsväg leder föreslagna lösningar bort cirka 70% av det vatten som kommer dit vid skyfall.



Figur 28. Planerad skyfallshantering. Ljusblå pilar visar flödesvägar vid extrema regn. En stor del av vattnet som faller över planområdet och den intilliggande Henriksdalsringen föreslås ledas in i två kulvertar (mörkblå pilar) som leder vattnet mot Svindersviken.

Den i dagvattenutredningen föreslagna skyfallslösningen med bortledning av dagvatten mot Svindersviken via två kulvertar, måste studeras vidare då risk för skador kan uppstå på lägre belägen värdefull natur. I kommande skede behöver även behovet av höjdsättning av gatorna inom planområdet studeras för att säkerställa att föreslagna skyfallshantering fungerar som tänkt.

### Strandskydd

Inget strandskydd råder idag inom det område som nu är aktuellt för planläggning, men om befintliga gällande detaljplaner upphävs och ersätts med föreslagna detaljplan kommer strandskydd att inträda för en mindre yta inom den sydligaste delen av planområdet som är belägen inom 100 meter från Svindersvikens strandlinje. Kommunen får när den antar en ny



detaljplan upphäva strandskyddet för ett område om det finns särskilda skäl för det enligt 7 kap. 18 c § miljöbalken (MB) och om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses i planen väger tyngre än strandskyddsintresset, jämför 4 kap. 17 § PBL. Enligt 7 kap. 18 f § MB ska ett beslut om att upphäva strandskyddet även säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. För detaljplanen Henriksdalsbacken avser kommunen att upphäva det strandskydd som inträder (område betecknat med a<sub>1</sub> på plankartan).

Det område för vilket strandskyddet inträder består idag huvudsakligen av gatumark. Mindre delar utgörs av gräsmatta med planterade träd, en del av muren kring Henriksdalsringen samt en smal grässlänt utanför muren. I gällande planer (S 67 som vann laga kraft 1970 respektive dp 137, laga kraft 1996) betecknas marken som Allmän plats gata och Allmän plats park respektive Natur<sub>1</sub>: Allmän plats naturområde.

Det särskilda skäl som kommunen åberopar för att upphäva strandskyddet inom berört område är dels 7 kap. 18 c § punkt 1 MB: att det område som upphävandet avser redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften, och dels 7 kap. 18 c § punkt 5 MB: att det område som upphävandet avser behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området.

Beteckningen för aktuellt område inom den nya planen är Allmän plats, gata. Markanvändningen kommer även fortsättningsvis att bestå av gatumark med tillhörande gröna ytor. De mindre gräs- och trädbevuxna delarna betecknade som Allmän plats park i dp 67 utgör en del av gaturummet. Planen möjliggör en mindre ombyggnad av gatan för att skapa en bättre linjeföring på gatan. Murens läge behöver då även justeras. De tillhörande gröna ytorna i anslutning till gatumarken ska i möjligaste mån behållas och delar av ytorna kommer att behövas för dagvatten- och skyfallshantering.

Grässlänten utanför muren längs denna del av Henriksdalsringen behövs för att möjliggöra skyfallshantering och skötsel av anläggningar. Dessa åtgärder kan inte genomföras på annan plats på grund av lutningsförhållandena.

Värdena för växt- och djurlivet inom aktuellt område är idag små och de bedöms inte påverkas nämnvärt av planens genomförande. Djur- och växtlivet utanför planen kan komma att påverkas vid mycket kraftiga regn, men dessa är relativt sällsynta och behovet av eventuella skyddsåtgärder ska också utredas i det fortsatta arbetet. Området är allemansrättsligt tillgängligt, med vida utblickar söderut, och kommer att så förbli.

I vägningen mellan intressen enligt 4 kap. 17 § PBL bedöms intresset av att ta området i anspråk för att i stort sett bekräfta nuvarande markanvändning med gatuändamål med tillhörande planteringar, samt att vidta dagvatten- och skyfallsåtgärder här väga tyngre än strandskyddsintresset. Möjligheten till fri passage för allmänheten enligt 7 kap. 18 h § miljöbalken

påverkas inte. Sammanfattningsvis kan strandskyddet som inträder vid planläggningen av Henriksdalsbacken upphävas.

## Så genomförs planen

För genomförandet av en detaljplan krävs i de flesta fall fastighetsrättsliga åtgärder som till exempel avstyckning och bildande av servitut, ledningsrätt eller gemensamhetsanläggning. I detta kapitel finns information om hur detaljplanen är avsedd att genomföras. Av redovisningen framgår de organisatoriska, tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga åtgärder som behövs för att planen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt.

## Organisatoriska frågor

Nedan redovisas tidplaner för detaljplanarbetet och genomförandet av detaljplanen.

### Tidplan

#### Planarbete

Samråd	februari - mars 2022
Granskning	augusti - september 2023
Antagande i kommunfullmäktige	mars 2024
Laga kraft tidigast*	april 2024
Laga kraft inkl. 1 års överklagandetid	mars 2025

*\*Under förutsättning att detaljplanen inte överklagas*

Efter att detaljplanen varit ute på samråd planeras markanvisningar att genomföras.

Granskningstiden i tidplanen ovan är anpassad efter det.

#### Genomförande

Projektering allmän plats	2022–2025
Utbyggnad av allmän plats	2025–2031
Utbyggnad kvartersmark	2025–2031

Markgenomförandeavtal ska ingås i samband med detaljplanens antagande. Utbyggnad av allmän platsmark och kvartersmark enligt planförslaget kan ske efter att detaljplanen vunnit laga kraft. Enskilt byggande, det vill säga ansökan om bygglov, kan ske när detaljplanen vunnit laga kraft.

#### Genomförandetid

Under genomförandetiden har fastighetsägarna en garanterad bygg rätt i enlighet med planen. Efter genomförandetidens slut fortsätter detaljplanen att gälla tills den ändras, ersätts eller upphävs. Genomförandetiden är 8 år från den dag planen vinner laga kraft.

## Huvudmannaskap

Med huvudman för allmän plats menas som huvudregel den som ansvarar för och bekostar anläggande samt drift och underhåll av det område som den allmänna platsen avser. Vad som i detaljplanen är allmän plats framgår av plankartan. I detaljplanen för Henriksdalsbacken är det kommunalt huvudmannaskap. Kommunen ansvarar dock inte för anläggande, drift och underhåll av de tunnlar för Österleden som ligger inom planområdet. Österleden är en statlig väg för vilken Trafikverket är väghållare. Trafikverket ansvarar för och bekostar anläggande, drift och underhåll av Österleden.

## Ansvarsfördelning

Nedan redovisas hur ansvarsfördelningen ser ut vid genomförandet av detaljplanen.

### Allmänna anläggningar

#### Vatten och spillvatten

Planområdet ligger inom det kommunala verksamhetsområdet för vatten och spillvatten och Nacka Vatten och Avfall AB (NVOA) ansvarar för utbyggnad samt drift och underhåll av vatten- och spillvattensystemet.

Genomförandet av detaljplanen kommer innebära att det behövs ny- och/eller omförläggning av ledningar för vatten och spillvatten.

#### Dagvatten

Planområdet avses ingå i det kommunala verksamhetsområdet för dagvatten. I dag leds dagvatten från den befintliga bebyggelsen på Henriksdalsberget (Henriksdalsringen) i ledningar som ligger i Henriksdalsbacken. Genomförandet av detaljplanen kommer innebära att det behövs ny- och/eller omförläggning av ledningar för dagvatten.

Nacka Vatten och Avfall AB ansvarar för utbyggnad, drift- och underhåll av dagvattensystemet i området.

#### Elförsörjning

Nacka Energi ansvarar för utbyggnad samt drift och underhåll av elnätet i området.

Genomförandet av detaljplanen kommer innebära att det behövs ny- och/eller omförläggning av elledningar. En ny elnätsstation kommer också behövas inom planområdet.

#### Tele- och fibernät

Skanova har tele- och fiberledningar i Henriksdalsbacken som ny bebyggelse skulle kunna anslutas till.

### **Fjärrvärme**

Stockholm Exergi ansvarar för utbyggnad av fjärrvärme i området. I dag går ledningar för fjärrvärme i Kvarnholmsvägen och för att planområdet ska kunna anslutas till fjärrvärmenätet behövs en utbyggnad av ledningarna uppför Henriksdalsbacken.

### **Kvartersmark**

Fastighetsägare eller tomträtthavare till kvartersmarken ansvarar för all utbyggnad och skötsel av kvartersmarken samt för utbyggnad, drift och underhåll av dagvattensystemet inom kvartersmarken.

### **Avtal**

Nedan redovisas de avtal som ska tecknas/har tecknats och som har betydelse för genomförandet av planen.

#### **Markanvisningsavtal**

En markanvisning är en överenskommelse mellan en kommun och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av ett visst av kommunen ägt markområde för bebyggande.

En markanvisning har redan genomförts i projektet och markanvisningsavtal tecknades med Stockholms Kooperativa Bostadsförening (SKB) i maj 2020. SKB:s markanvisningar avser upplåtelse med tomträtt och exploatering av en geografiskt ännu icke definierad del av detaljplaneområdet. Inom SKB:s del av planområdet är den preliminära byggrätten 10 000 kvadratmeter ljus BTA bostad och 1 000 kvadratmeter ljus BTA lokal.

SKB har även åtagit sig att såsom ankarbyggherre bistå Nacka kommun i arbetet med planeringen av utvecklingen av detaljplaneområdet för att säkerställa genomförbarhet i detaljplanen.

Kommande markanvisningar avser mark som ska överlätas och omfattar preliminärt tre områden med byggrätt för totalt cirka 350 bostäder, med fri upplåtelseform (bostadsrätt, äganderätt eller hyresrätt).

Markanvisningarna kommer ske enligt de principer som kommunfullmäktige beslutat om i kommunens program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal. Enligt riktlinjerna ska byggherrarna bekosta detaljplanarbetet. De kostnader som kan hänföras till detaljplanarbetet med Henriksdalsbacken ska fördelas mellan SKB och kommande exploatörer inom området, utifrån den preliminära byggrätt som anges i respektive markanvisningsavtal.

### **Markgenomförandeavtal**

För genomförandet av detaljplanen är det nödvändigt att teckna markgenomförandeavtal. Markgenomförandeavtal tas fram för exploatering av kommunalägd mark och då kommunen ska överlåta eller upplåta (tomträtt) marken till exploitören. Markgenomförandeavtal ska tecknas med de som kommunen avser att överlåta eller upplåta (tomträtt) fastighet till för exploatering.

I Henriksdalsbacken kommer markgenomförandeavtal tecknas med SKB och de exploitörer som får markanvisningar på övriga kvarter innan detaljplanen antas. Markgenomförandeavtalen reglerar ansvars- och kostnadsfördelning kopplat till detaljplanens genomförande.

Markgenomförandeavtalen kommer att villkoras av att respektive exploitörs område avstyckas och bildar en egen fastighet och att, i de fall marken ska överlåtas, exploitören erlägger köpeskillingen för fastigheten.

### **Tomträttsavtal**

Ett tomträttsavtal ska tecknas då kommunen ska upplåta mark som tomträtt och följer ofta ett markanvisningsavtal. Innehavaren av tomträtten får betala en avgift (en så kallad tomträttsavgäld) för att nyttja marken. Tomträttsavtalet reglerar tomträttsavgäld, areal, ändamål, bygglov, upplåtelse, anslutningsavgifter, viten med mera.

Ett tomträttsavtal avses att ingås med SKB för cirka 10 000 kvadratmeter ljus BTA bostad och 1 000 kvadratmeter ljus BTA lokal där bostädernas upplåtelseform är hyresrätt. Tomträttsavtalet kan tecknas efter att beslut om fastighetsbildning har vunnit laga kraft och den slutliga tomträttsavgälden baseras på byggrätt enligt detaljplanen eller beviljat bygglov om det skulle avvika från detaljplanen.

### **Fastighetsöverlåtelseavtal**

För den mark som markanvisas för bostäder med fri upplåtelseform ska fastighetsöverlåtelseavtal ingås mellan kommunen och exploitörerna. Fastighetsöverlåtelseavtalen tecknas samtidigt som markgenomförandeavtalen, det vill säga innan detaljplanen antas.

I överlåtelseavtalen redovisas bland annat köpeobjektet, en överlåtelseförklaring, villkor och ansvar för fastighetsbildning samt köpeskillingen som ska erläggas.

Vid försäljning av fastigheter för bebyggelse ska köpeskillingen i normalfallet inkludera exploateringsersättning och eventuell medfinansiering för transportinfrastruktur. Anläggningsavgifter för vatten och avlopp debiteras separat. Köpeskillingen ska i normalfallet erläggas på tillträdesdagen och beräknas utifrån byggrätten på aktuell fastighet enligt detaljplan, eller den större byggrätt som medges i bygglovsbeslut.

### **Köpebrev**

Köpebrev upprättas och överlämnas av kommunen (säljaren) till exploitören (köparen) efter att köpeskillingen för fastigheten erlagts i sin helhet. Köpebrevet kan ses som ett kvitto på att köpeskillingen är betalad och kan användas när köparen söker lagfart för fastigheten.

### **Genomförandeavtal med ledningsägare**

När det finns en färdig systemhandling för allmän plats tecknas genomförandeavtal mellan kommunen och respektive ledningsägare som ska bygga om eller ut ledningar i området. Syftet med genomförandeavtalen är att reglera ansvars- och kostandfördelning i samband med utbyggnad av ledningarna och av allmän plats inom planområdet.

### **Tekniska frågor**

Nedan redovisas de tekniska lösningar som behöver hanteras vid genomförandet av detaljplanen.

#### **Vatten och spillvatten**

Vid utbyggnad av ledningar för vatten och spillvatten ska Nacka Vatten och Avfalls (NVOA) teknisk handbok följas. Förbindelsepunkter placeras i fastighetsgräns, exakt placering av förbindelsepunkterna kommer utredas och projekteras i ett senare skede. En ny pumpstation behövs för den tillkommande bebyggelsen. Utrymme för pumpstationen säkerställs genom E-område i plankartan.

Dimensioner på befintliga ledningar kan komma att behöva ökas för att klara framtida kapacitetsbehov när nya bostadsområden vid till exempel Gäddviken byggs ut. En utredning av dimensioner och kapacitetsbehov kommer ske parallellt med att detaljplaneprocessen pågår.

#### **Dagvatten**

Anvisningar och principlösningar för dagvattenhantering på kvartersmark och allmän plats är styrande i projekteringen för dagvatten. Även Nacka Vatten och Avfalls (NVOA) teknisk handbok ska följas.

Inom kvartersmark hanteras dagvattnet lokalt.

I de allmänna ytorna som byggs ut/om hanteras dagvattnet via växtbäddar, trädgröpar och fördröjningsmagasin där vattnet leds vidare till dagvattenledningarna och/eller ut i naturmarken.

Projektering och utbyggnad av anläggningarna utförs enligt Nacka kommuns tekniska handbok.

#### **Vinterväghållning**

För vinterväghållning av allmän plats inom planområdet ansvarar Nacka kommun. Snö från området lämnas i dag i Porsmossen. I samband med det fortsatta projektarbetet kommer möjligheten att deponera snömassor på en mer närbelägen plats att utredas. Mindre snömassor kommer kunna omhändertas inom planerade grönytor i planområdet.

### **EI, tele och fiber**

I området finns ett befintligt ledningsnät för tele och fiber som ägs av Skanova. I samband med detaljplanens genomförande kommer ny- och omförläggning av tele- och fiberledningar i planområdet behöva utföras. Inget nytt teknikrum är planerat i dagsläget.

Nacka Energi ansvarar för elnätet i området och genom planområdet går en högspänningsledning som kommer behöva läggas om i samband med planens genomförande. Eventuellt finns även behov av nyförläggning av ledningar, detta kommer att utredas vidare. En ny elnätsstation behövs för att försörja den tillkommande bebyggelsen. Utrymme för elnätsstationen säkerställs genom E-område i plankartan (gemensamt E-område för elnäts- och pumpstation).

### **Värme**

Fjärrvärme planeras att byggas ut i området. Anslutningen sker vid befintlig fjärrvärmehuvudledning i Kvarnholmsvägen, som ägs av Stockholm Exergi. Stick kommer sedan att förläggas från huvudledningen och in i respektive byggnads teknikrum. Eventuellt kommer även befintliga bostäder i Henriksdalsringen (utanför planområdet) ges möjlighet till påkoppling.

### **Avfall**

Utredning pågår av vilken typ av avfallslösning som är mest lämplig för området. Lösningar som kommer utredas är mobil sopsug eller soprum med sopkärl.

### **Särskild hänsyn under byggnadstiden**

Under byggtiden ska tillgänglighet till befintligt bostadsområde, Henriksdalsringen, säkerställas för både bil, gående och cyklister. Även framkomligheten för busstrafiken kommer att säkerställas.

En naturstig som sträcker sig igenom naturmarken i planområdet och ner till Svindersviken ska under hela utbyggnaden kunna användas av de boende och allmänheten.

Inom planområdet finns det naturmark där hänsyn måste tas till naturen/marken/vegetationen. Innan arbetet påbörjas ska en inventering av vegetationen/naturmarken göras och utifrån den tas ett åtgärdsprogram fram hur man ska skydda naturmarken och dess mark med vegetation såväl som enstaka träd.

Gångtrafik till närliggande förskola och grundskola ska säkerställas under utbyggnaden.

Planområdet är delvis beläget ovanpå Stockholms Vatten och Avfalls reningsverk med berggrum och tunnlar. Detta måste beaktas under byggtiden.

### **Fastighetsrättsliga frågor**

Nedan redovisas de fastighetsrättsliga frågor som behöver hanteras vid genomförandet av detaljplanen.

### **Fastighetsbildning**

Fastighetsbildning krävs för att genomföra detaljplanen och möjliggörs när detaljplanen vinner laga kraft. Nedan följer en beskrivning av vilken fastighetsbildning kommunen anser behöver vidtas och hur denna kan genomföras. Beskrivningen är dock inte bindande för lantmäterimyndigheten vid prövning i kommande lantmäteriförrättningar och det kan i vissa fall finnas andra möjliga åtgärder att vidta för att genomföra en viss del av planen.

Planområdet utgörs i sin helhet av del av fastigheten Sicklaön 37:11 som ägs av Nacka kommun.

Ett icke ännu geografisk definierat område har redan markanvisats till SKB för att upplåtas med tomträtt. Innan ett tomträttsavtal kan ingås behöver avstyckning från fastigheten Sicklaön 37:11 ske för att bilda en egen fastighet i vilken tomträtten kan upplåtas.

Ytterligare tre områden planeras att överlåtas till de framtida exploatörer som får markanvisningar inom planområdet. Även dessa områden behöver styckas av för att bilda egna fastigheter.

För planerade parkeringsgarage, markerade med P i plankartan, finns möjlighet att avstycka tredimensionella fastigheter. Ett annat alternativ är att gemensamhetsanläggningar bildas för parkeringsgaragen. Se nedan under rubriken Gemensamhetsanläggningar. Även för Trafikverkets tunnlar, markerade med (GATA<sub>1</sub>) i plankartan, finns möjlighet att fastighetsbilda tredimensionellt.

Exploatörerna och kommunen ska gemensamt verka för att fastighetsbildningen sker. Fastighetsöverlåtelseavtal kommer att tecknats och därtill biläggs en ansökan om fastighetsbildning. Kommunen ansvarar för att ansöka om fastighetsbildning inom sex månader efter att fastighetsöverlåtelseavtal har tecknats. Exploatören ska ansvara för samtliga kostnader kopplat till inskrivning och lagfart för den nya fastigheten.

### **Servitut**

Ett servitut är en rättighet som är knuten till en viss fastighet. Servitut gäller därför oberoende av vilka personer som äger fastigheterna. Ett servitut kan till exempel avse rätt att för ägaren till en viss fastighet ta väg över en annan fastighet. Servitut kan bildas genom lantmäteriförrättning (officialservitut) eller genom avtal mellan två fastighetsägare (avtalsservitut).

Inom planområdet finns ett antal avtalsservitut som avser Stockholm Vatten och Avfalls reningsanläggning i Henriksdalsberget och belastar Nacka kommuns fastighet Sicklaön 37:11. Servituten kommer behöva hanteras när fastighetsbildning sker för de nya fastigheterna som ska överlåtas och upplåtas i samband med planens genomförande. I den fastighet som upplåts med tomträtt kommer servituten behöva dödas för att kunna upplåta tomträtt i fastigheten, avsikten är att de sedan upplåts på nytt i fastigheten.



### **Gemensamhetsanläggningar**

En gemensamhetsanläggning är en anläggning som är gemensam för flera fastigheter och som ska skötas gemensamt. Inrättandet av en gemensamhetsanläggning prövas vid förrättning av lantmäterimyndigheten med stöd av anläggningslagen.

Inom planområdet finns i dag inga gemensamhetsanläggningar. Gemensamhetsanläggning för ett garage där de framtida bostadsfastigheterna äger andel kan komma att bildas. Det kan även bli aktuellt att bilda en gemensamhetsanläggning för sopsug i området.

### **Ledningsrätter**

En ledningsrätt innebär en rättighet för ledningshavaren att vidta de åtgärder som behövs för att dra fram och använda en ledning eller annan anordning på den belastade fastigheten. Inrättandet av en ledningsrätt prövas vid förrättning av lantmäterimyndigheten med stöd av ledningsrättslagen. Inom planområdet finns i dag inga ledningsrätter och rätt för ledningsägare att ha sina ledningar med tillhörande anläggningar inom allmän platsmark säkerställs genom markupplåtelseavtal, se nedan.

För flera av de ledningsägare som redovisas nedan samt för Stockholm Vatten och Avfall som i dag har servitutsavtal för sin anläggning finns det möjlighet att ansöka om ledningsrätt. De platser där Stockholm Vatten och Avfalls anläggning/tunnlar är belägen under blivande kvartersmark planläggs som u-område i plankartan, vilket möjliggör att ledningsrätt kan bildas för anläggningen i framtiden.

### **Markupplåtelseavtal**

För allmänna vatten- och avloppsanläggningar (innefattar exempelvis ledningar för vatten, spillvatten och dagvatten) upplåter Nacka kommun allmän platsmark inom detaljplanen med nyttjanderätt till Nacka Vatten och Avfall (NVOA). Formerna för upplåtelsen regleras i markavtal som ingåtts mellan Nacka kommun och NVOA 2020.

För elledningar som ägs och byggs ut av Nacka Energi upplåter Nacka kommun allmän platsmark inom detaljplanen. En ny elnätsstation kommer behövas inom planområdet, utrymme för den säkras i detaljplanen genom ett E-område. Formerna för markupplåtelsen regleras i markavtal som ingåtts mellan Nacka kommun och Nacka Energi 2019.

Ledningar för fjärrvärme upplåts med nyttjanderätt i allmän platsmark inom detaljplanen. Formerna för upplåtelsen regleras i markavtal mellan Nacka kommun och Stockholm Exergi som tecknades 2017.

Inom området finns redan teleledningar som ägs av Skanova, utrymme för dessa upplåts inom allmän platsmark och formerna för upplåtelsen regleras i markavtal mellan Nacka kommun och Skanova som tecknades 2011.

## **Ekonomiska frågor**

Nedan redovisas ekonomiska frågor till följd av detaljplanens genomförande.

### **Värdeökningar**

I samband med att detaljplanen vinner laga kraft förväntas värdeökningar uppkomma för tillkommande bygggrätter på den del av fastigheten Sicklaön 37:11 som ligger inom planområdet. Förväntningsvärden kan uppstå tidigare. Nacka kommun äger marken inom planområdet och kommer därmed tillgodogöra sig värdeökningen.

### **Utbyggnads-, drift- och underhållskostnader**

Nedan redovisas kostnader kopplade till utbyggnaden av detaljplanen samt kostnader för löpande drift och underhåll.

#### ***Kostnad för utbyggnad samt drift och underhåll av allmän plats***

Nacka kommun bekostar utbyggnad, drift och underhåll av allmän plats inom planområdet, förutom de tunnlar för Österleden som Trafikverket ansvarar för.

#### ***Kostnad för utbyggnad samt drift och underhåll inom kvartersmark***

Bygg- och anläggningsåtgärder som utförs i samband med detaljplans genomförande bekostas av respektive exploatör. Drift och underhåll bekostas framtida fastighetsägare/tomträtthavare.

#### ***Kostnad för anläggande samt drift och underhåll av vatten- och spillvattenanläggningar***

Anläggande, drift och underhåll av vatten- och spillvattenledningar inom allmän platsmark bekostas av Nacka Vatten och Avfall (som i sin tur finansieras av anslutningsavgifter från fastighetsägare/tomträtthavare).

För anslutande ledningar inom kvartersmark ansvarar respektive fastighetsägare/tomträtthavare för anläggningsdrift och underhållskostnad.

#### ***Kostnad för dagvattenhantering***

Dagvattenhantering inom kvartersmark bekostas av respektive fastighetsägare/tomträtthavare. Nacka Vatten och Avfall ansvarar för utbyggnad, drift och underhåll av dagvattenledningar inom allmän platsmark. För att ansluta sig till det kommunala dagvattennätet måste fastighetsägare/tomträtthavare erlägga en anslutningsavgift.

Hantering och fördröjning av dagvatten inom allmän platsmark (här avses inte ledningar som hör till dagvattennätet) utförs och bekostas som huvudregel av Nacka kommun.

#### ***Kostnad för anläggande samt drift och underhåll av el-, tele- och fibernät (samt ev fjärrvärme)***

Nacka Energi bekostar anläggande, drift och underhåll av elledningar inom området. Skulle det bli aktuellt med flytt av befintlig ledning kan kommunen under vissa förutsättningar erlägga ersättning till Nacka Energi. Ersättningsnivån beror bland annat på ledningens ålder.

Kostnadsfördelningen mellan Nacka kommun och Nacka Energi regleras mer i detalj i markavtal från 2019, samt i det genomförandeavtal som avses att tecknas mellan Nacka Kommun och Nacka Energi i samband med detaljplanens genomförande.

Skanova bekostar anläggande, drift och underhålla av tele- och fibernätet i området. De tar i sin tur ut avgifter från fastighetsägare/tomträttshavare.

#### **Taxor och avgifter**

Nedan redovisas kostnader kopplade till taxor och avgifter till följd av detaljplanens genomförande.

#### **Förrättningskostnader**

Kommunen ansvarar för att ansöka om och bekosta erforderlig fastighetsbildning avseende avstyckning av de områden som efter markanvisning ska bilda egna fastigheter. Exploatören ansvarar för samtliga kostnader kopplat till inskrivning och lagfart för den nya fastigheten.

#### **Planavgift**

Kostnaden för att ta fram detaljplanen regleras i markanvisningsavtal och i planavtal. Någon planavgift tas därmed inte ut i samband med bygglovsansökan.

#### **Avgifter för bygglov, marklov samt andra tillstånd och dispenser**

Avgift för bygglov, marklov samt andra tillstånd och dispenser betalas av fastighetsägaren/den som söker lovet, enligt vid tidpunkten gällande taxor.

#### **Anslutningsavgifter**

Anslutningsavgifter för vatten och avlopp (VA) betalas av fastighetsägare/tomträttshavare till Nacka Vatten och avfall enligt vid tidpunkten gällande VA-taxor.

Anslutningsavgifter för el-, tele- och fibernät betalas av fastighetsägare/tomträttshavare till respektive ledningsägare enligt vid tidpunkten gällande taxor.

Avfallshantering bekostas av respektive fastighetsägare/tomträttshavare.

## **Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande**

I detta avsnitt beskrivs de övergripande konsekvenserna av planförslaget dels ur ett långsiktigt helhetsperspektiv och dels för enskilda berörda fastigheter.

### **Miljökonsekvenser**

#### **Naturvärden**

Ett genomförande av planförslaget kommer att medföra en påtaglig negativ påverkan på naturmiljön och de arter som är knutna till denna. Detta framförallt då delar av planområdet omfattar tidigare icke exploaterad naturmark.

Konsekvenserna för den gröna infrastrukturen och spridningsmöjligheterna bedöms vara negativa då planområdet utgör en del av en länk i såväl ädellövsnätverket som barrskogs nätverket. De kumulativa effekterna med övriga pågående detaljplaner på västra Sicklaön bidrar till att ytterligare försvaga spridningssambanden.

Minskad naturyta på Henriksdalsberget och ökad mängd boende kommer att innebära större slitage på den natur som återstår. Övervägande del av berget utgörs av hållmarksskog på mycket tunna jordlager, vilket är en slitagekänslig naturtyp.

### **Rekreation**

Närheten till naturen, både park, skog och vatten, är fortsatt god även om skogsytan minskas. Det kommer fortfarande vara en hög grad ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter i ett varierat landskap. De riskerar dock att minska både av att ytan minskas och av att användningen av ytorna kommer att öka.

Då större delen av bebyggelsen föreslås i ett tidigare oexploaterat naturområde kommer naturområdet kring Henriksdal bli mindre. Därmed försämras förutsättningarna för rekreation i naturområdet och ytor med natur-rekreativa värden minskar. Områdets rekreativsmöjligheter är viktiga inte bara för de närboende utan även för besökande från andra områden, exempelvis Danviksklippan, delar av Hammarby sjöstad och Kvarnholmen, som inte har någon större skog.

### **Kulturmiljö och landskapsbild**

Den föreslagna bebyggelsen placeras på båda sidor av Henriksdalsbacken. På så sätt förändras gatans karaktär från en tidstypisk matargata från rekordåren till en mer stadslig gatumiljö som kantas av byggnader med bostäder och verksamheter. Detta ändrar idéerna med den ursprungliga planstrukturen, men den mer levande gatumiljön är positivt för upplevelsevärdena.

På västra sidan av Henriksdalsbacken har bebyggelsen anpassats till landskapets former, så att nockhöjderna blir lägre än på Henriksdalsringen. Bebyggelsen kommer dock att kräva omfattande sprängningar vilket påverkar topografin, framför allt i det norra kvarteret (kvarter 5). I det norra kvarteret ingår också radhus vilket påverkar gaturummet och trädplanteringarna längs Henriksdalsringen. Även det södra kvarteret (kvarter 4) påverkar topografin genom sprängningar samt genom att bergknallen sydost om torget ersätts med ett flerbostadshus. Detta hus påverkar även den ursprungliga planstrukturen genom att den placeras framför ett av Henriksdalsringens bostadshus och framför öppningen till den stora innergården vid torget. Bostadsbebyggelsen i västra kvarteret påverkar även entrén till Henriksdalsberget som flyttas från den nuvarande gångstigen genom en viadukt till en ny entré mellan de norra och södra kvarteren.

Bebyggelsen på den östra sidan av Henriksdalsbacken placeras längs med gatan för att minska ingreppet i naturmarken. Denna del av planförslaget har en begränsad påverkan på den kommunalt utpekade kulturmiljön på Henriksdalsberget, men däremot påverkas riksintresset för

kulturmiljövården. För påverkan på riksintresset för kulturmiljövården, se ovan under rubriken *Riksintresse för kulturmiljövården*.

När det gäller gestaltningen föreslås den nya bebyggelsen utformas med ett lugnt och sammanhållet fasaduttryck och färgsättas med dova färger i andra kulörer än det mörkt ockragula som karaktäriserar Henriksdalsberget. I utvalda lägen föreslås inslag med accentkulörer. En gestaltning som inte konkurrerar med Henriksdalsberget och ger det nya ett lätt avläsbart, eget uttryck är positivt för kulturmiljön. Dova färger med kulörer som utgår ifrån skärgårdslandskapet bidrar även till att den nya bebyggelsen upplevs mindre framträdande från farleden. Samtidigt innebär den nya bostadsbebyggelsen i skogsområdet öster om Henriksdalsbacken att den inbäddande grönskan som bidrar till skärgårdslandskapets läsbarhet minskar i området.

### **Klimat**

Ett utbyggnadsprojekt av den här typen ökar utsläppen av växthusgaser (på grund av materialåtgång, transporter etcetera). Det bedöms dock finnas potential att tillskapa såväl energieffektivt som attraktivt och sunt byggande inom planområdet.

### **Miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka**

I planeringen finns alltid ett generellt hållbarhetsarbete som återspeglas i planens utformning. I enlighet med kommunens strategi *Miljö och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka* kommer kommunen och berörda byggherrar till nästa skede gemensamt formulera ambitioner inom strategins sex strategiska inriktningar. Till granskningsskedet kommer det även att redovisas vilka åtgärder som är aktuella att vidtas i projektet för att uppnå respektive ambition.

### **Sociala konsekvenser**

Genomförande av stadsbyggnadsprojektet innebär att cirka 450 nya bostäder byggs i ett centralt och naturnära område, där barn kan komma att bo. Då bebyggelsen placeras i ett tidigare obebyggt naturområde kommer naturområdet kring Henriksdalsberget bli mindre samtidigt som kopplingen och tillgängligheten till natur- och rekreationsområdet föreslås stärkas. I projektet planeras även utsikts- och sittplatser i naturen som kommer kunna nyttjas av barn och vuxna i området.

Trygga och säkra platser skapas till stor del genom att det finns ögon på platsen från bostäder, verksamheter, trafik och stråk med mera. Planförslaget medför att Henriksdalsbacken kommer att kantas av bebyggelse på båda sidor, delvis med lokaler i bottenvåningen. Detta ger fler ögon på platsen under fler av dygnet timmar något som kan öka den upplevda tryggheten.

Den planerade bebyggelsen innebär även att cirka 10 000 kvadratmeter hyresrätter tillkommer vilket bidrar till en ökad blandning av upplåtelseformer. Henriksdalsbacken aktiveras och här finns möjlighet till ett ökat utbud av service med fler platser för möten. I de arkader som byggs vid husens entréer och i parkeringshusen är det viktigt med stor möjlighet till överblickbarhet så att de inte upplevs otrygga.

### **Ekonomiska konsekvenser**

Projektet i sin helhet bedöms generera ett positivt netto till kommunen. Den största intäkten i projektet utgörs av markintäkter för försäljning av kommunal mark. Intäkter erhålls även i form av tomträttsavgifter. I genomförandet av detaljplanen kommer kommunen ha kostnader för utbyggnad och ombyggnad av allmän plats och sedan även drift- och underhållskostnader för de gator, parker och torg som utgör allmän plats.

### **Avvägning mellan motstående intressen**

Nedan redovisas de stora avvägningar som gjorts i projektet.

#### **Natur- och rekreationsvärden – bostäder nära Stockholms innerstad**

Detaljplanen innebär att naturmark med höga natur- och rekreationsvärden på östra sidan av Henriksdalsbacken tas i anspråk för bebyggelse. Bostadsförsörjningen är dock ett angeläget allmänt intresse och området ligger i ett centralt läge med gång- och cykelavstånd till Stockholms innerstad. Området ligger även i direkt anslutning till befintlig infrastruktur och innebär därmed, trots ianspråktagandet av naturmark, ett effektivt mark- och resursutnyttjande med relativt tät bebyggelse längs befintlig infrastruktur och matargata. I avvägningen mellan naturvärdena och det allmänna intresset av bostadsförsörjning bedöms behovet av bostäder i centralt läge väga tyngre. Även behovet av bebyggelse på båda sidor av Henriksdalsbacken för att skapa trygghet och ett levande gaturum har vägts in. För att minska intrånget i naturmarken utgörs bebyggelsen på östra sidan av Henriksdalsbacken av lameller som placerats längs med gatan för att minimera intrånget i naturmarken och mellan bebyggelsen finns allmän plats för att säkerställa allmänhetens tillgänglighet till resterande naturområde. I det fortsatta arbetet kommer ytterligare utredningar tas fram och bebyggelsens utformning kommer studeras vidare för att om möjligt minska påverkan på natur- och rekreationsvärden.

#### **Riksintresse/kulturmiljö/landskapsbild - bostäder nära Stockholms innerstad**

Den föreslagna bebyggelsen innebär en stor påverkan på riksintresset för kulturmiljövärden och på lokala kulturmiljövärden och landskapsbild. Planförslaget innebär dock en begränsad exploatering av en tidigare obebyggd del av skärgårdslandskapet inom riksintresse för kulturmiljövärden. Berget ovanför Svindersvik, en stor del av skogen och den gröna foten bevaras vilket gör att topografin inom riksintresset fortfarande är avläsbar. I avvägningen mellan påverkan på riksintresset/kulturmiljö/landskapsbild och möjligheten att åstadkomma nya bostäder i ett centralt läge nära Stockholms innerstad bedöms behovet av bostäder väga tyngre. Bebyggelsen har dock anpassats avseende volymer, färgsättning och fasadutformning för att inte medföra minska påverkan på riksintresset och för att underordna sig den befintliga bebyggelsen på Henriksdalsberget. I det fortsatta arbetet kommer bebyggelsens utformning studeras vidare för att om möjligt minska påverkan på riksintresse, landskapsbild och kulturhistoriska värden.

### **Påverkan på utsikt för befintliga hus - bostäder nära Stockholms innerstad**

Den föreslagna bebyggelsen längs Henriksdalsbacken är delvis relativt hög. Det innebär att utsikten för befintliga boende på delar av Henriksdalsringen kommer att påverkas. Aktuellt område ligger centralt i Nacka med cykelavstånd till Stockholms innerstad. I en tät stad är utvecklingen av ny bebyggelse inte någon ovanlig företeelse, att utsikt kan förändras är något som får tålas i centrala lägen. I avvägningen mellan påverkan på utsikt från befintliga hus och möjligheten att tillskapa nya bostäder i ett centralt läge bedöms behovet av nya bostäder väga tyngre. Den nya bebyggelsen har dock planerats med tydliga utblickar mellan husen och med bestämmelser som ställer krav på hur taken utformas för att minska påverkan för intillboende.

### **Val av hustypologi**

I detaljplaneprogrammet föreslogs en bebyggelsestruktur i form av kvarter som var slutna på tre sidor. Denna struktur medförde bra förutsättningar för att hantera buller och parkering men orsakade samtidigt större påverkan på kultur- och naturmiljö. Under planarbetets inledande skede studerades en bebyggelsestruktur med östvästliga lameller placerade som en solfjäder ut från Henriksdalsringen. Denna bebyggelsestruktur medförde positiva konsekvenser för kulturmiljön med tydlig avläsbarhet och tydliga mellanrum mellan husen men medförde svårigheter att klara bullerriktvärden och innebar stora sprängningar och utfyllnader ut mot Trolldalen. Genom att placera en del av lamellerna öster om Henriksdalsbacken längs med gatan minskas ingrepp i natur och topografien avsevärt. I avvägning mellan kultur- och naturmiljö och bullerfrågor har bebyggelsestrukturen i planförslaget utformats som en kompromiss av ovan beskrivna strukturer. Lameller på östra sidan av Henriksdalsbacken minskar intrånget i naturmiljön, dock med följden att bullerfrågorna blir mer komplicerade. Bebyggelsen på västra sidan Henriksdalsringen utgörs av mer slutna kvarter som hanterar buller bättre men som istället medför en större påverkan på kulturmiljön.

### **Fastighetskonsekvensbeskrivning**

Detta kapitel beskriver vilka fastighetsrättsliga konsekvenser som detaljplanen medför för fastighetsägare inom planområdet.

Planområdet är i sin helhet beläget på fastigheten Sicklaön 37:11 som ägs av Nacka kommun. Fastigheten är stor och stäcker sig långt utanför planområdet.

Konsekvenserna på den del av fastigheten Sicklaön 37:11 som ligger inom planområdet blir att mark som tidigare varit planlagd som NATUR nu blir planlagd som kvartersmark med en angiven bygg rätt. Genom att en bygg rätt möjliggörs i den nya detaljplanen ökar värdet på marken. Kommunen kan tillgodogöra sig värdeökningen genom att markanvisa och överlåta eller upplåta marken till exploatörer.

## Medverkande i planarbetet

Anine Rondén	planarkitekt	planenheten
Anna Sterud	projektledare	exploateringsenheten
Therese Sjöberg	planarkitekt	planenheten
Helena Jeppsson	landskapsarkitekt	planenheten
Nina Åman	stadsarkitekt	stadsutvecklingsprocessen
Anna Dominkovic	miljöstrateg	miljöenheten
Elisabeth Rosell	kommunekolog	offentlig utemiljö
Johannes Kruusi	byggnadsantikvarie	planenheten
Hannu Rauhala	trafikplanerare	planenheten
Miriam Helleday	kartingenjör	planenheten
Stefan Svensson	förrättningslantmätare	lantmäterienheten
Kerstin Starborg	bygglovshandläggare	bygglovenheten
Maria Malm	kommunikatör	kommunikationsenheten
Jessica Sjölund	byggprojektledare	enheten för bygg och anläggning

Planenheten

Susanne Werlinder  
Planchef

Anine Rondén  
Planarkitekt

Therese Sjöberg  
Planarkitekt



## PLANBESTÄMMELSER

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar. Endast angiven användning och utformning är tillåten. Där beteckning saknas gäller bestämmelsen inom hela planområdet.

### GRÄNSBETECKNINGAR

- Planområdesgräns
- - - Användningsgräns
- · - - Egenskapsgräns
- - - Administrativ gräns
- · - - Administrativ och egenskapsgräns

### ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

Allmän plats +kap 5 § 1 st 2 p

- GATA Gata
- (GATA) Gata
- PARK Park
- TORG Torg

Kvartersmark +kap 5 § 1 st 2 p

- B Bostäder
- C Centrum
- E Tekniska anläggningar
- S Förskola
- (P) Parkering

### EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR ALLMÄN PLATS

Utformning av allmän plats

- tunnel, tunnel, (GATA) gäller mellan +6,5 och -22,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
- tunnel, tunnel, (GATA) gäller mellan +4,5 och -24,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
- tunnel, tunnel, (GATA) gäller mellan +23,5 och -29,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
- tunnel, tunnel, (GATA) gäller mellan +16,5 och -33,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

Mark och vegetation

- +0,0 Markens höjd över angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

### EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR KVARTERSMARK

Bebyggandets omfattning

- e<sub>1</sub> Bostadslägenheter får ej anordnas på entréplan mot angränsande GATA. Centrumändamål ska anordnas i entréplan mot angränsande GATA. 4 kap. 11 § 1 st 1 p.
- Marken får inte förses med byggnad. 4 kap. 11 § 1 st 1 p.
- Endast komplementbyggnad får placeras. 4 kap. 11 § 1 st 1 p.
- Högsta nockhöjd i meter över angivet nollplan. 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

Utformning

- f<sub>1</sub> Endast balkonger får uppföras. Balkonger ska utföras indragna i fasaden. 4 kap. 16 § 1 st 1 p.
- f<sub>2</sub> -Bottenvåning mot allmän plats ska vara markerad samt utformas med särskild omsorg beträffande gestaltning och arkitektonisk kvalitet så att den bidrar till en varierad gatumiljö.  
-Enskilda byggnader ska utformas med horisontala förskjutningar i fasaden, se planbeskrivningen sida 29.  
-Bostadsentréer ska placeras mot allmän plats.  
-Bottenvåning ska vara indragen i förhållande till ovanliggande våning vid entré där så krävs för att ta upp höjdskillnad mellan entré och allmän plats, se planbeskrivningen sida 30.  
-Loftgångar får ej anordnas.  
-Fasadmaterial ska i huvudsak utgöras av puts eller trä, sockeln får även utgöras av granit eller tegel.  
-Tillkommande bebyggelse ska underordnas sig bebyggelsen på Henriksdalsringen.  
-Tak ska i huvudsak utformas plana utan uppstickande delar.  
-Minst 80% av takytan per byggnad ska vara vegetationsklädd, solpaneler får uppföras ovanpå. 4 kap. 16 § 1 st 1 p.
- f<sub>3</sub> Fasadmaterial ska i huvudsak utgöras av puts eller trä. 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

- Eventuella skarvar mellan fasadelement ska vara dolda.
- Färgsättning ska vara i dova och naturliga färgtoner kompletterat med dova accentfärger.
- Balkonger mot allmän plats ska utföras indragna i fasaden. 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

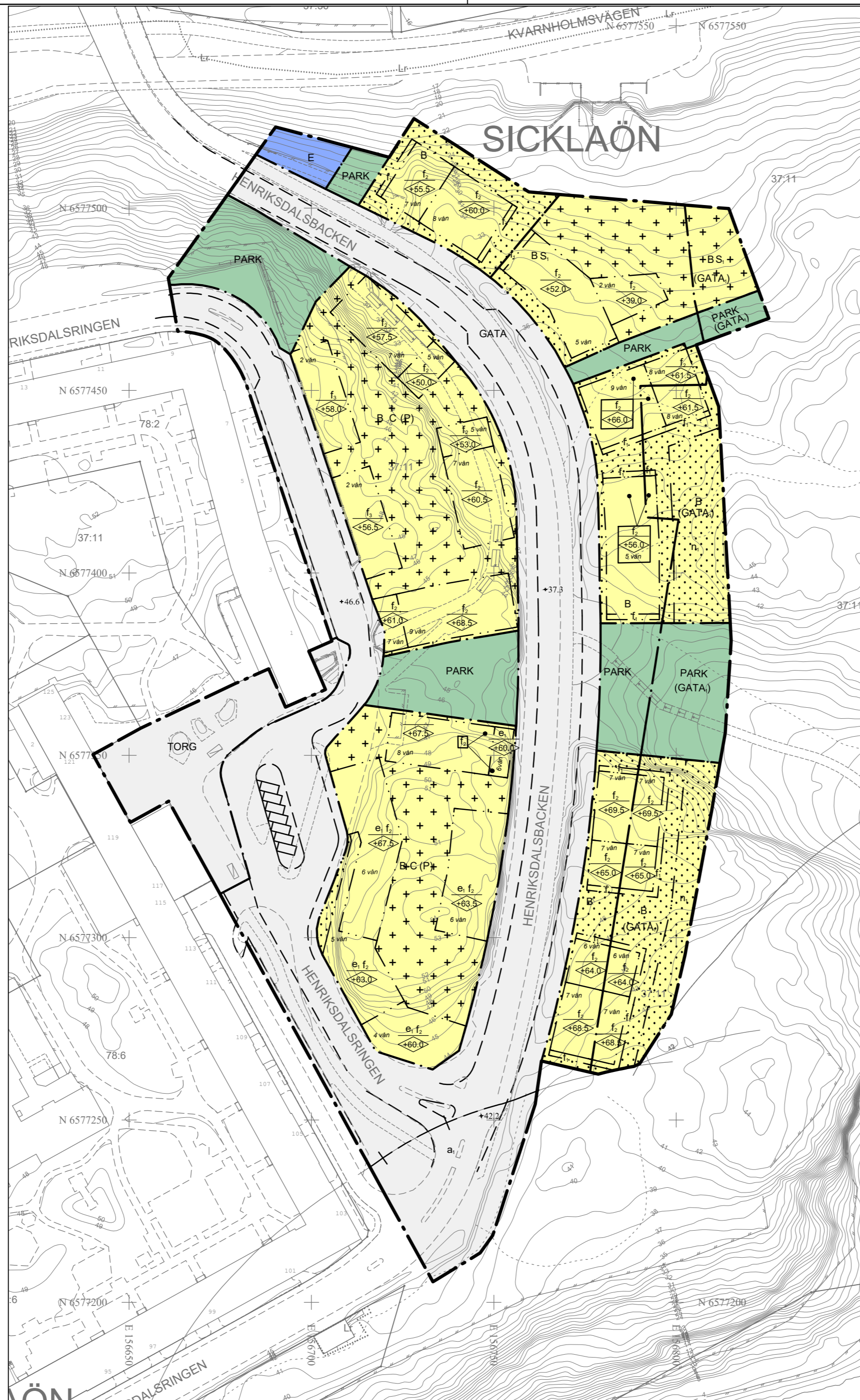
Utförande

- Kvartersmarken ska utformas med växtbäddar som klarar fördröjning av de första 10 mm regn från hårdgjorda ytor. 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

- Lägsta tillåtna schaktningsnivå (i meter relativt nollplan) för schaktning, spontning, pålning, borrning eller andra ingrepp i undergrunden. Nivån får underskridas vid byggande och underhåll av vägtunnel och allmännyttiga underjordiska ledningar. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

Markens anordnande och vegetation

- n<sub>1</sub> Marken ska möta omkringliggande naturmark med särskild omsorg. 4 kap. 10 §



Planarkarta 1

Skydd mot stjärningar

Bebyggelsen ska utformas avseende trafikbuller så att:  
- 60 dBA ekvivalent ljudnivå (frifältsvärde) vid bostadsbyggnads fasad ej överskrids. Där så inte är möjligt ska minst hälften av bostadsrummen i varje bostad ha högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad samt högst 70 dBA maximal ljudnivå vid fasad kl. 22.00-06.00 (frifältsvärden).  
- bostäder upp till 35 kvadratmeter får högst 65 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad (frifältsvärden).  
- ljudnivån vid minst en uteplats i anslutning till bostäder inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå. Maximal ljudnivå om 70 dBA får överskridas med högst 10 dBA fem gånger per timme kl. 06.00 – 22.00.

Förskolegården ska utformas så att:  
- ljudnivån från spår- och vägtrafik på delar av förskolegården avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå, räknat som årsmedelvärd. Maximal ljudnivå får inte överskrida 70 dBA.  
- ljudnivån från spår- och vägtrafik på övriga vistelseytor inom förskolegården inte överskrider 55 dBA ekvivalent ljudnivå. Maximal ljudnivå om 70 dBA för dessa ytor får inte överskridas mer än 5 gånger per maxitimme under ett årsmedelvärd under den tid då förskolegården nyttjas.  
- ljudnivån från installationer och verksamhetsbuller på delar av förskolegården avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå. 4 kap. 12 § 1 st 1 p.

### ADMINISTRATIVA BESTÄMMELSER

Genomförandetid

Genomförandetiden är 8 år från den dag planen vinner laga kraft. 4 kap. 21 §

Markreservat

- u<sub>1</sub> Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +22,0 meter och -29,0 meter relativt angivet nollplan
- u<sub>2</sub> Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +17,0 meter och -29,0 meter relativt angivet nollplan
- u<sub>3</sub> Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +23,0 meter och -30,0 meter relativt angivet nollplan
- u<sub>4</sub> Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +28,0 meter och -9,0 meter relativt angivet nollplan
- u<sub>5</sub> Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +28,0 meter och -30,0 meter relativt angivet nollplan
- u<sub>6</sub> Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +25,0 meter och -9,0 meter relativt angivet nollplan

Strandskydd

- a<sub>1</sub> Strandskyddet är upphävt. 4 kap. 17 §

### ILLUSTRATION

- - - - - Illustrationslinje
- 6 vän Illustrationstext

### TECKENFÖRKLARING

Grundkarta

SICKLAÖN Traktnamn

- Fastighetsgräns
- 393.10 Fastighetsbeteckning
- GA Gemensamhetsanläggning
- Sr Servitutsområde
- Ledningsområde
- R Fornlämning
- Vägkant
- GC-bana
- Stig
- Plank, staket
- Mur
- Slödmur
- Höjdkurvor, höjdstext
- Dita Strandlinje
- Vattendrag
- Husliv inlämnat bostadshus
- Husliv inlämnat industri- eller verksamhetsbyggnad
- Husliv inlämnat komplementbyggnad
- Takfot markerad byggnad från primärkartan
- Skärmtak
- Trappa

Grundkarta: Henriksdalsbacken

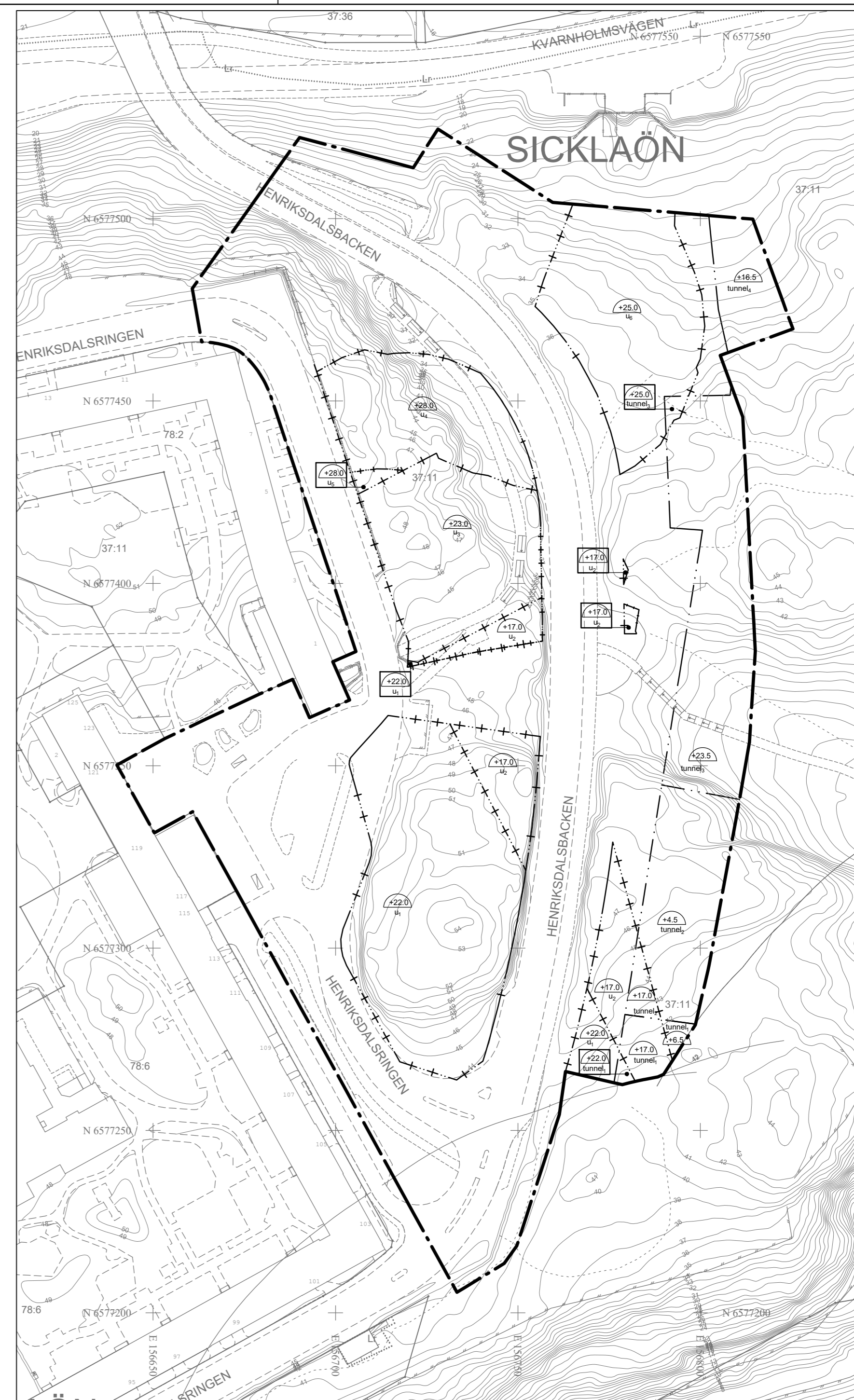
Koordinatsystem: SWEREF 99 1800

Höjdsystem: RH2000

Upprättad: 2021-10-08

Grundkartan upprättad genom utdrag och komplettering av kommunens primärkarta.

Fastighetsindelningen i kartan har inte rättsverkan, jämför mot beslut i fastighetsförhandlingar.



Planarkarta 2

reglering till följd av anläggningar under mark.

UPPLYSNINGAR:  
Planen är upprättad enligt plan- och bygglagen PBL (2010:900) enligt dess lydelse efter den 1 januari 2015.

Koordinatsystem: SWEREF 99 18 00  
Höjdsystem: RH2000

## SAMRÅDSHANDLING

Detaljplan för Henriksdalsbacken, del av fastighet Sicklaön 37:11

Nacka kommun  
Utökat förfarande  
Planenheten i januari 2022

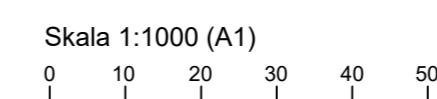
Susanne Werlinder  
Planchef

Anine Rondén  
Planarkitekt

Therese Sjöberg  
Planarkitekt

KFKS 2019/416

Tillstyrkt av MSN  
Antagen av KF  
Laga kraft



## PM Kulturmiljö Henriksdalsbacken

Denna PM beskriver kulturmiljöns värden och egenskaper vid detaljplaneområdet Henriksdalsbacken där ny bostadsbebyggelse planeras. Detaljplanens påverkan på kulturmiljön och rekommendationer ur kulturmiljösynpunkt redovisas i miljöredovisningen, tillsammans med andra miljöaspekter.

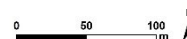
### De äldsta spåren

Området kring Henriksdalsbacken var fram till 1800-talets slut glest bebyggt och markanvändningen extensiv på grund av den karga terrängen. Sluttningen vid Henriksdalsbacken betecknades som utmark med bergspartier och gles trädvegetation, men uppe på Henriksdalsberget fanns något bördigare marker som kunde brukas som äng eller betesmark.



Henriksdalsbacken

— Planområde



*Området enligt karta från 1774 med Henriksdals gård i sprickdalen där Kvarnholmsvägen nu sträcker sig och ängs- och betesmarken uppe på berget. Notera ortnamnet Tråldalsviken nedanför berget som senare blev Trolldalen.*

Markerna tillhörde först Sickla gård och från 1550-talet Danvikens hospital. Hospitalet uppmuntrade industrietableringar på sina marker vilket ledde till att de första industrierna etablerades i området redan på 1640-talet. I sprickdalen som följer nuvarande Kvarnholmsvägens sträckning bildades på 1760-talet Henriksdals gård. Gårdens byggnader var belägna på platsen för det nuvarande parkeringshuset mitt emot Henriksborg och odlingsmarkerna låg under nuvarande Kvarnholmsvägen och mot Finnboda. Från gården gick det upp en stig till ängs- och betesmarken på berget.

Från den äldsta markanvändningen finns bevarade lämningar i form av stenmurar och stensträngar på bergets norra sluttning. De stämmer överens med vägar och murar på 1700-talets historiska kartor och kan ha använts för att leda betesdjuren upp till berget.

Den industriella utvecklingen i närområdet tog fart på 1870-talet med flera storskaliga etableringar i Henriksdal, Saltsjöqvarn, Finnboda och Gäddviken. För området kring Henriksdalsbacken innebar de nya industrierna ingen stor förändring i markanvändningen, ett antal nya stigar uppstod genom området. En kvarvarande struktur i området från denna tid är en stig som ledde mellan Danvikens begravningsplats och Trolldalen. Den hade i stort sett samma sträckning som nuvarande Henriksdalsbacken upp till Henriksdalsberget.



Området enligt karta från 1923. Markanvändningen är fortfarande extensiv, men området har fått nya stigar, bland annat en stig som i stort följer Henriksdalsbackens nuvarande sträckning och leder ner till varven vid Trolldalen.



## Henriksdalsbergets bostadsområde

Det som idag präglar området kring Henriksdalsbacken är Henriksdalsbergets bostadsområde som byggdes åren 1968-70 inom ramen för det s k miljonprogrammet. Bebyggelsen som rymmer ca 750 lägenheter är utformad som två sammanhängande, vinkelformade skivhus som ramar in en stor, bilfri innergård, Henriksdalsparken med skolor, förskolor och möjlighet till fritidsaktiviteter. Parken kopplar området bakåt i historien genom att den till stora delar sammanfaller med de tidigare ängs- och betesmarkerna. Bostadsområdet ritades av Erik och Tore Ahlsén som några år tidigare även hade tagit fram stadsplanen för området. Resultatet blev en sammanhållen helhet med väl genomtänkta lösningar i både områdesskala och i den lilla skalan.

Sett utifrån är skalan är storskalig, skivhusens höjd varierar mellan 6 och 8 våningar beroende på terrängens former och skalan förstärks av läget uppe på berget. Med sin borgliknande karaktär spelar området därför en stark roll i stadsbilden och är ett av landmärkena i hela omgivande landskapet. Områdets enhetliga färgsättning med putsade fasader i ockragult speglar också dess roll i stadsbilden. Färgsättningen valdes för att ansluta området till färgpaletten i Stockholms innerstad. Mot innergården är färgsättningen mer nedtonad med grå putsfasader. Bebyggelsens sammanhållna takfotslinje bryts upp av två skulpturala markörer, vattentornet och skorstenen, som fungerar som landmärken också i den lokala skalan.

Henriksdalsbergets storskalighet och funktionen som landmärke är även ett uttryck för tidens dominerande idéer med trafiksepareringen. En av de bärande tankarna var att bostadsområdet skulle utformas så att det var väl synligt för bilisterna som passerade på den intilliggande motortrafikleden. Sett från Värmdöleden visar Henriksdalsberget denna idé mycket pedagogiskt med fria vyer mot den borgliknande bebyggelsen på berget med obebyggda sluttningar.

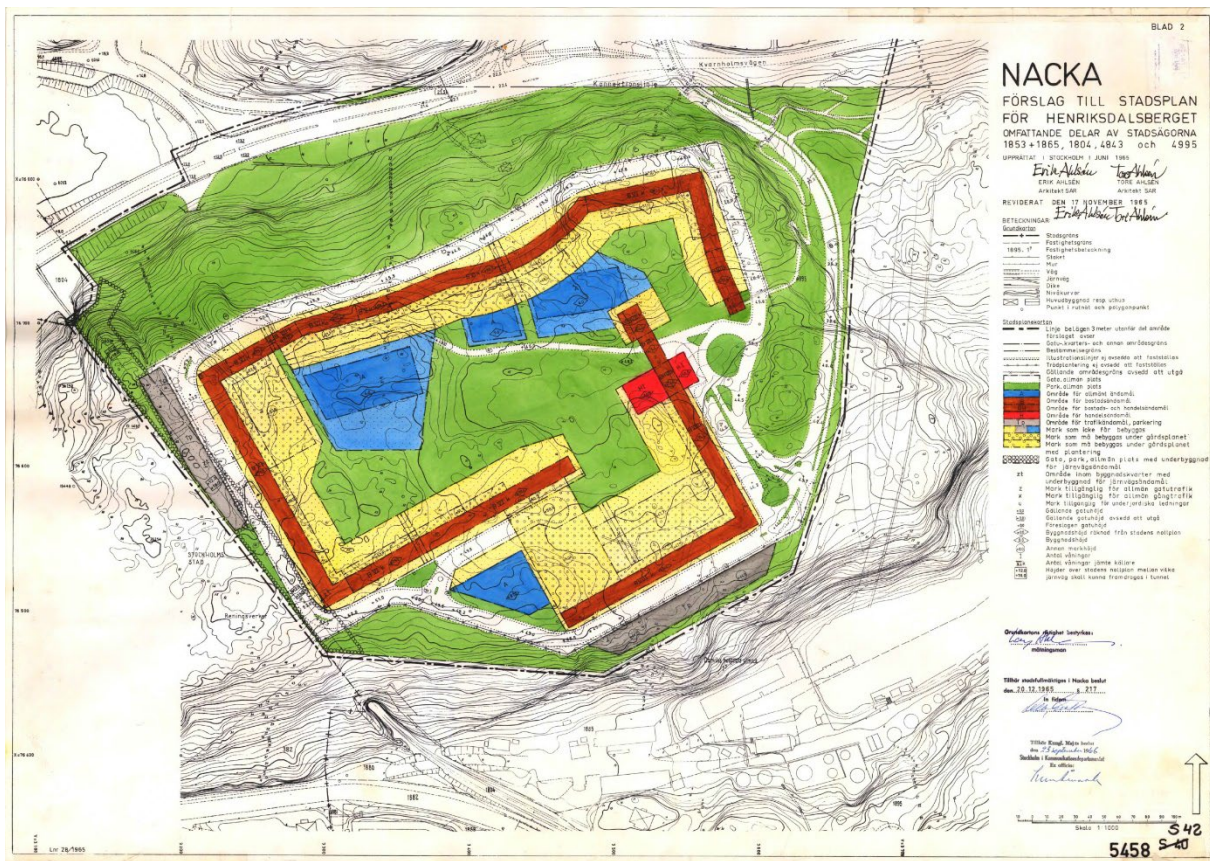
En annan karaktärsskapande egenskap som hör till trafiksepareringen är den yttre ringformade gatan runt skivhusen. Genom ringen når man garagen längst ner i husen vilket gör att den stora gården har kunnat lämnas helt bilfri. Till helheten med trafiksepareringen hör även en matargata. På Henriksdalsberget är det Henriksdalsbacken som har den funktionen.

Entrén till området och den viktigaste mötesplatsen ligger längst i öster där de två skivhusen möts och där det finns en öppning till den stora innergården. Här finns ett litet torg där servicen i området är samlad. Det anslutande skivhusets gavel står på pelare för att skapa genomsiktighet i torgnivå. Intill torget ligger också busshållplatserna vid en vändslinga där Henriksdalsbacken ansluter till Henriksdalsringen. Torget kan nå utifrån trafikseparerat genom en gångtunnel under ringen.

Tack vare det höga läget erbjuder Henriksdalsberget fria vyer ut mot det omgivande landskapet från i stort sett hela ringen. För förståelsen av landskapets former när man

befinner sig på Henriksdalsberget är vyerna ut lika viktiga som vyerna mot berget är från dess omgivning.

Den helhetstanke som ursprungligen präglade Henriksdalsbergets stadsplan, bebyggelsens utformning och de genomtänkta lösningarna är fortfarande mycket tydligt avläsbar idag. Området är därför utpekat som ett lokalt intresse för kulturmiljövården i Nacka kommuns kulturmiljöprogram.



*Erik och Tore Ahlséns förslag till stadsplan från 1965 är mycket lätt avläsbar i området idag.*

## Skyddade och utpekade kulturmiljövården

### Fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar

*Nacka 106:1, fornlämning*

Danvikens kyrkogård som anlades på 1830-talet under koleraepidemin betraktas inte längre som gravplats utan som ödekyrkogård och är därför skyddad som fornlämning enligt Kulturmiljölagen.



### *Nacka 100:1, övrig kulturhistorisk lämning och Nacka 100:2, möjlig fornlämning*

Henriksdalsberget, Nacka 100:2, har tidigare bedömts som möjlig fornborg från förhistorisk tid. Lämningarna har till största delen tagits bort i samband med anläggandet av reningsverket i Henriksdal och bygget av bostadsområdet på Henriksdalsberget på 1960-talet. De bevarade resterna på bergets norra sida, Nacka 100:1, i form av en 70 meter lång stenmur och andra konstruktioner undersöktes 2014 av Stockholms läns museum. Resultatet visade inga spår av en fornborg utan lämningarna tolkades i stället som hägnader som hör till markanvändningen under historisk tid. De stämmer överens med vägar och murar på 1700-talets historiska kartor och kan ha använts för att leda betesdjuren upp till berget. Avgränsningen av den möjliga fornlämningen Nacka 100:2 sträcker sig till området kring den planerade bebyggelsen på Henriksdalsbacken. Denna del har inte undersökts arkeologiskt, förundersökningen från 2014 omfattade endast de kända lämningarna norr om berget.

### *Nacka 31:1, övrig kulturhistorisk lämning*

Henriksdals gårds tidigare gårdstomt under Kvarnholmsvägen och parkeringshuset.

## **Riksintresse för kulturmiljövården**

Den östra delen av det föreslagna bebyggelseområdet ligger i ett område som är riksintresse för kulturmiljövården, Norra Sicklaön och norra Saltsjö-Boo -Älsvik -Vaxholm-Oxdjupet -Lindalssundet-Norra Värmdölandet (AB 51, 58). Motivet för riksintresset är att den utgör en *"farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreationsliv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbildningar. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur."*

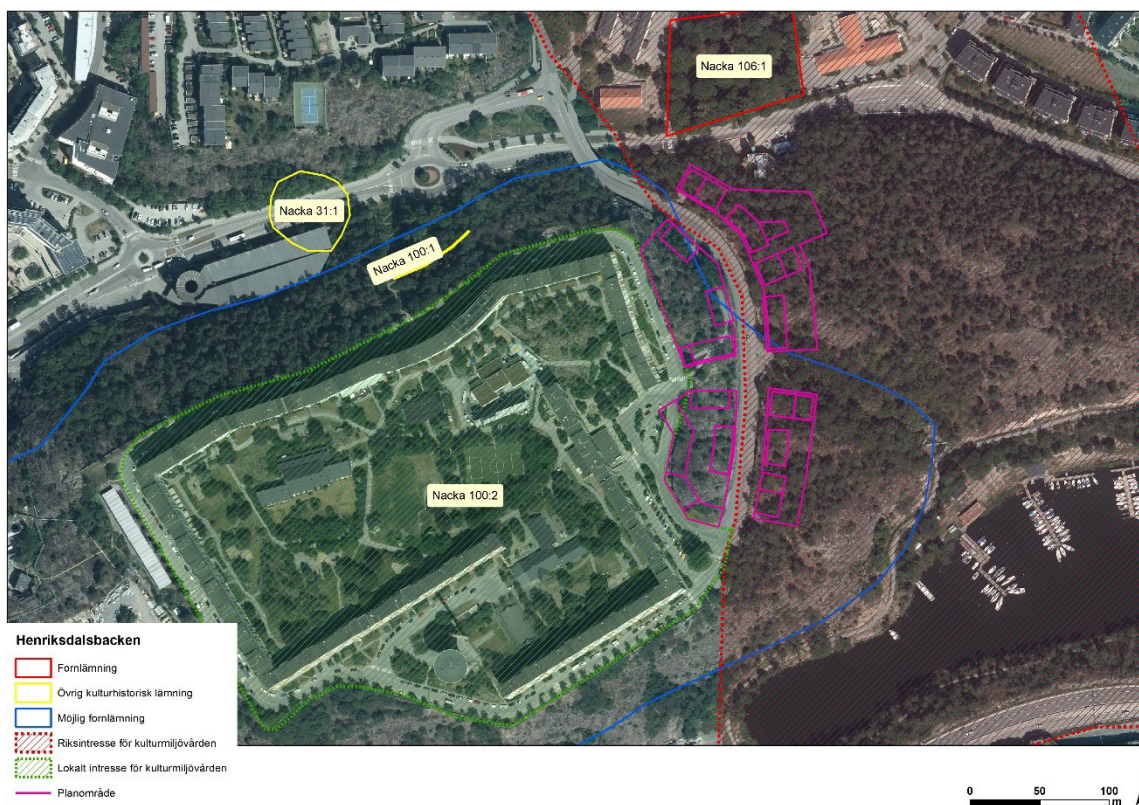
Riksintresset är stort och innehåller många olika uttryck. De uttryck som framför allt är läsbara i området vid Henriksdalsbacken är

- Sprickdalsbetonad skärgårdsterräng som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och förutsättningarna för odling och bebyggelse.
- Industrimiljöer: fabriksbyggnader, kajer, lämningar, tekniska strukturer, bostäder, kontorshus, servicebyggnader koncentrerade till Nackas norra kuststräcka från Danvikstull till Nacka strand/Augustendal. Det sena 1800-talets industriella epok med utbyggnadsfaser från 1900-talets industriella epok. Anläggningar lokaliserade sjönära nedanför och på de bergsbranter som kännetecknar kustområdet. Finnboda varv och de storskaliga ångkvarnarna Saltsjöqvarn med Mannagrönskvarnen samt kvarnen Tre kronor på Kvarnholmen. Till industrierna hörande bostadsbyggnader, kontorshus och anläggningar samt tekniska strukturer. Kvarnholmens funktionalistiska byggnader.

Riksintresset kan även påverkas av den västra delen av den nya bebyggelsen vid Henriksdalsbacken. Riksintressenas gränser inte är exakta och värdena kan påverkas av exploatering eller andra förändringar utanför avgränsningen. Påverkan bedöms från fall till fall.

## Lokalt intresse för kulturmiljövården

Henriksdalsbergets bostadsområde är utpekad som lokalt intresse för kulturmiljövården i Nackas kulturmiljöprogram. De karaktärsdrag som är aktuella vid Henriksdalsbacken är framför allt bebyggelsens starka arkitektoniska uttryck med sin borgliknande karaktär, ockragula fasader och sammanhållen takfotslinje som har stor betydelse för stadsbilden och gör området till ett landmärke i landskapet. I den lilla skalan är torgets utformning och funktion som en mötesplats och entré till området ett viktigt karaktärsdrag liksom den tidstypiska trafiksepareringen.



*Karta med de skyddade och utpekade kulturmiljövårderna.*



*Henrikdalsberget sett från Svindersviks gård.*



*Henrikdalsberget som landmärke från Värmdöleden. Äldre foto från Nacka lokalhistoriska arkiv.*





*Henriksdalsberget sett från det obebyggda bergspartiet öster om Henriksdalsbacken.*



*Vy ut mot Finnboda och Stockholms inlopp från bergets nordöstra del.*



*Torget.*



*Gångväg upp mot torget från Henriksdalsbacken.*



*Henriksdalsbacken, vy i riktning mot Kvarnholmsvägen.*

## Källor

Förslag till stadsplan för Henriksdalsberget, 1965

Hammarlund-Larsson, C: Nacka kommun, kulturhistoriska miljöer, 1987

Lantmäteriets historiska kartor

Nacka kommun, kulturmiljöprogram, antaget 2011

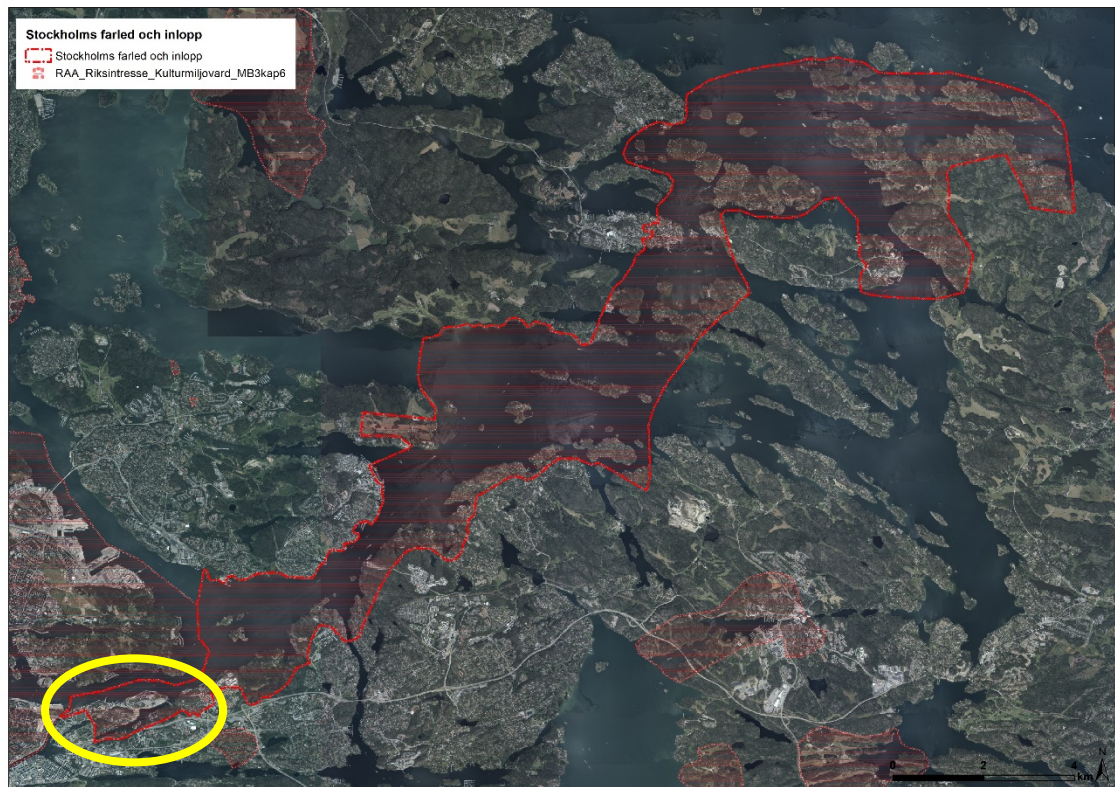
Nacka lokalhistoriska bildarkiv

Planprogram Henriksdal, samrådshandling 2017

Östling, A: Arkeologisk förundersökning, stensträngar och murar på Henriksdalsberget.

Stockholms läns museum, rapport 2014:08

## Förhållningsätt för hantering av riksintresset Norra Sicklaön och norra Saltsjö-Boo -Älsvik -Vaxholm-Oxdjupet -Lindalssundet-Norra Värmdölandet, även kallat Stockholms farled och inlopp (AB 51, 58) i området kring Svindersviken



*Riksintresset Stockholms farled och inlopp, Svindersviken inringat.*

### Bakgrund

Nacka stad kallas det nya, täta, blandade området som skapas på västra Sicklaön. Den blå tunnelbanelinjen förlängs till Centrala Nacka med tre stationer; Sickla, Järla och Nacka. Ett avtal är upprättat mellan Nacka kommun, staten och Stockholms region där Nacka kommun förbinder sig att bygga 13 500 bostäder på västra Sicklaön (Nacka stad) och staten och regionen förlänger tunnelbanelinjen till Nacka.

Delar av det område som ska utvecklas till Nacka stad ingår i och påverkar riksintresset för kulturmiljö Norra Sicklaön och norra Saltsjö-Boo – Älsvik – Vaxholm och Värmdö kommun.



I Nacka har vi stor respekt för kulturmiljöernas värden för människan men vi ser också stora behov av att tillföra bostäder, verksamheter och service till regionen.

I detta PM har en fördjupning av riksintressets värden och förhållningssätt till riksintresset tagits fram för Svindersviken som ingår i riksintresseområdet. Här representeras ett flertal av riksintressets uttryck. Genom att konkretisera de värden som finns och analysera deras tålighet föreslås förhållningssätt för planeringen att utgå ifrån med syfte att undvika en negativ kumulativ effekt.

Med stöd av den underlaget bedömer Nacka kommun att vi kan hantera riksintressena i den planering som redan pågår utan att det påverkar de åtaganden om bostäder och verksamheter som vi har förbundit oss till i Stockholmsförhandlingen. Den fördjupade förståelsen för och de anpassningar vi kommer att jobba med innebär rimliga avvägningar mellan olika intressen.

## **Riksintressets motiv och uttryck, reviderade 2018-08-21**

### *Motivering*

Riksintressen gäller geografiska områden som har pekats ut därför att de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Områden kan vara av riksintresse för både bevarande och exploatering. Bestämmelserna om riksintressen finns i 3 och 4 kapitlet miljöbalken (1998:808). Riksintressebeskrivningen ska ge en koncentrerad redogörelse av de kulturhistoriska värden som utgör riksintresseområdet. Den består av två delar, motivering och uttryck. Riksantikvarieämbetet uppdaterar beskrivningstexterna löpande, dessa är från 2018.

Farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm via Vaxholm, som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreativliv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbildningar. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur. (Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö, Fästnings- och skansmiljö-befästningssystem, militär miljö, småstadsmiljö, industrimiljö, sommarnöjesmiljö).

### *Uttryck för riksintresset*

Farledsmiljö, kommunikationsmiljö, kust- och skärgårdsmiljö (Nacka kn, Lidingö kn, Vaxholms kn, Värmdö kn). Naturhamnar/ankringshamnar från segelfartygsepoken med vrak och andra fornlämningar samt spår efter förtöjningar och landuppehåll. Sjömärken, fyrar och andra fysiska lämningar för farledens behov att vägleda sjöfarten fram till sekelskiftet 1900. Sjökrogsbyggnader, Fjäderholmarnas kroggrund och andra lämningar efter sjögästgiverirörelsen fram till sekelskiftet 1900. Hamnar och varv. Ångbåtsbryggor med tillhörande kringbyggnader som t ex väntkurar. Tullhus (Vaxholm). Sprickdalsbetonad



skärgårdsterräng som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och förutsättningarna för odling och bebyggelse. Vårdkase- och telegrafberg med lämningar.

*Fästnings- och skansmiljöer – befästningssystem (Vaxholms kn och Värmdö kn).*

Lämningar efter avspärningar, skansar och befästningssystem från 1500-talet fram till 1900-talets mitt som speglar befästningskonstens utveckling. Mur- och vallanläggningar. Fredriksborgs fästning med tillhörande byggnader från 1700-talet vid Oxdjupet (Värmdö kn). Vaxholms kastell och Rindö redutt samt batteriplatser. Oskar-Fredriksborg och Byviksfortet vid Oxdjupet. Befästningslinjen Vaxholmslinjen med batteriplatser och fort (Vaxholms kn). Befästningslinjen Värmdölinjen/Myttingelinjen med batterier, fort och befästningsverk kring Oxdjupet (Värmdö kn).

*Militära miljöer (Vaxholms kn och Värmdö kn).* Kasern- och stabsbyggnader, officersbostäder, förråd, militärläger med tillhörande byggnader fram till 1900-talets mitt. Vaxholms kustartilleriregimentsområde på Rindö med olika typer av regementsbyggnader, t ex kaserner och chefsbostäder (Vaxholms kn).

*Småstadsmiljö – Vaxholm (Vaxholms kn).* Stadsbildningen Vaxholm på Vaxön, framväxt som ett servicesamhälle till 1500-talets fästningsbygge med uttryck för den förindustriella skärgårdsstaden med inslag av befästningar och militära byggnader. Orten som tullstation och knutpunkt för handel, kommunikation och krogrörelse för den centrala delen av skärgården. Tullhus från 1700-talet vid fästningssundet. Stadskärnans rätvinkliga gatunät speglande den äldsta stadens utbredning med ursprung i 1600-talets gatureglering. Återstående äldre träbebyggelse från tiden före det sena 1800-talets expansion. Fiskarbefolkningens småskaliga stugbebyggelse i Norrhamn med oregelbundet gatunät, små tomter samt bryggor och sjöbodas. Avläsbara hamnlägen/hamnvikar. Torg med rådhus i centrala delen, stadskärnans sammanhängande bebyggelsesiluetten med inslag av kuperad skärgårdsterräng. Kyrka vid rutnätsstadens västra utkant. Kastellet och Rindö redutts roll som landmärkesbyggnader. Den expansiva utbyggnadsfasens bebyggelse från 1800-talets senare hälft fram till omkring 1920 som uttrycker bad- och sommarnöjesortens historia. Parkmiljöer och det så kallade Lägret, militär övningsplats på stadens tidigare ängs- och åkermarker som omvandlats till stadspark. Villabebyggelse för sommargäster i stadens utkanter, bl a Ekudden-Västerhamn. Sommarnöjesepokens bebyggelseuttryck, såsom badhus och Vaxholms hotell. Vaxholms vattentorn, kommunalteknisk anläggning med landmärkesroll för innerskärgården.

*Industrimiljöer (Nacka kn)* med fabriksbyggnader, kajer, lämningar, tekniska strukturer, bostäder, kontorshus, servicebyggnader koncentrerade till Nackas norra kuststräcka från Danvikstull till Nacka strand/Augustendal. F d saltbruket Henriksborg från 1680-talet, senare mentalsjukhus för Danvikens hospital och arbetarbostäder för intilliggande industrier. Danvikens hospitals huvudbyggnad från 1720-talet och den yngre anläggningen Danvikshem från 1915, uttryck för den markägare som ivrade för industrietableringar från starten på 1500-talet fram till sekelskiftet 1900. Hospitalet bedrev tidigt kvarnverksamhet



och hospitalsbyggnaden från 1700-talet ligger över kvarnrännan. Det sena 1800-talets industriella epok med utbyggnadsfaser från 1900-talets industriella epok. Anläggningar lokaliserade sjönära nedanför och på de bergsbranter som kännetecknar kustområdet. Finnboda varv och de storskaliga ångkvarnarna Saltsjöqvarn med Mannagrynskvarnen samt kvarnen Tre kronor på Kvarnholmen. Till industrierna hörande bostadsbyggnader, kontorshus och anläggningar samt tekniska strukturer. Kvarnholmens funktionalistiska byggnader. Motorfabriken Augustendal, i dag Nacka strand, från sekelskiftet 1900 med fabriks- och kontorshus samt bostadshus. Utmed farleden belägna småbåtsvarv och andra mindre varv från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal (samtliga kommuner).

*Sommarnöjesmiljö (Nacka kn, Lidingö kn, Vaxholms kn, Värmdö kn).* Sommarlantgårdar från 1700-talet och 1800-talets första hälft för Stockholms välbeställda borgerskap. Svindersvik, Lilla och Stora Nyckelviken (Nacka kn), Älrviks gård (Lidingö kn) samt gårdar på norra Värmdölandet och vid Lindalssundet (Värmdö kn). Odlingsmarker, gårdsbyggnader, trädgårdar, parker, alléer och brygglägen. Sommarvillor från 1800-talets mitt fram till 1900-talets början utmed ångbåtslederna samt mindre fritidshus/sportstugor från 1900-talets första hälft. Naturtomter och luftiga bebyggelsegrupper. Brygglägen med tillhörande mindre byggnader i form av badhus och väntkurer. Inslag av parkvegetation. Byggnader för nöje, t ex lusthus och paviljonger. Avläsbar arkitekturstilutveckling från de rikt dekorerade schweizer- och cottagestilarna från 1800-talets senare hälft med verandor och pittoreska utbyggnader, till det tidiga 1900-talets mer strama villor som utvecklats till en nationalromantisk stilinriktning med robusta detaljer och allmogeinspirerade detaljer och färgsättningar. Mindre sportstugor med drag av nationalromantiken eller 1900-talets modernism, speglande rekreativlivets utveckling. Visborgs minnes semesterhem vid Kungshamn med grupper av små, enkla uthyrningsstugor påminnande om samtida sportstugor. (Riksintresset finns inom Nacka, Lidingö, Vaxholm och Värmdö kommun).



*Riksintresset Stockholms farled och inlopp.*

## Kulturhistoriska aspekter

Svindersvikens täta koncentration av uttryck från flera epoker är ett resultat av områdets långa bebyggelseutveckling.

Svindersviken ligger intill Stockholms inlopp som sedan medeltiden varit en viktig kommunikationsled mellan skärgården och huvudstaden. Vattenvägarna var länge de viktigaste kommunikationslederna och farleden till Stockholm var livligt trafikerad, både av skärgårdsbönder med mindre båtar och mer långväga handelsfartyg och andra besökare. Dockan längst in i Svindersviken var under 1700-talet en av farledens många krogar. Kring Svindersviken finns även obebyggda områden som visar den sprickdalsbetonade skärgårdsterrängen som speglar skärgårdsbefolkningens livsbetingelser. Namnet Ryssviken har tolkats som en plats där man har lagt ut ryssjor. Senare etablerades många små båtvarv i området.

Friluftslivets miljöer i skärgården berättar om hur olika samhällsklassers möjligheter till rekreation har förändrats från 1700-talet och framåt. En av de bäst bevarade tidiga sommarnjöjena i Stockholmsområdet är Svindersviks lilla sommarherrgård från 1740-talet som uppfördes av direktören vid Ostindiska kompaniet Claes Grill efter ritningar av Carl



Hårleman. Villa Kullen strax väster om Svindersvik berättar i stället om hur industrialismens växande borgarklass vid mitten av 1800-talet började söka sig bort från den smutsiga staden under sommarmånaderna. Etableringen av sommarvillor längs den tidigare otillgängliga kusten är också nära kopplad till utbyggnaden av ångbåtstrafiken under 1800-talet.



*Svindersviken enligt karta över Söcklaön från 1774. Svindersviks gård, Dockans krog och två beckbruk har etablerats i området.*

Industrierna kring Svindersviken började uppstå redan på 1600-talet då Danvikens hospital upplät mark strax utanför hospitalsområdet för saltsjuderi och beckbruk. De tidiga industrierna var små och sysselsatte bara ett fåtal arbetare. I slutet av 1800-talet tog den industriella utvecklingen fart och en rad storskaliga industrier etablerades i området. Läget intill farleden och tillgång till mark för storskaliga industrier i närheten av Stockholm var de främsta orsakerna till etableringarna i området. De första industrierna etablerades på platsen för de äldre beckbruken. Stockholms superfosfatfabrik startade 1871 vid Gäddviken och 1873 anlade Bergsunds mekaniska verkstad ett varv på vid Finnboda, när båtarna som byggdes på verkstaden hade blivit för stora för att tas genom Slussen. På 1890-talet etablerades ångkvarnen Tre Kronor på Hästholmen som senare började kallas Kvarnholmen. När KF tog över kvarnen 1922 började området omvandlas till en storindustri med flera olika verksamheter. De tidiga arbetarbostäderna utgjordes av spridd trähusbebyggelse och hyreskaserner, men i början av 1930-talet uppförde KF radhus och smalhus som räknas som funktionalistiska pionjärverk i Sverige. I början av 1950-talet uppfördes ett bostadsområde på Finnberget för främst arbetare på Finnboda varv.

Under rekordåren i slutet av 1960-talet tillkom Henriksdalsbergets storskaliga, borgliknande bostadsområde som både planlades och ritades av bröderna Erik och Tore Ahlsén.



*Svindersviken på 1920-talet enligt karta över Stockholm med omnejd. Nya industrier med tillhörande bostäder och kontor har etablerats vid Dockan, Finnboda, Gäddviken, Hästholmen och Ryssbacken. Svindersviks gård och Villa Kullen omges av en stor trädgårds- och parkanläggning.*



*Svindersviken på ortofoto i början av 1960-talet. Området präglas av storindustrier med tillhörande bostadsområden. Svindersviks gård har ännu hela parkanläggningen intakt.*



*Svindersviken på ortofoto 2008 efter nedläggning av industrierna och i början av den nu pågående omvandlingen.*



## **Riksintressanta värden i området kring Svindersviken (från länsstyrelsens fördjupande beskrivning av riksintresset)**

Som komplement till riksintressebeskrivningen tar länsstyrelsen fram ett fördjupat kunskapsunderlag. Skrivningarna nedan är från länsstyrelsens fördjupade beskrivning av riksintresset.

Topografins förutsättningar för bebyggelseutvecklingen längs med inloppet är mycket märkbart i riksintresset. Sprickdalslandskapets dramatiska förkastningsbranter och varierade karaktär sätter en stark prägel på hela området.

Idén om sommarboende går i Stockholmsområdet tillbaka på en lång tradition. Sommarnöjesmiljöernas arkitektur uttrycker olika tiders stilideal och berättar om olika samhällsgruppers möjlighet till ledighet och friluftsliv över tid. I området speglas sommarnöjernas utveckling från 1700-talet och framåt. 1700-talets herrgårdsliknande sommarbostäder i sjönära läge vid till exempel Älvvik, Svindersvik och Stora och Lilla Nyckelviken berättar om den tidigaste borgarklassens sommarbostäder.

De många individuellt utformade sommarvillorna från 1860-talet och framåt visar hur den med industrialismen växande borgarklassen under sommarmånaderna flyttade ut från stadens trånga och ohygieniska miljö. Villorna är ofta placerade i norrläge längs inloppets höglänta och bergiga södra kuststräcka på mark som betraktades som obrukbar av jordägarna och därför såldes av som tomtmark. Ångbåtstrafiken som förutsättning för sommarvillornas utbredning märks genom de många ångbåtsbryggorna längs kuststräckan.

Industrimiljöerna längs Nackas strand är fortfarande avläsbara. De större mest tongivande byggnaderna som berättar om den tidigare omfattande industriverksamheten har bevarats och inlemmats i de nya bostadsområden som uppförts i de tidigare industrimiljöerna. Även kajerna finns kvar och berättar om vattnets förutsättning för etableringen av industrierna, samt om den omfattande in- och utskippning som skedde i området. På vissa platser, till exempel i Finnboda, har även tekniska strukturer bevarats, bland annat spår av kranbanor.

## Specifisering av riksintressets uttryck i området kring Svindersviken

De delar av riksintresset som berör Svindersviken är Farledsmiljön, Industrimiljöer och Sommarnöjesmiljöer. Dessa kan preciseras enligt uppdelningen

Farledsmiljön








- Skärgårdsmiljö
- Båtvarv och hamnar

Industrimiljöer

- Industrimiljö
- Industrikajer
- Modernismens boendemiljöer
- Äldre arbetarbostäder och kontor

Sommarnöjesmiljö



-  Skärgårdsmiljö
-  Sommarnöje
-  Industrimiljö
-  Industrikaj
-  Modernismens boendemiljöer
-  Äldre arbetarbostäder och kontor
-  Båtvarv och hamnar

### Skärgårdslandskapet

- branta bergssluttningar, sprickdalar med riktningar i nordväst-sydost
- obebyggda, gröna stränder och bergspartier
- den gröna foten
- siktlinjer från vattnet och ut mot vattnet
- skapar på södra stranden en fond till anslutande, tydligt avgränsade bebyggelseenheter och anläggningar
- skapar på norra stranden mellanrummen mellan storskaliga bebyggelseenheter med egna karaktärsdrag – topografin fortfarande avläsbar

### Känsligt för

- bebyggelse och anläggningar som höjer sig över skärgårdslandskapets silhuett med trädtoppar
- bebyggelse och anläggningar mellan de avgränsade bebyggelseenheterna som minskar avläsbarheten i topografin
- bebyggelse och anläggningar som påverkar vyerna från vattnet och mot vattnet



*Skärgårdslandskapet*

## Sommarnöjesmiljön

- en av farledens äldsta och mest välbevarade sommarherrgårdar
- utpräglad rokokokanläggning ritad av Carl Hårleman med flera byggnader
- höga stensatta terrasser mot vattnet
- strikt ordnad fruktträdgård med siktlinjer
- omgivande park med gamla lövträd, rester av tidigare odlingsmark
- sprickdalslandskapet skapar en grön fond till anläggningen
- förklarar herrgårdens placering i en grön omgivning - långt från staden
- Villa Kullen - sommarvilla i utpräglad panelarkitektur från 1800-talets slut, allé från Svindersvik

## Känsligt för

- alla förändringar inom sommarnöjesmiljön
- förändringar utanför sommarnöjesmiljön som ytterligare naggat trädgården eller parken i kanterna
- bebyggelse och anläggningar som påverkar vyerna och siktlinjerna från trädgården och parken
- bebyggelse och anläggningar som påverkar vyerna och siktlinjerna från och mot vattnet
- bebyggelse och anläggningar som minskar upplevelsen av den grönskande omgivningen



*Sommarnöjesmiljön*

## Industrimiljöer

- bevarad industribebyggelse och anläggningar som berättar om farledens betydelse för tidiga industrietableringar och de olika verksamheternas utveckling till 1900-talets mitt
- Finnboda och Kvarnholmen miljöer med höga och eller mycket höga kulturmiljövärden
- avskilda bebyggelseenheter med egna karaktärsdrag
- bebyggelsestruktur och arkitektur som utgår ifrån funktionen
- delvis bevarade tekniska anläggningar och strukturer som visar produktionsflöden
- högklassig och nyskapande industriarkitektur framför allt på Kvarnholmen, både gedigna material som tegel och pionjärbyggnader i betong
- nya tillägg med utgångspunkt i industrikaraktären med varierande resultat
- Finnboda i stort sett färdigbyggd
- Kvarnholmsvägen och Hästholmsbron, nyskapande infrastruktur som knyter samman KF:s tidigare anläggningar, stenmurar
- Gäddviken med tidstypisk storskalig industriarkitektur från 1950-talet och 1970-talet
- stora volymer placerade på samma nivå i landskapet, skärningar och utfyllnader, döljer bakomliggande landskapsformer
- enkel utformning, enkla material, relativt mycket förändringar, lägre kulturmiljövärden
- funktionspräglade, hårdgjorda markytor
- rester av äldre tekniska strukturer och installationer, betongmurar
- tunnel under Finnberget

## Känsligt för

- rivning av äldre industribyggnader, anläggningar och tekniska strukturer med höga kulturmiljövärden
- förändringar i de bevarade industribyggnaderna vid ändrad användning
- ny bebyggelse och anläggningar som dominerar över industribyggnaderna bryter mot industrimiljöns strukturer, volymer, bevarade flöden, samband mellan olika delar mm
- ny bebyggelse i alltför avvikande material och färgsättningar
- ny bebyggelse med alltför tydlig bostadskaraktär (tex utanpåliggande balkonger, burspårk mm)





*Industrimiljöer*

## Industrikajer

- intill stora farleden, visar vattenvägarnas betydelse för industrierna
- Oceankajen, Sillkajen, Södra kajen, östra Gäddviken
- lång kontinuitet för hamnverksamheter för industrierna i området
- flera utfyllnader under 1900-talets andra hälft
- sentida rivningar, få bevarade strukturer kvar
- Hästhalmssundet igensatt sedan 1970-talet
- vägnät strax ovanför kajerna för transporter
- enkelt och funktionellt, råa material, betong, hårdgjorda ytor för lastning
- tidigare lägen för cisterner mm i slänten ovanför kajerna visar terränganpassning
- Oceankajen med tydligt eget uttryck, höga kulturmiljövärden
- Sillkajen är redan under utbyggnad

## Känsligt för

- försvagat samband med stora farleden
- bebyggelse och anläggningar som bryter mot äldre strukturer, riktningar och transportflöden
- bebyggelse och anläggningar som inte anpassas till landskapets former
- bebyggelse och anläggningar som bryter siktlinjer och vyer mellan vattnet och de äldre industrimiljöerna/bostadsmiljöerna
- bebyggelse med alltför mycket variation i material, utformning
- alltför ”fina” material på kajerna, planteringar, utsmyckningar
- förstärkt barriärverkan i Hästhalmssundet förändrad karaktär på Oceankajen



*Industrikajer*

### Äldre småskaliga miljöer med arbetarbostäder och kontorsbyggnader

- terränganpassade strukturer
- småskalighet, fristående byggnader med placeringar utifrån landskapets förutsättningar
- byggnader från 1900-talets första hälft med tidstypiska material och utformning, panelarkitektur, falurött, rött tegel
- byggnader med höga kulturhistoriska värden
- bevarad naturmark mellan byggnaderna som gör att landskapets former är avläsbara
- terrasseringar, stenmurar, rester av trädgårdar, äldre träd
- svagt samband norr och söder om Kvarnholmsvägen p g a sentida tillägg

### Känsligt för

- rivning av byggnader med höga kulturmiljövärden
- borttagning av stenmurar, terrasseringar som minskar anpassningen till landskapets former
- försvagade samband mellan bebyggelseenheter
- ny bebyggelse i större skala och volymer
- mindre grad av terränganpassning
- fällning av äldre träd



*Äldre småskaliga miljöer med arbetarbostäder och kontorsbyggnader*

## Modernismens boendemiljöer

- Kvarnholmens smalhus och radhus i funkis
- Finnbergets folkhemsarkitektur
- Henriksdalsbergets bostadsområde från rekordåren i anslutning till riksintresset
- Finnberget och Henriksdalsberget viktiga för vyerna längs farleden
- tydligt avgränsade miljöer p g a landskapets former
- lätt avläsbara karaktärsdrag
- speglar industriernas och samhällets utveckling
- planstrukturer som visar tidens ideal, platsbildningar
- sammanhållna hushöjder, volymer inom varje område
- bebyggelsemiljöer med höga eller mycket höga kulturmiljövärden
- Finnberget har påverkats av förtätning

## Känsligt för

- bebyggelse och anläggningar som bryter vyerna och siktlinjerna från och mot farleden
- bebyggelse och anläggningar utan tillräckligt respektavstånd
- skalbrott med befintlig bebyggelse
- bebyggelse och anläggningar som minskar planstrukturenas avläsbarhet
- bebyggelse och anläggningar som konkurrerar med miljöernas arkitektoniska uttryck och minskar avläsbarheten

Kvarnholmen särskilt känsligt för alla förändringar.



*Modernismens boendemiljöer*

## Båtvarv och hamnar

- naturhamnar, skyddade lägen
- ett uttryck för skärgårdslandskapet och skärgårdslivet
- ingår i den gröna foten som präglar landskapet
- lång kontinuitet
- småbåtvarven visar fritidsbåtens betydelse när allt fler fick råd med egen båt under 1900-talets första hälft
- småskaligt, funktionellt, bevarade tekniska strukturer
- enkel bebyggelse som raststugor, verkstäder och skjul
- Marinstaden visar en senare epok med koppling till skärgårdslivet
- flera miljöer finns längre österut inom riksintresset t ex Kungshamn och Kummelnäsviken

## Känsligt för

- rivning av äldre bebyggelse, anläggningar och tekniska strukturer
- bebyggelse och anläggningar som bryter mot topografin både inom och utanför områdena
- bebyggelse med avvikande och permanent karaktär
- skalbrott inom och utanför områdena



*Båtvarv och hamnar*



## Länsstyrelsens tidigare ställningstaganden

En genomgång av länsstyrelsens yttranden över detaljplanerna Kvarnholmen, Danvikshem, Alphyddans studentboende och Sickla stationshus ger att Länsstyrelsen betonar att den tillkommande bebyggelsen inte ska dominera befintliga värden i volym, höjd eller uttryck, den ska inte heller konkurrera med befintliga landmärken. Vidare är det viktigt är att skärgårdsnaturen och den så kallade "gröna foten" fredas från bebyggelse så att skärgårdsnaturen framträder. Intrång i den gröna foten ska undvikas och landskapets topografi och trädlinje ska inte störas av dominerande bebyggelse. Länsstyrelsen ser gärna att man ökar förståelsens för områdets historia. Bebyggelsen bör gestaltas på ett sådant sätt att hänsyn tas till riksintresset och de värden riksintresset ska skydda.

## Övergripande förhållningsätt

På en övergripande nivå förhåller vi oss i Nacka till riksintresset så att tillskott eller förändringar **underordnar** sig bebyggelsemiljöerna, inte konkurrerar eller ”dra uppmärksamhet” till sig. Det gäller både **storlek, placering** och **uttryck**. Vi undviker för stora ingrepp i den ”**Gröna foten**”. Vi respekterar skärgårdskaraktären och den **gröna siluetten** och undviker **kumulativa effekter**.



I Nacka förhåller vi oss till riksintressena genom att:

- Bejaka områdets och närliggande områdens karaktär enligt riksintresset i tema, struktur eller objekt, se karaktärsbeskrivning ovan
- Värna upplevelsen av delområdets värden, se karaktärsbeskrivning ovan.
- Värna skärgårdslandskapets topografi, gröna siluett och den gröna foten.
- Möt närliggande områdens skala på ett medvetet sätt.
- Fånga upp och bygg vidare på befintliga strukturer.
- Utgå från siktlinjer och samband vid värdering av områdets värden.



## Slutsatser

I de allra flesta detaljplaner innebär förhållningssättet att vi **redovisar hur vi tolkar riksintresset och förhåller oss till det**. Det betyder att vi kan leverera de effekter (bostäder/verksamheter/parker mm) som var tanken från början.

Med stöd av den underlaget bedömer Nacka kommun att vi kan hantera riksintressena i den planering som redan pågår utan att det påverkar de åtaganden om bostäder och verksamheter som vi har förbundit oss till i Stockholmsförhandlingen. Den fördjupade förståelsen för och de anpassningar vi kommer att jobba med innebär rimliga avvägningar mellan olika intressen.

I och med det här förhållningssättet så **underordnar** sig bebyggelsemiljöerna, inte konkurrera eller ”dra uppmärksamhet” till sig. Gäller både **storlek, placering och uttryck**. Vi undviker för stora ingrepp i den **”Gröna foten”**. Vi respekterar skärgårdskaraktären och den **gröna siluetten** och undviker **kumulativa effekter**.



# Samråd över Skarpnäs naturreservat

8

KUN 2022/15

2022-02-28

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KUN 2022/15

## Samråd över Skarpnäs naturreservat

### Förslag till beslut

Kulturnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 28 februari 2022.

Beslutet justeras omedelbart.

### Sammanfattning

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Det finns inga fornlämningar registrerade i Riksantikvarieämbetets databas, Fornsök. Däremot finns ett flertal lämningar av äldre bebyggelse och anläggningar i reservatet.

På de informationstavlor som tas fram bör förses med QR koder som är kopplade till kommunens hemsida. På detta sätt kan besökare ta del av mer information och få kunskap om Nackas historia och kulturarv i det specifika området.

### Ärendet

Kulturnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över förslag till nytt naturreservat, Skarpnäs i Boo.

Kulturnämnden ska enligt nämndens reglemente ägna uppmärksamhet åt:

- utformning och utsmyckning av offentliga platser och byggnader.
- vara rådgivande vid utformning och utsmyckning av bostadsområden, där nämndens medverkan påkallas.

Kulturnämnden ska verka för bevarande av estetiskt och kulturhistoriskt värdefulla eller i samhällsbilden karaktäristiska byggnader, anläggningar och anordningar.

Kulturnämnden yttrar sig i frågor som rör:

- behov av anläggningar och lokaler för kulturverksamhet,
- fysisk planering, utifrån sitt ansvarsområde som remissinstans.

För att till fullo sätta sig in i förslag till föreskrifter, avgränsningar och skötselplan för Skarpnäs naturreservat hänvisas till bifogade länkar för som finns på kommunens hemsida.

### **Planprogrammet i korthet vad gäller de frågor som berör kulturnämnden**

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftsaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald. Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov. Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftsaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och områdets värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

### **Förutom naturreservatets föreskrifter gäller i området bland annat följande bestämmelser**

- Kulturmiljölagen (1988:950), enskilda såväl som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks och begränsas.

### **Fornlämningar/Kulturhistoriska lämningar Beskrivning**

Det finns inga fornlämningar registrerade i Riksantikvarieämbetets databas, Fornsök. Däremot finns ett flertal lämningar av äldre bebyggelse och anläggningar i reservatet. Vid Danmarks ängar, där bäckfåran är som brantast, finns en samling stenar som skulle kunna vara rester från fundament från en kvarnanläggning. Vid Danmarks ängar finns även rester av torpgrund. Telegrafberget som ligger vid Saltsjön är områdets högsta punkt. Platsen har fått sitt namn efter den optiska telegraf som placerad där. Den var en del i kommunikationsnätet längs ostkusten på 1700- och 1800-talet. Än idag finns tydliga spår av den stensatta stig som går upp mot toppen av berget. Söder om telegrafbergets finns ett område kallat Alpbaden. Alpbaden var i början av 1900-talet tänkt att bli ett nytt

Saltsjöbaden. Projektet lades ner men det finns tydliga spår av gammal bebyggelse kvar i form av stengrunder och stenterasser. Glasbrukssjön har fått sitt namn på grund av att det på 1700-talet låg ett glasbruk vid sjön. Mellan Svartpotten och Glasbrukssjön finns idag rester av ett vattensystem som användes av glasbruket.

### **Bevarandemål**

De kulturhistoriska lämningarna ska bevaras och skyddas. Information om lämningarnas kulturhistoria ska finnas.

### **Skötselåtgärder Restaureringsåtgärder:**

- Skyltar tas fram för kulturlämningarna vid Alpbaden.

### **Löpande åtgärder:**

- Röjning av sly som riskerar att skada eller täcka lämningarna.

### **Enhetens analys och bedömningar**

Då inga fornminnen finns i området behövs inga specifika påpekanden. De skyltar som tas fram bör vara kopplade till information på hemsidan och gärna förses med QR koder så att det enkelt går att ta del av mer information på kommunens hemsida och även ge kunskap om Nackas historia och kulturarv i det specifika området.

### **Ekonomiska konsekvenser**

Förslaget om nytt naturreservat påverkar inte kulturnämndens budget.

### **Konsekvenser för barn**

Närheten till naturområden blir positivt för barn och ungdomar som bor i närheten. Barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp för kommunens kultur och fritidsverksamhet. Det innefattar bland annat att beakta behovet av ytor för rörelse i så väl organiserad som icke organiserad form.

### **Bilagor**

Bilaga 1 Yttrande för Skarpnäs naturreservat

Bilaga 2 Samrådshandlingar över Skarpnäs naturreservat

Cortina Lange  
Enhetschef  
Kultur- och fritidsenheten

Susanne Broman Kjulsten  
Samhällsplanerare  
Kultur- och fritidsenheten

## Yttrande över samråd för Skarpnäs naturreservat

Kulturnämnden har fått tillfälle att yttra sig över samråd för Skarpnäs naturreservat

Kulturnämnden ställer sig positiv till förslaget och har endast en synpunkt

### Information om tidigare bebyggelse

Det finns inga fornlämningar registrerade i Riksantikvarieämbetets databas, Fornsök. Däremot finns ett flertal lämningar av äldre bebyggelse och anläggningar i reservatet. Ett antal skyltar planeras att tas fram.

Kulturnämnden framför förslaget att de informationstavlor som ska tas fram bör förses med QR koder som är kopplade till kommunens hemsida. På detta sätt kan besökare ta del av mer information och få kunskap om Nackas historia och kulturarv.

XX  
Ordförande  
Kulturnämnden

XX  
Kultur- och fritidsdirektör  
Stadshus staben



# SKARPNÄS NATURRESERVAT

Föreskrifter – Avgränsning – Skötselplan

## SAMRÅDSHANDLING 2022-01-11

Dnr NTN 2021/140

## Förslag till beslut om bildande av Skarpnäs naturreservat i Nacka kommun

Nacka kommun beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken att förklara det område som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat. Reservatets namn ska vara Skarpnäs naturreservat.

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Nacka kommun bifogad skötselplan (bilaga 2) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning. Förvaltare för naturreservatet ska vara Nacka kommun, natur- och trafiknämnden, i enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden är tillsynsmyndighet.

Beslutet riktar sig till allmänhet, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden inom reservatsområdet berörs.

### Uppgifter om reservatet

<b>Namn</b>	Skarpnäs naturreservat
<b>Kommun</b>	Nacka
<b>Naturvårdsregister-ID</b>	
<b>Socken</b>	Boo
<b>Naturgeografisk region</b>	Svealands sprickdalslandskap (24) Roslagens kust och skärgård (25a)
<b>Läge</b>	Reservatet ligger i kommundelen Boo i Nacka, cirka 1,5 km nordväst om Orminge centrum.
<b>Fastigheter inom området</b>	<i>Kommunala:</i> Skarpnäs 1:77, 1:78, 2:16, 4:1 samt del av Björknäs 1:1, 10:1, Hasseludden 1:75, Orminge 60:1, Rensättra 2:3, Skarpnäs 1:83 och 2:1. <i>Privata:</i> Skarpnäs 2:6, 2:7, 2:9, 2:10, 2:12, 2:13 samt del av Björknäs 1:59, Skarpnäs 2:4, 2:8, 2:11, 2:14 och 2:19.
<b>Areal</b>	248 ha varav land ca 226 ha

## Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald.

Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov. Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och området värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

## Föreskrifter

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Nacka kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla i reservatet.

### **A. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområde**

**I naturreservatet är det förbjudet att:**

1. gräva, spränga, borra, schakta, dika, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning,
2. uppföra byggnad, mast, torn, brygga eller annan anläggning,
3. kalka, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller tillföra växtnäringsämnen,
4. anlägga campingplats eller uppställningsplats för husvagnar, husbilar eller andra fordon och maskiner
5. nyanläggning av ledning i mark, berg, luft eller vatten,
6. anordna alla typer av upplag inklusive snöupplag annat än tillfälliga i samband med områdets skötsel,
7. anlägga väg eller parkering, eller asfaltera befintlig sådan,
8. införa växt- och djurarter som är främmande för området



## **B. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång**

**Markägare, arrendatorer och annan innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas att tåla följande anordningar och åtgärder för att tillgodose syftet med reservatet:**

1. Utmärkning av reservatets gränser och stigar samt uppsättning av reservatsskyltar och övriga upplysningsskyltar,
2. anläggning och underhåll av anläggningar för friluftslivet såsom sittplatser, stigar, spänger, trätrappor, gångbroar, grillplatser, vindskydd, bryggor, belysning, hundrastgård, utegym, badplats, torrtoalett, sopkärl och liknande anordningar,
3. underhåll av anlagda grusvägar och motionsstigar, vid behov flytt av stenar och utläggning av flis,
4. förstärkning vid behov med flis eller träspänger av stigar som utsätts för hårt slitage,
5. naturvårdande skötsel såsom gallring, röjning, frihuggning, ringbarkning, randbarkning, veteranisering av träd, kvarlämnande införande och skapande av död ved samt bete eller slätter
6. drift och underhåll av dagvattenanläggningen vid Myrsjön,
7. underhåll av kulturhistoriska lämningar,
8. åtgärder i syfte att minska utbredning samt förebygga etablering och spridning av invasiva främmande arter,
9. provtagningar eller undersökningar av växt- och djurarter samt övriga naturförhållanden i reservatet,
10. uppsättning och kontroll av fågelholkar, fladdermusholkar, insektsfällor, mulmholkar och liknande åtgärder,
11. kapning av träd som fallit över stig eller väg. Hindrande stamdelar flyttas och lämnas i reservatet. Träd eller grenar som riskerar att falla över välanvända stigar och vägar eller fast egendom får fällas eller beskäras,
12. anlägga anordning exempelvis damm för att rena och fördröja dagvatten från Västra Orminge,
13. igensättning av skogsdiken,
14. rensning av diken,
15. framföra motordrivet fordon på vatten för underhålls- och anläggningsarbeten, exempelvis vattenvegetationsborttagning.

*Åtgärderna beskrivs närmare i gällande skötselplan*

## **C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken**

### **I naturreservatet är det förbjudet att:**

1. sätta upp skylt, affisch, orienteringskontroll eller liknande anordning annat än tillfälligt,
2. fälla, skada eller ta bort levande eller döda träd och buskar, såväl stående som liggande.
3. gräva, hacka, borra, rista, måla eller på annat sätt skada berg, jord och sten.
4. skada vegetationen genom att gräva upp växter eller ta bort mossor, lavar eller vedlevande svampar.
5. införa växt- och djurarter som är främmande för området,
6. medföra okopplad hund eller annat husdjur som inte är kopplat, annat än inom anvisat område,
7. cykla i terrängen annat än på markerade cykelstigar,
8. göra upp eld annat än på anvisad grillplats.
9. tälta eller sätta upp vindskydd eller liknande anordning mer än två nätter i rad.

### **Utan kommunens tillstånd är det förbjudet att:**

10. anordna tävlingar, marknader, event eller liknande verksamheter med fler än 100 personer, med undantag för aktiviteter som ordnas av skolor och förskolor för deras elever,
11. i kantzoner i naturmark närmast bebyggelse (max tio meter från tomtgräns) anlägga ledning, dikesdragning eller liknande

Inom reservatet gäller förutom föreskrifter även andra lagar och bestämmelser, se rubriken *Upplysningar*.

## **D. Undantag från föreskrifterna**

Reservatsförvaltaren eller den som förvaltaren utser får utföra de åtgärder som ska tillgodose syftet med naturreservatet och som anges i föreskrifterna B.1 – B.15.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för:

- erforderlig skötsel och underhåll av kraftledningar och kraftledningsgator,
- markförläggande av kraftledningar i befintlig ledningsgata eller sjöförläggning av kraftledning, eller för
- renovering och underhåll av ledningar enligt befintliga ledningsrätter
- Uppförande av mindre byggnad för el eller vatten såsom transformatorstation, pumpstation eller dylikt
- bedrivande av jakt enligt gällande jaktlagstiftning

Inom reservatet gäller förutom föreskrifterna även andra lagar och bestämmelser, se nedan.

## Upplysningar

Reservatsbeslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft med undantag för de föreskrifter som meddelats med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, vilka gäller omedelbart även om de överklagas.

Nacka kommun får meddela dispens från föreskrifterna enligt 7 kap. 7 § miljöbalken. Dispens får endast ges om det finns särskilda skäl.

### **Förutom naturreservatets föreskrifter gäller i området bland annat följande bestämmelser:**

- Terrängkörningslagen (1975:1313) som reglerar körning i terräng med motordrivna fordon (även eldrivna). Till terräng räknas allt utanför vägmark, till exempel skogsmark, ängar, stränder, motionsspår, stigar och traktorvägar.
- Strandskyddsbestämmelserna enligt 7 kap. 15 § miljöbalken. Strandskydd omfattar stora delar av reservatet.
- Fridlysningsbestämmelserna. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259), med undantag för sådan jakt som är tillåten enligt samma lag. Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).
- Allemansrätten som ger alla rätt att vistas i skog och mark men som också kräver att hänsyn tas till natur och djurliv. Observera att allemansrätten begränsas av de föreskrifter som gäller i reservatet.
- Kulturmiljölagen (1988:950), enskilda såväl som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks och begränsas.
- Förbud mot nedskräpning enligt 15 kap. 30 § miljöbalken.
- Bestämmelser om vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Vissa av åtgärderna som listas i föreskrifter och skötselplan kan utgöra vattenverksamhet.
- Förbud mot att framföra motordrivna farkost i alla Nackas insjöar utom Järlasjön och Sicklasjön (Länsstyrelsen i Stockholms läns föreskrifter (01FS 2001:138) om sjötrafiken m.m., utom vissa ankringsförbud, inom Stockholms län)
- Inom utpekade hundrastningsområde gäller lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter. Enligt 16§ gäller att hundar under tiden den 1 mars-20 augusti skall hållas under sådan tillsyn att de hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt. Under den övriga tiden av året skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används vid jakt.

## Skäl för beslutet

### Beskrivning av området

Skarpnäs utgörs av ett starkt kuperat och bergigt skogslandskap, som bär tydliga spår av inlandsisen. Det varierande landskapet har gett Skarpnäs en omväxlande och rik natur, där de värdefullaste delarna klassats som nyckelbiotoper av Skogsstyrelsen. Här finns många olika slags naturvärden inom ett begränsat område. Naturreservatet är av regional betydelse för den gröna infrastrukturen (RUFS), då det är en del av den gröna kilen från Värmdölandet in mot centrala Stockholm – den så kallade Nacka–Värmdökilen. Området är en betydelsefull del av spridningssambandet för barrskogslevande arter i nord-sydlig riktning. I södra delen utgör reservatet även ett viktigt spridningssamband för arter knutna till ädellövskog.

Tillsammans med omgivande natur är reservatet en värdekärna för biologisk mångfald tack vare höga naturvärden och lång skoglig kontinuitet. De biologiska värdena är framförallt knutna till hållmarkstallskog, övriga äldre barrdominerade skogar, öppna marker, ädellövträd samt inslag av sjöar och våtmarker.



Bild 1. Hållmarker vid Krokträskan

Barrskogen dominerar berg- och moränområdena. På hållmarkerna finns tallar som är uppåt 300 år. Här finns bland annat rödlistade arter som talticka och mottaggsvamp, samt noteringar om praktbagge och reliktböck. Inga större skogliga åtgärder har utförts sedan början av 1980-talet. Vid de många sjöarnas utlopp finns inslag av sumpskogar med al på socklar. Den höga

fuktigheten och den goda tillgången på död ved, ofta i form av murkna granlågor, ger mycket höga naturvärden och ett flertal signalarter av mossa och vedsvampar har hittats.

På sluttningar och i dalar finns såväl äldre blandskog med inslag av ek, lind och andra lövträd, som lövrika bryn och sumpskogar. I buskskiktet finner man hasselbuketter och skogsolvon. Danmarks ängar slås varje år. Där finns även noteringar om förekomst av smalvingad blomcock, en rödlistad skalbagge som är beroende av fuktig ängsmark. 2008 brann ett område mellan Krokträskan och Danmarks ängar. Det har gjort området till en värdefull miljö för arter som bara lever i bränd och död ved eller blottad jord eller sand.

Idag används området i huvudsak som promenad- och närströvområde för boende i närliggande bostadsbebyggelse. Området har ett rikt förgrenat stigsystem. Förkastningen vid norra kusten är hög och brant, vilket skapar ett dramatiskt landskap med storslagna vyer ut över Saltsjön. Insjöarna lockar med bad och fiske. Trots att området inte hyser mycket synlig bebyggelse, har det en rik och spännande historia, framför allt från tiden kring förra sekelskiftet.

### **Ärendets beredning**

Skarpnäs naturreservat har varit nära att bildas två gånger redan. Första förslaget till naturreservat genomgick en bred remissbehandling under tiden 27 september till och med 10 december 1999. Förslaget antogs av områdesnämnden i Boo den 21 mars 2001 och återremitterades sedan av kommunstyrelsens arbetsutskott den 17 april 2001. Därefter låg ärendet vilande.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden tog den 16 juni 2010 beslut om att förslaget skulle färdigställas och omarbetas enligt direktiv från kommunstyrelsen den 31 maj 2010. Kommunstyrelsens arbetsutskott tog sedan den 16 november 2010 beslut om att återremittera ärendet till miljö- och stadsbyggnadsnämnden för samordning med kommande detaljplan för Telegrafberget. Naturreservatsnämnden beslutade efter ändringarna om nytt samråd. Det nya förslaget till naturreservat genomgick en ny bred remissbehandling under perioden 4 juli till och med 14 september 2014. Den 19 oktober 2015 tog Kommunfullmäktige slutligen beslut om reservatet, varpå länsstyrelsen, efter överklagande den 13 oktober 2017 upphävde beslutet på grund av felaktig delgivning.

Inför nytt samråd har förslaget återigen omarbetats för att bättre spegla dagens förutsättningar med avseende på detaljplaner och markanvändning. Föreskrifter och reservatsskötsel har också uppdaterats.

### **Reservatets avgränsning**

Området avgränsas av befintliga bebyggelseområden och Saltsjön med inloppet mot Stockholm (se bilaga 1). Reservatet har även en lång gräns mot Kummelbergets verksamhetsområde, som ligger omslutet av reservatet i dess östra del. Reservatgränsen har lagts med ett avstånd på 2-3m från angränsande bebyggda fastigheter och mot verksamhetsområdet (15m). I Saltsjön är gränsen dragen cirka tjugo meter från strandlinjen ut i vattnet. I öster ansluter

reservatet till Rensättra naturreservat, där endast den mellanliggande Hasseluddsvägen skiljer dem åt.

### **Kommunens bedömning**

Skarpnäs är ett kärnområde för biologisk mångfald med höga naturvärden.

Områdets gamla barrnaturskogar, hållmarkstallskogar och blandskogar har en lång kontinuitet med många äldre träd, rikligt med död ved samt en mängd naturvårdsarter, varav flera är rödlistade. Området har mycket höga friluftsvärden på grund av närheten till Orminge samt det strategiska läget som en av de inre delarna av Nacka-Värmdökilen. Genom området går Boo-leden.

En exploatering eller avverkning av området skulle innebära stora negativa konsekvenser för biologisk mångfald och för de ekologiska spridningssambanden i Nacka-Värmdökilen, samt påtagligt försämra befolkningens tillgång till friluftsområden.

Nacka kommun gör därför bedömningen att Skarpnäs bör skyddas som naturreservat. Reservatsbildningen ligger i linje med kommunens övergripande mål att skapa attraktiva livsmiljöer i hela Nacka. Inom reservatet finns reglerande, stödjande samt kulturella ekosystemtjänster. Ett skydd av området bidrar till att uppfylla miljö kvalitetsmålen *Ett rikt växt- och djurliv, Levande skogar, Myllrande våtmarker och En god bebyggd miljö*. Genom förordnandet säkerställs områdets målinriktade skötsel genom en fastställd skötselplan, och genom skötselplanen regleras skötseln av marken så att friluftsvärden, naturvårds- och kulturmiljöintressena tillgodoses.

### **Förenlighet med översiktsplan, detaljplan och hushållningsbestämmelserna**

Naturreservatet är förenligt med vid tiden för beslutet gällande översiktsplan (fastställd 2018), där Skarpnäs anges som ett område där reservatsbildning pågår. Ett flertal detaljplaner berörs. Områdena ifråga är av naturmarkskaraktär och planer kommer att upphävas där så krävs.

Strandskydd gäller för Krokträskan, Myrsjön, Vittjärn, Svartputten, Glasbrukssjön, Övre Glasbrukssjön samt Saltsjön enligt förordnandekarta. Naturminne finns vid Mariedal (en gran) och vid Övre Glasbrukssjön (en tall). Fiskevårdsområde omfattar sötvattensjöarna.

Större delen av reservatet omfattas av riksintresse för kulturmiljövården (Stockholms farled och inlopp) enligt 3 kap 6 § samt för kust och skärgård enligt 4 kap 2 § miljöbalken. Nacka kommun bedömer att naturreservatet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 kap. miljöbalken.

### **Intresseprövning**

Nacka kommun har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken gjort bedömningen att naturreservatet inte går längre i inskränkningen av enskilds rätt att använda mark och vatten än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

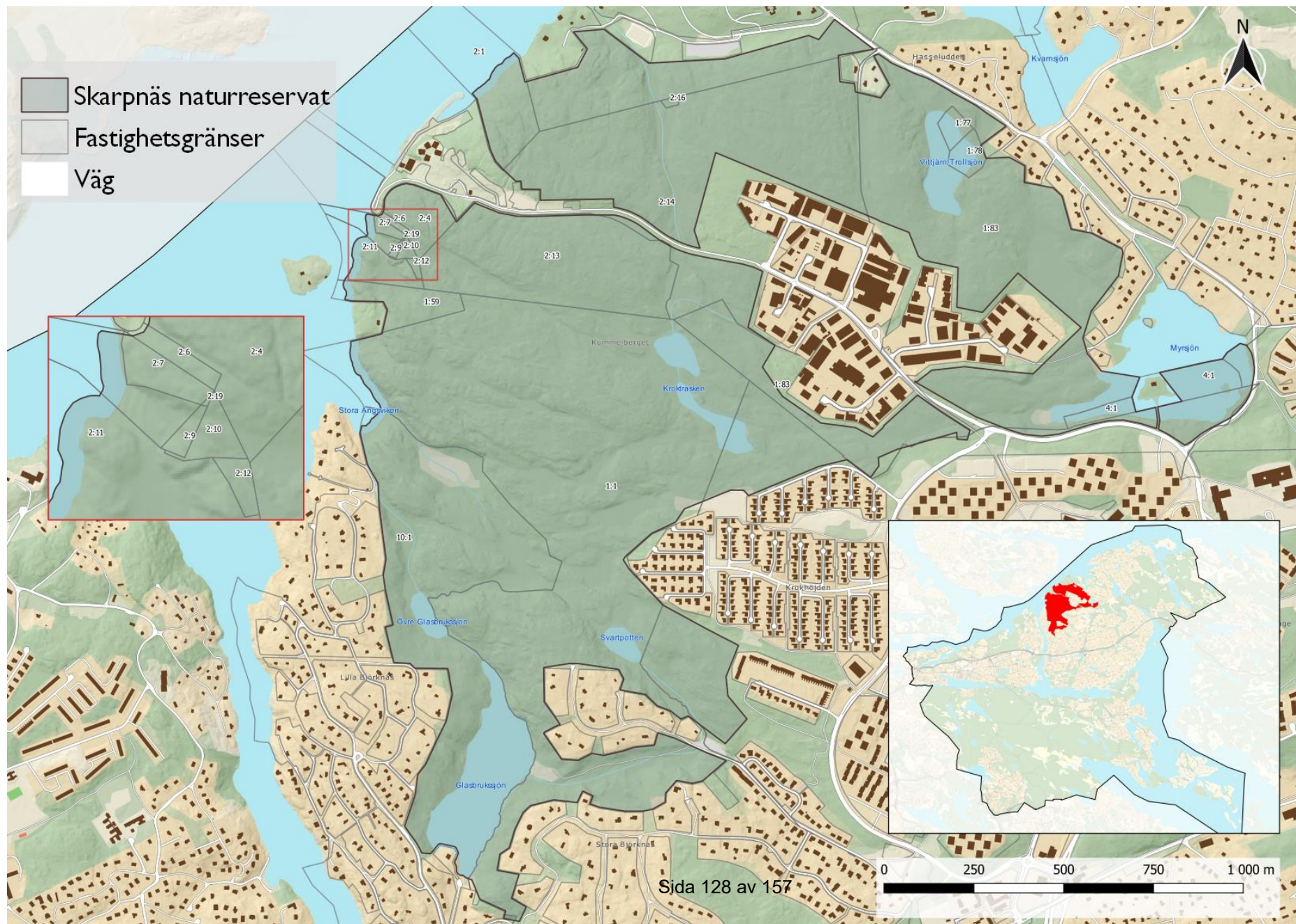
## **Hur man överklagar**

Detta beslut kan överklagas hos Länsstyrelsen i Stockholms län, se bilaga 3.

## **Bilagor**

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Hur man överklagar

# Beslutskarta





# SKÖTSELPLAN



## Innehåll

<b>Innehåll</b> .....	<b>1</b>
<b>A. ALLMÄN BESKRIVNING</b> .....	<b>2</b>
Beskrivning av reservatet .....	2
Översiktlig beskrivning, läge och avgränsning.....	2
Landskapets förutsättningar.....	3
Biologiska bevarandevärden.....	3
Pågående markanvändning.....	6
Historisk markanvändning.....	6
Byggnader och anläggningar .....	8
Värden för friluftslivet.....	8
<b>B. PLANDEL</b> .....	<b>9</b>
Syfte.....	9
Generella riktlinjer.....	9
Skötselområden.....	10
1. Tallskog (cirka 145 hektar) .....	10
2. Blandskog (cirka 56 hektar).....	11
3. Före detta kraftledningsgata (cirka 7,4 hektar .....	12
4. Våtmark (cirka 1,9 hektar) .....	12
5. Sumpskog (cirka 8,9 hektar) .....	13
6. Igenväxningsmark (cirka 2,1 hektar).....	13
7. Ängsmark (cirka 5,2 hektar).....	14
8. Sjöar (cirka 17,8 hektar) .....	14
Fornlämningar/Kulturhistoriska lämningar .....	15
Anordningar för friluftsliv.....	15
Jakt .....	18
Utmärkning av reservatets gräns .....	18
Dokumentation och uppföljning .....	18
Revidering .....	18
<b>Källförteckning</b> .....	<b>19</b>

## A. ALLMÄN BESKRIVNING

### Beskrivning av reservatet

Biotoper	Tallskog	135,8 hektar
	Blandskog	52,5 hektar
	Före detta kraftledningsgata	7,4 hektar
	Våtmark	1,9 hektar
	Sumpskog	8,9 hektar
	Igenväxningsmark	2,1 hektar
	Ängsmark	5,2 hektar
	Sjöar	17,8 hektar

### Bevarandevärden

Biotoper	Äldre barr- och hållmarkstallskog och blandskogsmiljöer med ädellöv, sjöar, våtmarker och hävdade marker.
Arter/grupper	Arter knutna till gammal tallskog, ädellöv, brandfält, slätter och död ved.
Strukturer/funktioner	Gamla grova träd, död ved i olika nedbrytningsstadier, bränd ved, träd med brandljud.
Kulturhistoria	Kulturhistoriska lämningar
Friluftsliv	Tätortsnära naturområde för friluftslivet.

### Översiktlig beskrivning, läge och avgränsning

Skarpnäs naturreservat ligger utmed Nackas norra kust mot Saltsjön och inloppet till Stockholm. Saltsjön avgränsar naturreservatet mot väster och nordväst. Övrigt gränsar reservatet mot bebyggelseområden. Kummelbergets verksamhetsområde ligger i reservatets östra halva och bostadsområdet Telegrafberget, som för närvarande är under utbyggnad, gränsar mot reservatet i nordväst.

Naturområdet är av regional betydelse, då det är en del av den gröna kilen från Värmdölandet in mot centrala Stockholm. Området är även en del av spridningssambandet för barrskogslevande arter i nord-sydlig riktning. I söder är området också ett viktigt spridningssamband för arter knutna till ädellövskog.

Tillsammans med omgivande natur är reservatet en värdekärna för biologisk mångfald, tack vare höga naturvärden och lång skoglig kontinuitet. De biologiska värdena är framförallt knutna till

hällmarkstallskogar, brandpåverkad skog, gamla barrdominerade skogar med mycket gamla tallar, öppna marker med ädellövträd samt sjöar och våtmarker.

### **Landskapets förutsättningar**

Reservatet är ett starkt kuperat och bergigt skogslandskap med markerade dalstråk. Lokalt finns rester av gammal jordbruksmark. Någon omfattande bebyggelse finns inte och har inte heller funnits inom området. Naturgeografiskt gränsar det till Östersjökustens skärgård, och norra delen, som vetter mot farleden in mot Stockholm, är av skärgårdskaraktär. Förkastningsbranterna stupar här brant och perspektiven är hisnande. Fallhöjden från Kummelbergets högsta punkt till vattnet är 70 meter.

Berggrunden domineras av gnejsgraniter (urgraniter) och av olika gnejser. Jordarterna fördelar sig snarlikt inom hela området. Höjdpartiernas övre delar utgörs av hällmarker, där jordtäckte endast finns i sprickor och sänkor i berggrunden. Slutningarna på sprickdalarnas sidor täcks av morän som i de lägre partierna stråkvis överlagras av lera, t ex vid Danmarks ängar och i dalgången mellan Sjöängshöjden och Björknäsplatån. I flera sprickdalbottnar finns organiska jordlagerföljder med olika typer av torv och gyttja. I nordöst mellan Hasseludden och Kummelbergets verksamhetsområde finns partier med svallgrus.

Ytvattnets fördelning inom området präglas av sprickdalstopografin. Nederbörden rinner snabbt av från höjdryggarna och samlas upp som sjöar eller mindre vattendrag/diken i dalbottnarna. Grovt kan sägas att områdets västra delar, Svartpotten och Glasbrukssjöarna avvattnas mot Skurusundet, Ängsviken och Halvkakssundet. De centrala och östra delarna – Krokträskan, Myrsjön och Vittjärn – avvattnas mot Kvarnsjön som ligger utanför området och vidare till Lövbergaviken och Höggarnsfjärden.

Vegetationen speglar berggrunden, jordarterna och vattentillgången. På hällmarkerna dominerar tallskogen och på slutningarnas moräner konkurrerar den mer närings- och fuktkrävande granen. På finsedimenten i dalstråken är lövträdsinblandningen stor. Det bergiga skogslandskapets underlag, som i huvudsak utgörs av sura bergarter, ger att vegetationen mestadels är relativt artfattig.

### **Biologiska bevarandevärden**

Skogen präglats av att den i stora delar varit undantagen från rationellt skogsbruk. Inga större skogliga åtgärder har utförts i reservatet sedan början av 1980-talet. Områdets varierade terräng och natur ger mycket omväxlande och skilda naturvärden inom ett relativt litet område. Skarpnäs utgör ett av Nackas 20 identifierade ekologiska kärnområden, vilket innebär att det har stor betydelse för kommunens och regionens gröna infrastruktur.

### **Skogsmark**

Det finns ett antal nyckelbiotoper (mest barrnaturskog) som identifierats av Skogsstyrelsen. På höjderna står hällmarkstallskog med stort inslag av gamla tallar, många är 200–300 år gamla. Här förekommer de rödlistade svamparna talticka och motaggsvamp. Värmegynnade insektsarter som praktbagge och reliktblöck kan hittas vid de solexponerade tallarna. I branterna finns blandskogar av hög ålder där tallen successivt ersätts av gran, björk, asp och ek längre ner i slutningarna. En stor gammal gran knappt 40 meter sydost om parkeringen vid Mariedalsvägen är naturminnesmärkt.

Mot Danmarks ängar och mitt emot Danmarks holme förekommer skogslind och hassel. I sprickdalarna finner man blandskog och vid de många sjöarnas utlopp finns inslag av sumpskogar med al på socklar. Den höga fuktigheten och den goda tillgången på död ved, ofta i form av murkna granlågor, ger mycket höga naturvärden med bland annat rika förekomster av mossor och vedsvampar.

### Öppna marker

Mellan Krokträskan och Danmarks ängar finns ett cirka 2 hektar stort brandfält som brann sommaren 2008. Brandfältet erbjuder värdefull miljö för snabbspridda eller länge vilande brandberoende arter knutna till bränd död ved och blottad mineraljord. Danmarks ängar är tillsammans med nuvarande och före detta kraftledningsgator de enda öppna markerna i reservatet. I området kring ängarna är variationen stor. Här finns en mosaik av olika lövskogstyper, blandskog och våtmarker som ett resultat av tidigare jordbrukshävd. Vid Danmarks ängar har flera rödlistade skalbaggsarter observerats; såsom smalvingad blombeck som är beroende av fuktig ängsmark, samt ädelguldbagge vars larver lever i mulmen i de gamla ekarna och lindarna kring ängen. Även hasselnok – som trivs på hållmarker och vid soliga bryn – finns rapporterad från området.

### Sjöar och våtmarker

Vittjärn är en högt belägen, näringsfattig och klar sjö som aldrig utsatts för föroreningar. Den har dock kalkats ett par gånger. Sjön har en sparsam vegetation och är en populär badsjö. Krokträskan ligger också högt men har en krans av myrvegetation med bland annat skvattram, liksom Svartpotten. Här finns ett rikt insekts- och fågelliv. Glasbrukssjön är också populär som badsjö. Den är djup och har måttlig vegetation och gott om fisk såsom gädda, abborre, mört, benlöja, gers och kräftor. I området finns ett flertal våtmarker, både barr-, löv- och blandsumpskogar som tillsammans skapar en sumpskogsmosaik.

### Rödlistade arter, signalarter och andra naturvårdsarter

I tabell 1 nedan anges signalarter och rödlistade arter som observerats i reservatet. Tabellen bygger på utdrag från Artportalen december 2021.

**Tabell 1.** Rödlistade arter (2020 års rödlista) och signalarter som registrerats i Artportalen mellan åren 1990 och 2021. Fynden kommer från Artportalen 2021-12-15, efter artnamnet har senaste fyndår angetts inom parentes. Rödlistekategorier: NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = akut hotad. S = signalart enligt Skogsstyrelsens bok *Skogsvård skog* från 2019. \* = arter som har hittats inom detaljplaneområdena söder om reservatet men inte påträffats i reservatet.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödlistad/signalart/Övrigt
<b>FÅGLAR</b>	Grönfink (2021)	EN
	Tornseglare (2020)	EN
	Kricka (2021)	VU
	Stare (2020)	VU
	Gråtrut (2019)	VU
	Tallbit (2019)	VU
	Östersjötrut (2017)	VU
	Hussvala (2012)	VU
	Bläsand (2009)	VU
	Stjärtand (2006)	VU
	Fiskmås (2021)	NT

	Gråkråka (2021)	NT
	Kråka (2020)	NT
	Rödvingetrast (2020)	NT
	Entita (2020)	NT
	Duvhök (2020)	NT
	Mindre hackspett (2020)	NT
	Grönsångare (2020)	NT
	Sävspurv (2020)	NT
	Björktrast (2020)	NT
	Svartvit flugsnappare (2020)	NT
	Duvhök (2020)	NT
	Ärtsångare (2019)	NT
	Rörsångare (2012)	NT
	Spillkråka (2017)	NT
	Talltita (2009)	NT
	Smådopping (2009)	NT
	Gulspurv (2007)	NT
<b>KRÄLDJUR</b>	Hasselsnok (2017)	VU
<b>INSEKTER</b>		
<b>Skalbaggar</b>	Myskbock (2018)	Signalart
	Björksplintborre (2017)	Signalart
<b>Steklar</b>	Svartpälsbi (2020)	NT
<b>KÄRLVÄXTER</b>	Storfryle (2020)	VU
	Vippärt (2006)	NT
	Klofibbla (1999)	NT
	Vätterros (2020)	Signalart
	Grönpyrola (2019)	Signalart
	Myskmadra (2004)	Signalart
	Svart trolldruva (2001)	Signalart
	Strutbräken (2001)	Signalart
	Vårärt (1999)	Signalart
<b>LAVAR</b>	Vedskivlav (2019)	NT
	Gullpudrad spiklav (2001)	Signalart
<b>MOSSOR</b>	Vedtrappmossa (2008)	NT
	Skogstrappmossa (1997)	NT
	Blåmossa (2020)	Signalart
	Flagellkvastmossa (2019)	Signalart
	Grön sköldmossa (2008)	Signalart
	Guldlockmossa (2001)	Signalart
	Mörk husmossa (2001)	Signalart
	Stubbspretmossa (2001)	Signalart
<b>SVAMPAR</b>	Gropticka (2021)	NT
	Tallticka (2020)	NT
	Ekticka (2013)	NT
	Oxtungesvamp (2008)	NT
	Ullticka (2008)	NT
	Granticka (2008)	NT
	<i>Hapalopilus aurantiacus</i> (2008)	NT
	Grovicka (2008)	Signalart
	Rostfläck (2008)	Signalart
	Blomkålsvamp (2008)	Signalart

### **Pågående markanvändning**

Området används till största delen som friluftsområde; med ett rikt förgrenat stigsystem, badsjöar och en fantastisk utsikt över Stockholms inlopp lockar Skarpnäs mängder av besökare året runt.

Ett fåtal arrenden och andra avtal berör området:

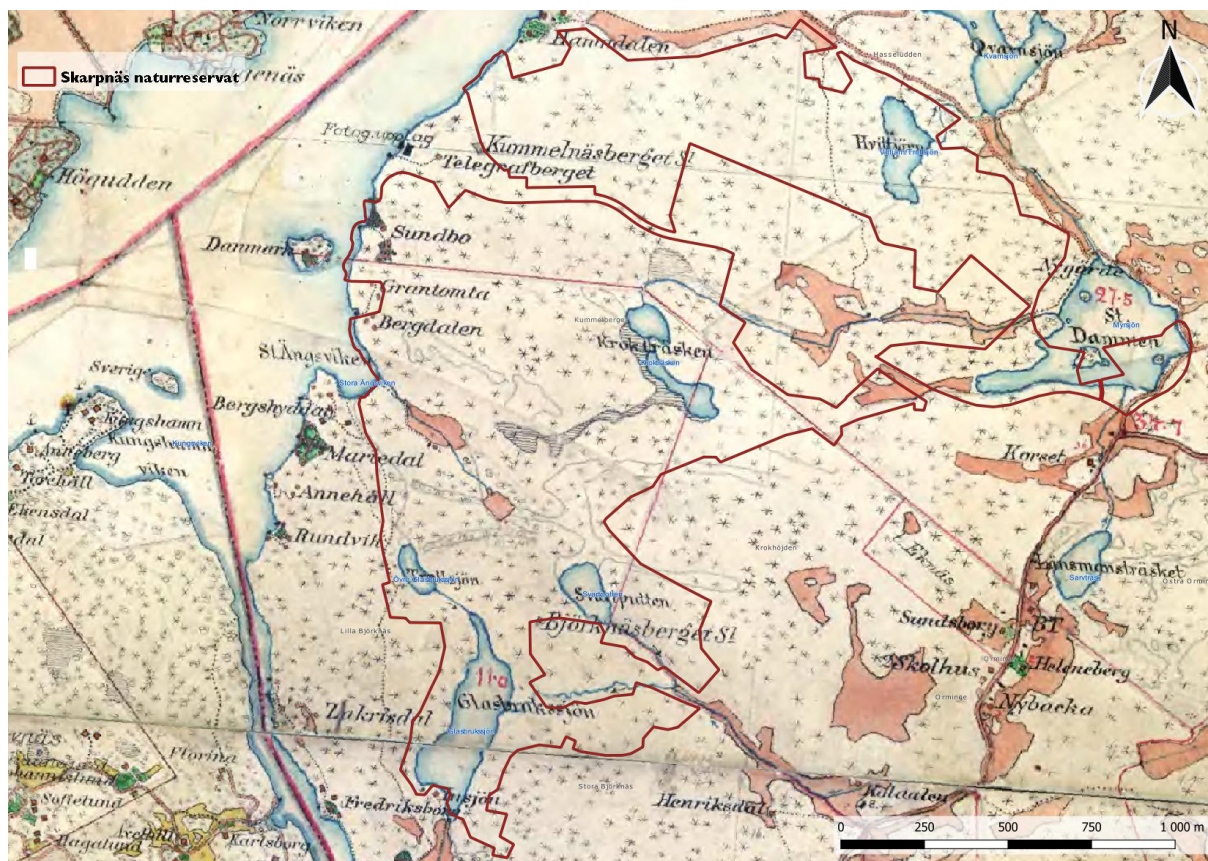
- Lilla Björknäs Villaägareförening har för närvarande avtal med kommunen gällande pumpanläggning för sommarvatten vid Glasbrukssjön.
- Söder om Stenhuggarvägen, väster om Möjavägen samt väster om Sjöängsvägens vändplan finns arrenden för mobilmaster och teknikbodas.
- Vattenfall AB, Boo Energi samt Stokab AB innehar rättigheter för kraftledningar inom naturreservatet.
- Dagvattenreningsdammar har anlagts mellan Kummelbergets verksamhetsområde och Myrsjön, söder om Myrsjövägen.

### **Historisk markanvändning**

Naturreservatet bestod förr av ett större skogsområde än idag. På häradsekonomiska kartan från 1901–1906 kan man se att Skarpnäs mestadels bestod av barrskog med inslag av lövskog, sjöar och några blöta partier. Området är kuperat och skogsbruket har varit begränsat med undantag av mindre ytor norr om Telegrafvägen.

### **Jordbruk**

På 1920-talet bedrevs fortfarande jordbruk vid gårdarna Stora och Lilla Björknäs. Korna betade i skogen vid Talludden, och Danmarks ängar (som tillhörde gården) användes för slåtter. Höet togs hem över sjöarna om vintern när isen bar. Vid Danmarks ängar finns även rester av torpgrund. 1926 hade båda jordbruken upphört och marken styckades i vissa delar upp för sommarstugetomter. Danmarks ängar har dock fortsatt betats eller slagits.



**Bild 1.** Utsnitt ur häradsekonomiska kartan (1901–1906). Området kring Skarpnäs bestod mestadels av barrskog med inslag av blöta partier (rastrerat) och öppna områden (gula). Källa: Lantmäteriets öppna geodata, licens Creative Commons, CCO.

Vid Glasbrukssjöns utlopp finns fragment av gammal industribebyggelse. Nedströms låg Björknäs glasbruk, som grundades 1763. Mellan Svartpotten och Glasbrukssjön finns idag rester av ett vattensystem som användes av glasbruket.

### Telegrafberget

Vid Saltsjön ligger Telegrafberget, områdets högsta punkt. Där finns ännu spår av Kummelnässtationen; en optisk telegraf som var i drift 1795–1809 och 1836–1866. Stationen var en länk på telegraflinjen från Mosebacke i Stockholm till Fredriksborgs fästning på Värmdö och vidare mot norra skärgården och Gävle. En optisk telegraf signalerar med hjälp av ett system av ställbara luckor monterade på en mast som lätt kan ses med kikare från nästa station. Luckorna kan kombineras på otaliga sätt, och det var ett hårt arbete att ständigt bevaka masten och tolka signalerna. Ett meddelande från Stockholm till Gävle nådde fram på 45 minuter, till skillnad från en ordonnans som tog 2 dagar. Än idag finns tydliga spår av den stensatta stig som går upp mot toppen av berget.

### Alpbadet

Bostadsområdet Lilla Björknäs sydväst om Skarpnäs bebyggdes med sommarhus vid förra sekelskiftet. Norr om Lilla Björknäs, vid gamla Sundbo, fanns i början av 1900-talet stora planer på att anlägga ett nytt Saltsjöbaden här. Alpbadet skulle det heta, och det skulle nås med både ångbåt och järnväg, eftersom man ville bygga ut järnvägen till Värmdö och göra ett stickspår till Alpbadet. Dessutom skulle man bygga ett till bostadsområde – Skarpnäs villastad – mellan



Alpbaden och Kummelnäs. Planerna grusades av lågkonjunkturen 1907 och första världskriget, i likhet med marinens planer för en kanal mellan Kilsviken och Sågsjön, och den planerade Rörstrandsfabriken i Lilla Björknäs. Det enda som finns kvar av projekten idag är stenterrasser och stengrunder vid Alpbaden, och Skarpnäsområdet hade sannolikt sett väldigt annorlunda ut om denna utveckling skett som det var tänkt.

För den som vill läsa mer om områdets historia rekommenderas ett besök på Lilla Björknäs Villaägareförenings hemsida.

### **Byggnader och anläggningar**

Vid Glasbrukssjöns sydspets finns en parkeringsplats anlagd och längre upp, på östra stranden, en badplats. I sjön finns idag en pumpanläggning för bevattning mm för kringliggande bebyggelse. I anslutning till bebyggelsen i Orminge finns upplysta motionsspår anlagda. Här startar också Boo-leden, en vandringsled som anlades redan på 1940-talet. Parkeringsplats för ett 20-tal bilar har anlagts vid Sjöängsvägen.

Skarpövägen som centralt korsar området går via Kummelbergets industriområde ner till bostadsområdet Telegrafberget vid Saltsjön, tidigare en oljehamnsanläggning, som dock inte ingår i reservatet. Utmed Skarpövägen, vid entrén till Kummelbergets industriområde, ligger ett mindre telestationshus. En avloppspumpstation finns på stranden vid Myrsjövägens västra del.

Området genomkorsas av flera kraftledningar med varierande styrka. De största har grävts ner och ytterligare sträckningar mark- eller sjöförläggs inom de närmsta åren.

### **Värden för friluftslivet**

Områdets naturliga förutsättningar med ett variationsrikt landskap, närheten till flera bostadsområden och allmänna kommunikationer gör att naturreservatet är ett populärt friluftsområde och nyttjas för olika aktiviteter. Flera mindre stigar löper genom skogsområdena. Välbesökta platser är elljusspåret, markerade leder inklusive Boo-leden som startar i Skarpnäs. I synnerhet sommartid är sjöarna välbesökta.

Vid medborgardialog som genomfördes 2016 framkom att besökare främst besöker området för att promenera och vandra i och för att uppleva naturen, växterna och djuren. Även bada och att umgås med vänner angavs som vanliga anledningar till vistelse i Skarpnäs.

### **Fiske**

Sjöarna Krokträskan, Myrsjön, Vittjärn, Svartpotten, Glasbrukssjön och Övre Glasbrukssjön ingår i fiskevårdsområde. Fiskerätten innehas av Boo fiskevårdsområdesförening. I samtliga sjöar är det fritt fiske med handredskap. Rätten att fiska gäller inte kräftor. För Saltsjön gäller fritt handredskapsfiske.

## B. PLANDEL

### Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald.

Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov. Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och området värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

Målet med skötselåtgärderna är att uppfylla syftet. I dagsläget finns det ett stort behov av inventeringar då många observationer av intressanta arter är rent anekdotiska.

### Generella riktlinjer

Reservatet har höga naturvärden och skogen ska till största delen utvecklas fritt genom naturlig dynamik och naturliga processer. Till stor del ska skötseln vara punktinsatser på specifika områden, i regel utan användning av större maskiner.

Inom varje skötselområde specificeras hur reservatet ska skötas. Nedan listas några generella åtgärder och anvisningar som gäller i hela reservatet och som gynnar både natur- och rekreationsvärden.

- Grova och gamla ädellövträd och ekar samt presumtiva solitärer av dessa träslag kan med fördel friställas.
- Död ved ska lämnas och kan även tillskapas där det är lämpligt, både stående och liggande.
- Sälg, rönn och bärande buskar ska gynnas.
- Bryn med blommande och bärande träd och buskar ska sparas.
- Skador på stigar, spår och leder i området som nyttjas frekvent ska undvikas.

- Skötselinsatser som kräver maskiner ska genomföras så att marktrycket blir så litet som möjligt och utföras när det är tjäle i marken eller under torra perioder för att minimera risken för markskador.
- Skötselinsatserna ska genomföras på ett sådant sätt att störning av djurlivet minimeras.
- Arter som är eller riskerar bli invasiva, exempelvis jätteloka, ska bekämpas på adekvat sätt.

## Skötselområden

Naturreservatet är indelat i olika skötselområden utifrån naturtyp och skötselbehov.

Kulturlämningar och friluftsanordningar har egna skötselbeskrivningar. Skötselområden och friluftsanordningar redovisas på kartorna på sidan 24 och 25. En sammanfattning och prioritering av skötselåtgärderna redovisas i tabell 2 på sidan 21.

### I. Tallskog (cirka 135,8 hektar)

#### Beskrivning

Tallskogen utgörs till största delen av tallskog, med inslag av gran och lövträd i de mer låglänta områdena. Stora delar om området har en varierande åldersstruktur där det växer enstaka riktigt gamla tallar, stort antal medelålders träd och grupper med unga tallar och granar. Det finns också ett litet inslag av ek, björk och gran. Övervägande delen av barrskogen växer på hållmarker. Fuktiga partier och små kärr ger området variation. Bitvis branta och blockrika partier. Mycket branta partier mot Saltsjön och Glasbrukssjön. Jämnårig tät tallskog i svackor mellan bergen. Skogen är mycket tät med enstaka mycket gamla träd. Björk dominerar bland lövträden. Välanvänd stig går genom området.

I vissa områden, exempelvis i de mer låglänta områdena norr om Telegrafvägen, har skogliga åtgärder utförts i produktionssyfte vilket har resulterat i en likåldrig och ung skog. Mängden död ved är i de flesta områden liten med undantag av höjden norr om Danmarks ängar som brann 2008. På brandfält finns rikligt av döda träd i form av torra träd och lågor samt ett rikligt lövuppslag av björk samt enstaka tall. I naturreservatets barrskog finns två träd som är skyddade som naturminnen, en tall vid Myrsjöns östra strand samt en kraftig gran i anslutning till Mariedalsvägen.

#### Bevarandemål

Skogen ska ha en naturskogskaraktär med en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt döda träd i olika nedbrytningsstadier. Tallskogen ska domineras av äldre träd med visst inslag av löv och gran där det bedöms lämpligt. Omvälvande störningar i form av t.ex. insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Typiska arter av mossor och insekter förekommer.

#### Skötselåtgärder

##### *Restaureringsåtgärder:*

- Glesa ut i täta yngre bestånd

- Skapa död ved
- Frihuggning av grova, gamla träd
- Gran kan behöva avverkas eller ringbarkas för att bevara och öka den biologiska mångfalden

#### *Löpande åtgärder:*

- På sikt kan äldre, enstaka träd behöva frihuggas och stamtäta grupper med yngre tall och lövglesas ut.
- Unga granar som växer upp under äldre tallar tas bort.
- Där det är lämpligt lämnas död, gärna solbelyst ved från naturvårdsåtgärder.

## **2. Blandskog (cirka 52,5 hektar)**

### **Beskrivning**

Blandskog finns på flera områden i reservatet, främst på bördiga områden i sluttningar, raviner och svackor. I dessa områden ingår också mindre hållmarks avsnitt, raviner, fuktstråk och strandskogspartier. Blandskogen har höga upplevelsevärden med småvatten, bäckar, kärr och branta stup. Skogen är varierad och i huvudsak flerskiktad. Den består av tall, gran, ek, lind asp, björk och sälg i varierande proportioner. I området kring Danmarksängarna är inslaget av ek tydligt. Även blandskogen längs den stenlagda vägen till gamla militära anläggningen i västra delen mot Saltsjön domineras av ek, vilka nu är inväxta med gran och andra lövträd. Flera av dessa ekar har dött och bildat högstubbar. I nordöstra delen av reservatet växer granar med inslag av björk på dikad näringsrik mark, granarna växer bitvis mycket tätt. Söder om detta område, runt Myrsjön är skogen mer varierad med inslag av björk, sälg, ek och asp och hållmarkstallskog på höjderna. Här finns inslag av gamla lövträd och tallar. Söder om Kummelbergets industriområde finns en tidigare stenkrossanläggning bestående av jord och stenmassor, här består skogen till största delen av lövträd.

### **Bevarandemål**

Blandskogen är olikåldrig och skiktad med ett rikligt inslag av gamla träd och död ved. I blandskogen finns rikligt av lövträd såsom ek, asp, rönn, sälg och björk. Gamla värdefulla lövträd hotas inte av inväxande träd. I bryn mot öppna marker och vatten är lövinslaget kraftigt. Typiska arter av mossor och lavar förekommer i området.

### **Skötselåtgärder**

#### *Restaureringsåtgärder:*

- Frihuggning gamla värdefulla lövträd och tallar.
- Hassel och blommande och bärande buskar gynnas genom röjning
- Veteranisering av träd kan utföras för att gynna arter som är beroende av strukturer som normalt bildas på äldre och större träd
- Minska andelen gran exempelvis genom ringbarkning för att gynna uppväxande träd, öka andelen löv och skapa död ved
- Glesa ut i yngre och täta bestånd, framförallt med hjälp av ringbarkning
- Öka andelen död ved i området
- Utred möjligheten att lägga igen diken för att återskapa en naturlig vattenståndsamplitud

*Löpande åtgärder:*

- Vissa områden lämnas för fri utveckling och i andra områden röjs löv- och granuppslag runt äldre och större träd.
- Efterträdare till de gamla träden, företrädesvis av ek och lind, väljs ut och gynnas.
- Död ved från naturvårdsåtgärder lämnas kvar där det är lämpligt. Ytterligare död ved kan tillföras som faunadepåer, mulmholkar och sittplatser.

### **3. Före detta kraftledningsgata (cirka 7,4 hektar)**

#### **Beskrivning**

Före detta kraftledningsgata med enstaka träd i kanterna.

#### **Bevarandemål**

Öppet område med enstaka träd och buskar. Flerskiktad och artrik brynmiljö mot skog med blommande träd och buskar. Rikligt med solbelyst död ved och enstaka äldre träd.

#### **Skötselåtgärder**

*Restaureringsåtgärder:*

- Vid behov skapa markblottor
- Utred förutsättningarna för naturvårdsbränning
- Tillförsel av död ved exempelvis i form av faunadepåer

*Löpande åtgärder:*

- Håll efter uppväxande träd
- Slyröjning för att gynna blommande örter i kraftledningsgatan
- Tillförsel av död ved

### **4. Våtmark (cirka 1,9 hektar)**

#### **Beskrivning**

Det finns en våtmark söder om Kummelbergets industriområde. Det är ett lövkärr med klibbal, glasbjörk, sälg, viden och enstaka tallar omgivet av små branter. Mellan Kummelbergets verksamhetsområde och Myrsjön finns en anlagd dagvattenanläggning för att rena tillrinnande vatten. Dammarna tillsynas varje månad under sommaren och cirka en gång på våren och två gånger på hösten. Dammarna, brunnar och in- och utlopp rensas och felaktiga flöden åtgärdas. Tillsyns- och skötselplan kan komma att göras om för att anpassa dagvattenanläggningens funktion.

#### **Bevarandemål**

Våtmarken söder om kummelbergets industriområde är ett lövkärr med lövträd och en varierande hydrologi. Den anlagda våtmarken renar tillrinnande vatten.

#### **Skötselåtgärder**

*Restaureringsåtgärder:* Inga aktuella.

#### *Löpande åtgärder:*

- Vid behov håll efter lövsly och annan oönskad växtlighet
- Dagvattenanläggningen ska skötas enligt Nacka Vatten och Avfalls tillsyns- och skötselplan
- Gräsmarken runt dagvattenanläggningen slås årligen

## **5. Sumpskog (cirka 8,9 hektar)**

### **Beskrivning**

Väster om Krokhöjden finns flera små sumpskogar med träd som växer på socklar. Dessa sumpskogar har kontakt med varandra genom diken vilka idag avvattnar dem. Mängden död ved varierar. Björk och klibbal dominerar trädslagsblandningen. Runt Kroksjön finns en sumpskog med tall, gran, björk och klibbal.

### **Bevarandemål**

Sumpskogarna väster om Krokhöjden har grova träd på socklar. Skogarna har en naturlig och varierande hydrologi.

### **Skötselåtgärder**

#### *Restaureringsåtgärder:*

- Öka andelen död ved
- Återställ en naturlig vattenståndsamplitud

## **6. Igenväxningsmark (cirka 2,1 hektar)**

### **Beskrivning**

Området söder om Telegrafberget är en fortfarande relativt öppen yta mellan bergbranter med en lövdominerad trädslagsfördelning. Grova ekar växer nära stranden och i branterna växer skogslind och gamla tallar. Flera gamla stenlagda trappor, terrasser och husgrunder finns, samtliga- i dåligt skick. Längs strandkanten går en stig som också är terrasserad. Längre upp längs den gamla inägan har gran, asp och tall växt in. Runt Danmarksängar växer glesa gamla och grova ekar och skogslindar med inslag av hassel växer i slutningarna mot den öppna marken. Tall, asp och björk är vanliga i skogen runt den öppna marken. Gran konkurrerar med lövträden. I området lever hasselnok. Där bäckfåran är som brantast finns en samling stenar som kan utgöra rester av ett fundament för en kvarnanläggning. Rester av en torpgrund finns inom området.

### **Bevarandemål**

Före detta inäga med gamla och grova lövträd med inslag av hassel, tall och björk. Området runt Danmarks ängar har rikligt med grova friställda träd och uppväxande ersättningsträd. Goda förutsättningar för hasselnok.

### **Skötselåtgärder**

#### *Restaureringsåtgärder:*

- Friställ gamla och grova träd
- Avverkning eller ringbarkning av gran nära ek, skogslind och större aspar samt för att skapa gynnsam biotop för hasselnok

- Gallra bland aspar för att ge utrymme åt vissa av asparna att utvecklas
- Öka andelen död och döende ved i olika successionsstadier

*Löpande åtgärder:*

- Røj bort uppväxande gran och vid behov triviällöv
- Gynna uppväxande ersättningsträd, framförallt ek och lind

## **7. Ängsmark (cirka 5,2 hektar)**

### **Beskrivning**

Danmarksängarna är den enda öppna marken i området. Marken har brukats som åker för länge sedan och därefter omväxlande varit slåtter och betesmark fram till 1950-talet. Sedan dess har diken delvis vuxit igen och marken successivt blivit blötare vilket gynnat bland annat asp och sålg.

### **Bevarandemål**

Slätteräng med en artrik hävdgynnad flora.

### **Skötselåtgärder**

*Restaureringsåtgärder:*

- Ringbarkning och/eller avverkning av samtliga träd och buskar.

*Löpande åtgärder:*

- Området hålls fri från uppväxande träd och buskar
- Slätter, växtdelar tas bort från området.

## **8. Sjöar (cirka 17,8 hektar)**

### **Beskrivning**

I reservatet finns sex sjöar Glasbrukssjön, Myrsjön, Vittjärn, Krokträskan, Svartpotten och Övre Glasbrukssjön. Glasbrukssjön är en näringsfattig och relativt klar sjö som avvattnar mot Skurusundet. Myrsjön är en grund sjö som bildats genom uppdämning som avvattnar mot Kvarnsjön. Vittjärn kallas av många Trollsjön eller "Trollan". Den är en näringsfattig och klar sjö med hög vattenkvalitet och högt naturvärde. Sjön är opåverkad då ingen bebyggelse ligger inom dess tillrinningsområde. Vittjärn, Krokträskan och Svartpotten är näringsfattiga och humusrika sjöar. Krokträskan avvattnar mot Myrsjön, Svartpotten mot Glasbrukssjön och Övre Glasbrukssjön mot Stora Ängsviken. Glasbrukssjön, Myrsjön och Vittjärn är populära badsjöar och används också för fiske. Myrsjön är en grund sjö som bildats genom uppdämning. Myrsjön är mycket näringsrik och vegetationen är riklig.

### **Bevarandemål**

God vattenkvalitet och goda förutsättningar för sjöns växt- och djurliv som ger goda förutsättningar för friluftsliv.

## Skötselåtgärder

### *Restaureringsåtgärder:*

- Utred behov av att minska näringshalten i Myrsjön och vidta relevanta åtgärder,
- Utredda behov av att anlägga anordning för att rena och fördröja dagvatten från Västra Orminge,
- Vid försämrad vattenkvalité ska orsakerna utredas och nödvändiga åtgärder ska vidtas

### *Löpande åtgärder:*

- Vattenprover tas kontinuerligt i Glasbrukssjön, Myrsjön och Vittjärn.
- Utloppsdike ska rensas vid behov

## Fornlämningar/Kulturhistoriska lämningar

### Beskrivning

Det finns inga fornlämningar registrerade i Riksantikvarieämbetets databas, Fornsök. Däremot finns ett flertal lämningar av äldre bebyggelse och anläggningar i reservatet. Vid Danmarks ängar, där bäckfåran är som brantast, finns en samling stenar som skulle kunna vara rester från fundament från en kvarnanläggning. Vid Danmarks ängar finns även rester av torpgrund. Telegrafberget som ligger vid Saltjön är områdets högsta punkt. Platsen har fått sitt namn efter den optiska telegraf som placerad där. Den var en del i kommunikationsnätet längs oskusten på 1700- och 1800-talet. Än idag finns tydliga spår av den stensatta stig som går upp mot toppen av berget. Söder om telegrafbergets finns ett område kallat Alpbaden. Alpbaden var i början av 1900-talet tänkt att bli ett nytt Salstjööbaden. Projektet lades ner men det finns tydliga spår av gammal bebyggelse kvar i form av stengrunder och stenterasser. Glasbrukssjön har fått sitt namn på grund av att det på 1700-talet låg ett glasbruk vid sjön. Mellan Svartpotten och Glasbrukssjön finns idag rester av ett vattensystem som användes av glasbruket.

### Bevarandemål

De kulturhistoriska lämningarna ska bevaras och skyddas. Information om lämningarnas kulturhistoria ska finnas.

## Skötselåtgärder

### *Restaureringsåtgärder:*

- Skyltar tas fram för kulturlämningarna vid Alpbaden.

### *Löpande åtgärder:*

- Røjning av sly som riskerar att skada eller täcka lämningarna.

## Anordningar för friluftsliv

### Beskrivning

Närheten till stora bostadsområden och kollektivtrafik gör naturreservatet till ett viktigt friluftsområde. Många stigar löper genom naturreservatet däribland Boo-leden som har sin startpunkt här. Områdets varierade topografi erbjuder ett varierat område med tysta platser och stark skogskänsla. Branterna vid Saltsjön ger en vacker utsikt över havet. Även Drottningberget



vid Glasbrukssjöns sydspets erbjuder en vacker utsikt. Det finns trappor från Bäcktorsvägen och en bänk vid utsikspunkten att vila sig på. Idag använda entréer in i området finns i väster från Talludden och Björknäs, i söder från Krokhöjden och Orminge samt i öster från Rensättra och Hasseludden. Upplysta gångvägar ansluter från Krokhöjden och Orminge. Elbelyst motionsspår finns i anslutning till Krokhöjden. Parkeringsplatser finns i söder vid Glasbruksvägen och Sjöängsvägen (Boo-leden). I öster vid Ormingevägen (lastbilspartering) samt centralt i området i Kummelbergets industriområde (angöring Vittjärn från söder).

Tack vare sitt läge nära bebyggelse och vatten av god kvalitet är Glasbrukssjön en attraktiv badsjö. På sjöns östra sida finns en anlagd badplats med brygga och sandstrand. Där finns bord, bänkar, sopställ och sommartid även toaletter. Man badar också direkt från klipporna på motsatta stranden. Här finns en enkel badtrappa. En stig går också från Glasbruksvägen i södra ändan. Vittjärn är också en omtyckt badsjö och får varje sommarsäsong ta emot ett stort antal badgäster. Vattnet är klart och rent och av hög kvalitet. Friluftsbad förekommer på lämpliga ställen längs hela stranden, dock med koncentration i den norra delen. Vid Vittjärn finns bänkar och sopställ.

### Bevarandemål

Entréer, anordningar och information ska vara i gott skick, förhöja besökarens upplevelser, vara tillgängliga för besökare med olika funktionsvariationer och bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås. Friluftslivet kanaliseras genom att vissa områden har tillgängliga och tydligt markerade leder med bänkar medan andra områden är fria från anordningar och erbjuder stillhet och tystnad. Det är enkelt att ta sig till området med kollektivtrafik eller cykel.

### Skötselåtgärder

#### *Restaureringsåtgärder:*

- Informationsskyltar med karta och beskrivande text om reservatet tas fram och sätts upp enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Åtgärder för att öka tillgängligheten kan göras i form av anläggande av enklare trätrappor, broar, spänger samt avjämning av befintliga anlagda leder enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Bänkar, bänkbord eller enklare sittplatser placeras ut vid utsiktsplatser, längs med större stigar för att öka tillgängligheten, vid entréer eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Vindskydd anläggs vid Krokträskan eller där reservatsförvaltaren anser det lämpligt
- Grillplats anläggs enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Hundrastområde märks ut enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Stignät för cykling anläggs i norra delen av reservatet, enligt karta över *Anordning för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.

Stigar som utsätts för hårt slitage kan förstärkas med flis eller spänger i syfte att bevara naturvärden och kanalisera besökare för att begränsa slitaget i naturmarken.

*Löpande åtgärder:*

- Gränsmarkering underhålls vid behov
- Informationstavlor, vägvisningsskyltar, spänger, broar, bryggor, markerade stigar och leder, grillplatser, vindskydd, sittplatser och andra anläggningar ses över kontinuerligt och rengörs och repareras vid behov.
- Ved fylls på kontinuerligt vid behov
- Markerade stigar och leder hålls fria från nedfallna träd eller grenar.
- Skräp, klotter och dumpningar tas omhand löpande.
- Beläggning och belysning i motionsspåret vid Krokhöjden underhålls.
- Badplatserna städas kontinuerligt under badsäsong.
- Toaletter och sopkärl töms och hålls rena.

**Tabell 2.** Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder.

Skötselåtgärd	När	Var	Prio
Uppsättning av reservats- och informationsskyltar	Initialt	Vid entréer och vid Alpbaden	1
Markering av naturreservatets gräns	Initialt	Gräns, se beslutskarta	1
Anläggning av grillplatser och vindskydd	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Uppmärkning av hundrastningsområde med skyltar i fält	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Markering av promenadstigar och cykelstigar	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Mindre framkomlighetsåtgärder	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Digital information om naturreservatet	Initialt/vid behov	Kommunens hemsida	1
Utglesning av stamtäta grupper med yngre tall och löv	Löpande	Skötselområde 1, 2	3
Skapande och tillförsel av död ved	Löpande	Skötselområde 1, 2, 3, 4, 5, 6	3
Frihuggning av gamla och grova träd	Löpande	Skötselområde 1, 2, 6	2
Minskning av andelen gran	Löpande	Skötselområde 1, 2, 6	3
Hassel gynnas genom röjning	Löpande	Skötselområde 2, 6	3
Blommande träd och buskar gynnas genom röjning	Löpande	Skötselområde 2, 6	2
Igenläggning av diken	Vid behov	Skötselområde 2	3
Skapande av markblottor	Löpande	Skötselområde 3,	3
Slyröjning för att skapa flerskiktat och artrikt bryn	Löpande	Skötselområde 3	3
Slyröjning av uppväxande träd	Löpande	Skötselområde 3, 4	3

Skötsel av dagvattenanläggning	Löpande	Skötselområde 4	1
Återställ en naturlig vattenståndsamplitud	Vid behov	Skötselområde 5	3
Gallring bland aspar	Löpande	Skötselområde 6	3
Slätter av äng	Årligen	Skötselområde 7	1
Röjning av samtliga träd och buskar	Löpande	Skötselområde 7	1
Laxtrappa till Glasbrukssjön	Vid behov	Skötselområde 8	3
Minska näringshalten i Myrsjön	Vid behov	Skötselområde 8	2
Vattenprover tas i Glasbrukssjön, Myrsjön och Vittjärn	Årligen	Skötselområde 8	1
Utloppsdike ska rensas	Vid behov	Skötselområde 8	2
Rengöring av grillplatser och vindskydd samt påfyllning av ved	Löpande	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2
Underhåll av träkonstruktioner, skyltar, anlagda grusvägar och belysning	Löpande	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2
Utplacering av bänkar och bänkbord för att öka tillgängligheten	Vid behov	Exempelvis vid utsiktsplatser, längs större stigar och entréer	3
Anläggning av trätrappor, broar, spänger samt avjämning av befintliga anlagda leder	Vid behov	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	3
Städning av badplatser samt tömning och renhållning av toaletter	Löpande	Badplatser enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2

## Jakt

Jakt och fiske regleras inte i reservatsföreskrifterna.

## Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras snarast efter att reservatet vunnit laga kraft och i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

## Dokumentation och uppföljning

Genomförda skötselåtgärder i reservatet dokumenteras och följs upp löpande. Vid behov kan inventeringar och provtagningar genomföras för att följa upp förändringar av naturförhållanden och naturvärden i reservatet.

## Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare, men bör ses över och revideras vid behov. Om inte tidigare kan det vara lämpligt att revidera skötselplanen cirka vart 15:e år.

## Källförteckning

Artdatabanken, Sveriges Lantbruksuniversitet, Artportalen <https://www.artportalen.se/2021-12-20>

Bovin, M. 2020. Grön infrastruktur i Nacka kommun och ekologiska samband för arter knutna till gammal ädellövskog och gammal barrskog. WSP och Nacka kommun.

Eklund, S. 2016–2019. Digital skogsskötselplan till Nacka kommun. Skogsstyrelsen

Lilla Björknäs Villaförening. [www.lillabjorknas.se/historia-for-lilla-bjorknas/historia2/](http://www.lillabjorknas.se/historia-for-lilla-bjorknas/historia2/) 2021-11-18

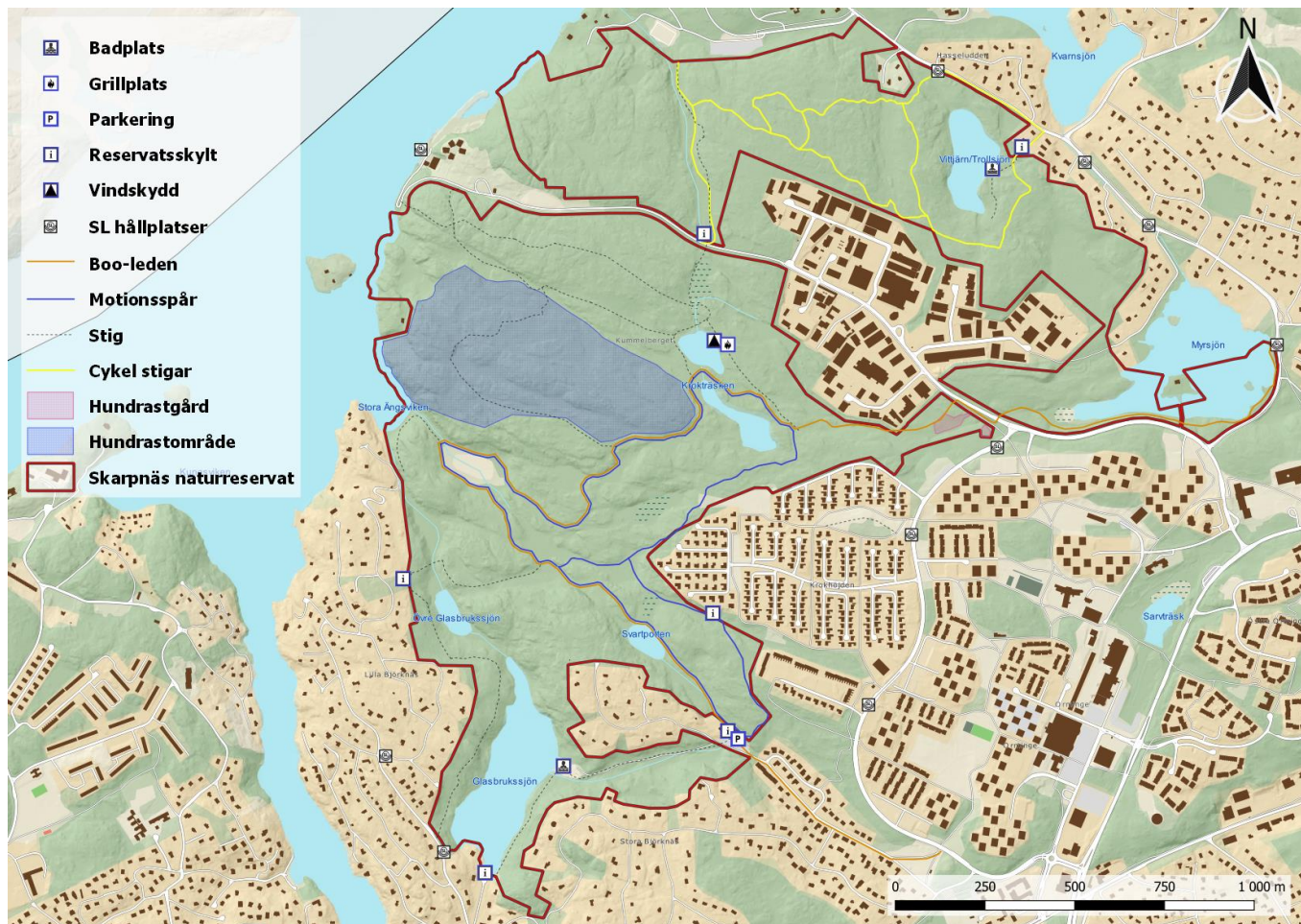
Regionplane- och trafikkontoret. 2004. Nacka - Värmdökilen. Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar. 5:2004. Stockholm, Regionplane- och trafikkontoret

Riksantikvarieämbetet. Fornsök. <https://www.raa.se/hitta-information/fornsok/>, 2021-11-18.

Teleseum. <https://teleseum.se/lasvart/optisk-telegraf/> 2021-11-18



# Anordningar för friluftslivet



Beslut och skötselplan har upprättats av Nacka kommun under 2021–2022. Handläggare har varit Anna Engström och Matilda Apelqvist. Kartor har tagits fram av Yann Buhot på Lantmäterienheten. Inventeringar har utförts av Skogsstyrelsen.

Foto omslag Nacka kommun, sidan 6 Birgitta Held Paulie och omslagsbild till Skötselplan Matilda Apelqvist

2022-01-11  
Dnr: NTN 2021/140

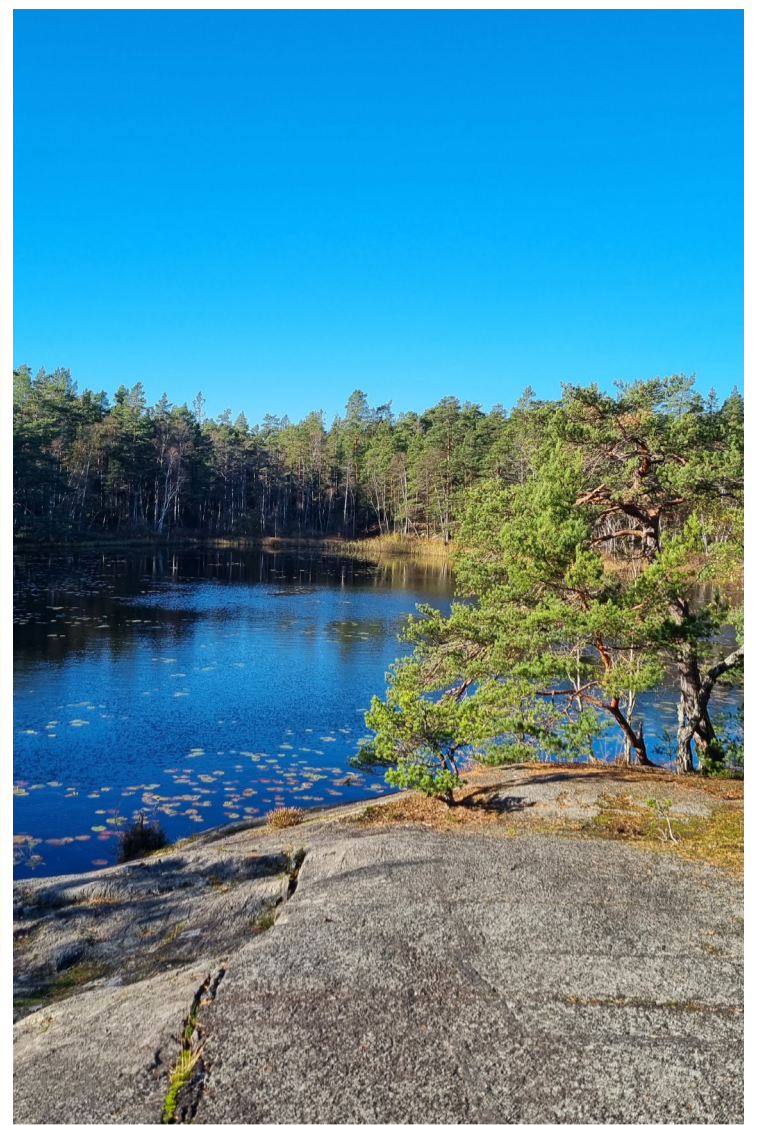
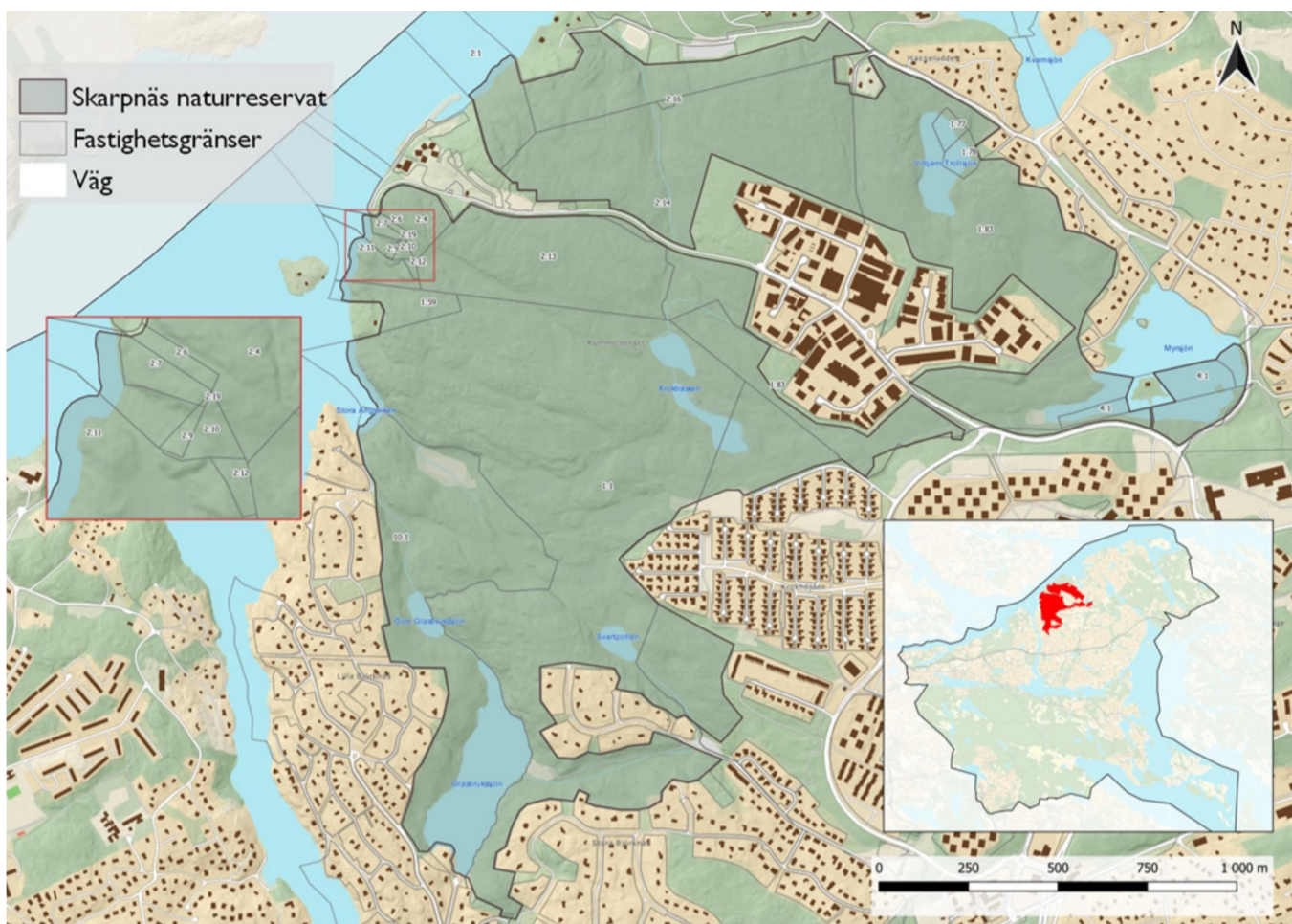
## Hur man överklagar

Kommunens beslut kan överklagas. Överklagan ska vara skriftlig och ställd till Länsstyrelsen i Stockholms län men skickas till Nacka kommun på postadress: Nacka kommun, Registrator, 131 81 Nacka. Överklagan kan också skickas via e-post till [registrator@nacka.se](mailto:registrator@nacka.se).

Överklagan ska ha inkommit senast tre (3) veckor från den dag klaganden fick del av beslutet. Klaganden anses ha fått del av beslutet den dag kungörelsen varit införd i ortstidningen alternativt den dag klagande undertecknat delgivningskvitto eller mottagningsbevis.

Av överklagan ska det tydligt framgå vilket beslut det är som överklagas samt hur och varför beslutet ska ändras. Överklagan ska undertecknas med namn, adress, telefonnummer och ärendets diarienummer, NTN 2021/140.





# SAMRÅD SKARPNÄS NATURRESERVAT

## 28 JANUARI – 14 MARS 2022

Alla handlingar och information om  
hur du lämnar synpunkter finns på  
[nacka.se/skarpnas-naturreservat](https://nacka.se/skarpnas-naturreservat)

**NACKA**  
KOMMUN 

# Delegationsbeslut

9

KUN 2022/3

2022-03-18

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KUN 2022/3

## Delegationsbeslut

### Förslag till beslut

Kulturnämnden noterar delegationsbesluten till protokollet.

### Sammanfattning

- Delegationsbeslut ansökan om lilla projektstödet, Boo Kapells Vänner, KUN 2022/20, 2022-02-28

- Delegationsbeslut om omställningsbidrag för lokalstöd 2022, Drömlokalen, KUN 2022/19, 2022-02-16

Anmälningar

10

KUN 2022/4

2022-03-18

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KUN 2022/4

## Anmälningar

### Förslag till beslut

Anmälningarna noteras till protokollet.

### Sammanfattning

- Kommunfullmäktiges beslut den 21 februari 2022 § 73 att bordlägga beslut om ny ersättare efter Robin Irberger (M) i kulturnämnden.

- Kommunfullmäktiges beslut den 21 februari 2022 § 74 att bordlägga beslut om ny ersättare efter Anne Skoogh (L) i kulturnämnden.

- Skrivelse från Svensk biblioteksförening med anledning av ökat flyktingmottagande från Ukraina 2022-03-09.